

وفا پٹ

نعت گوین پاکستان

ڈاکٹر محمد منیر احمد سلج

وفیاتِ نعتِ گویانِ پاکستان

۴۸۰ صاحبِ کتابِ نعتِ گوشعراء کے مختصر کوائف اور تواریخِ وفات

(۲۷ رمضان المبارک ۱۳۶۶ھ تا ۲۶ رمضان المبارک ۱۴۳۶ھ)

ڈاکٹر محمد منیر احمد سلیم

بی ایس سی (پنجاب)؛ ایم بی بی ایس (کے ای)؛

ایم سی پی ایس (سائیکائٹری)؛ ایف سی پی ایس (سائیکائٹری)؛

ایم اے (اردو)؛ ایم اے (پنجابی)

B-306، بلاک 14، گلستانِ جوہر، کراچی

sabeehrehmani@gmail.com

www.Naatresearchcenter.com

نالتاپن یریات غات یرف

ت لوفی اقامت اسفا الیختی، ایشیات غاب لایب ل ۸۷۰

(۲۳۱۵ لایبان الفی ۲۲۷۷۷ ۲۳۱۵ لایبان الفی ۵۶۱۵)

ضابطه

ISBN : 978-969-8918-30-9

وفیات نعت گو یان پاکستان

کتاب

ڈاکٹر محمد منیر احمد سلج

مؤلف

شوال ۱۴۳۶ھ / اگست ۲۰۱۵ء

تاریخ اشاعت

نعت ریسرچ سنٹر

ناشر

بی/۳۰۶- بلاک ۱۴، گلستان جوہر- کراچی

موبائل نمبر: 0333-2457575

200/- روپے

قیمت

یہ تو کرم ہے ان کا اور

وہابیات نگاری تاریخ اور علم الرجال کا ایک اہم شعبہ ہے اور مسلمانوں نے ہر شعبہ میں ایمان میں کارہائے
 نمایاں انجام دیے ہیں۔ اگر یہ کہا جائے کہ مسلمان ہی اس کام کے پانی میں تو غفلت و غماز کا ایک عادیت نبوی پر تحقیق
 کے دوران انہوں نے علم الرجال کی بنیاد رکھی جس میں ان شخصیات کی زندگیوں پر تحقیق نظری سے تحقیق کی جاتی تھی
 جن کا کسی حدیث کی روایت سے تعلق تھا۔ ان کے بارے میں افراد کے تفصیلی کوائف مبرا و مرآۃ
 یہ ہیں جن میں ان اشخاص کی تواریخ ولادت و وفات بیان کیا گیا ہے۔ وہابیات نگاری پر عربی زبان کو
 وقت حاصل ہے جہاں بہترین مصلیٰ میں ڈوب کر طلوع ہونے والوں
 کے نام

انہوں نے "شیخ ابو العباس محمد بن احمد المعروف بـ"ابن خلیکان" (الوفیات الاشراف ۶۸۸-۶۸۹) اور "شیخ ابوالحسن علی بن ابی حمزہ
 (۶۵۳-۶۷۲ھ) میں تاجروں میں تصنیف کیا ہے۔ انہوں نے علامہ شمس الدین ابن کثیر (۷۸۰-۸۰۰ھ) کے حالات
 بیان کیے ہیں جن میں سے اکثر کے ساتھ مصنف کے دوستانہ مراسم تھے۔ وہابیات الاسلام کی قبولیت اور مستحکم عالم
 ہے کہ آپ اس پر کافی غور اور توجہ لکھے جا چکے ہیں۔ اس کتاب کے ہر ذیل پر عربی و اعلیٰ تصنیف ہوئے ہیں۔
 عربی کے علاوہ ترکی اور فارسی کا ماس بھی وہابیات نگاری نے مالا مال ہے۔ اردو میں اس کی روایت زیادہ پائی نہیں اور
 اس کی ابتدا کسی اہم واقعہ کے طور پر تاریخ لکھنے سے پہلے جس کا پہلی عربی اور فارسی سے اردو میں درآیا تھا۔ (تفصیلی
 کے لیے دیکھئے) وہابیات نگاری کے بارے میں ایک مختصر اور جامع کتاب "وہابیات نگاری" (۱۹۹۶ء) لکھی گئی ہے۔
 اردو میں اس کتاب کا پہلا نسخہ ۱۹۹۶ء میں شائع ہوا تھا۔ اس کے بعد ۱۹۹۷ء میں دوبارہ شائع ہوا۔ اس کتاب کی
 تیسری بار شائع ۱۹۹۸ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۱۹۹۹ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۰ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۱ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۲ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۳ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۴ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۵ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۶ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۷ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۸ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۰۹ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۰ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۱ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۲ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۳ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۴ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۵ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۶ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۷ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۸ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۱۹ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۲۰ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۲۱ء میں ہوئی۔
 اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۲۲ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۲۳ء میں ہوئی۔ اس کتاب کی تیسری بار شائع ۲۰۲۴ء میں ہوئی۔

اقیڈٹ سائنس
 سائنس و ادب
 ۱۹۸۶

خانی

ISBN: 978-969-8913-30-9

فکر کا محور بنایا مدحتِ سرکار کو
 اے قمر اہلِ ادب کو نازِ ان پر کیوں نہ ہو
 ہو گئے مرحوم لیکن یاد رکھے جائیں گے
 تا قیامت ملکِ پاکستان کے سب نعت گو
 (قمر وارثی)

یہ تو کرم ہے اُن کا ورنہ

وفیات نگاری تاریخ اور علم الرجال کا ایک اہم شعبہ ہے اور مسلمانوں نے بلاشبہ اس میدان میں کارہائے نمایاں انجام دیے ہیں۔ اگر یہ کہا جائے کہ مسلمان ہی اس فن کے بانی ہیں تو غلط نہ ہوگا کیونکہ احادیث نبویؐ پر تحقیق کے دوران انہوں نے علم الرجال کی بنیاد رکھی۔ جس میں اُن شخصیات کی زندگیوں پر عمیق نظری سے تحقیق کی جاتی تھی جن کا کسی حدیث کی روایت سے تعلق جزا ہو۔ اس طرح انہوں نے لاکھوں افراد کے تفصیلی کوائف مہیا و مرتب کر دیے جن میں ان اشخاص کی توراج ولادت و وفات کا خصوصیت سے اہتمام کیا جاتا تھا۔ وفیات نگاری پر عربی زبان کو فوقیت حاصل ہے جہاں تیسری صدی ہجری میں اس موضوع پر پہلی باقاعدہ کتاب کا سراغ ملتا ہے۔ تاہم عربی میں اب تک لکھی جانے والی کتابوں میں سے سب سے زیادہ متاثر کن، معتبر اور بے نظیر کتاب ”وفیات الاعیان و انباء الزمان“ ہے جسے ابولعباس شمس الدین احمد المعروف بہ ابن خلکان (۱۱۱۱ھ/ ۱۶۸۱ء) نے اٹھارہ برسوں (۶۵۴-۶۷۲ھ) میں قاہرہ میں تصنیف کیا۔ اس میں انہوں نے علماء شعراء امراء اور وزراء کے حالات جمع کئے ہیں، جن میں سے اکثر کے ساتھ مصنف کے دوستانہ مراسم تھے۔ وفیات الاعیان کی مقبولیت اور سند کا عالم یہ ہے کہ اب تک اس پر کئی تکمیل اور ترجمے لکھے جا چکے ہیں۔ اس کتاب کے ہر ذیل پر مزید ذیل تصنیف ہوئے ہیں۔ عربی کے علاوہ ترکی اور فارسی کا دامن بھی وفیات نگاری سے مالا مال ہے۔ اردو میں اس کی روایت زیادہ پرانی نہیں اور اس کی ابتداء کسی اہم واقعہ کا قطعہ تاریخ لکھنے سے ہوئی جس کا رواج عربی اور فارسی سے اردو میں در آیا تھا۔ (تفصیل کے لیے دیکھئے ”وفیات ناموران پاکستان“ کا مقدمہ از ڈاکٹر عارف نوشاہی)

اردو میں باقاعدہ وفیات نگاری کے آغاز کو ابھی چند دہائیوں سے زیادہ عرصہ نہیں گزر رہا۔ پاکستانی دور میں اس کام میں اولیت کا سہرا پروفیسر مولوی محمد شفیع کے سر ہے جنہوں نے قیام پاکستان سے پہلے اور بعد میں سندھ کے تاریخی قبرستانوں (مکلی وغیرہ) پر تحقیقی مقالات لکھے۔ ۱۹۹۰ء کی دہائی میں پروفیسر محمد اسلم مرحوم نے ”وفیات مشاہیر پاکستان“، ”خفنگان کراچی“ اور ”خفنگان خاک لاہور“ لکھ کر اس کام کا باقاعدہ آغاز کیا اور تین ہزار اہم پاکستانیوں کی

وفیات مرتب کیں۔ اس کے بعد راقم الحروف نے اس کام کو آگے بڑھایا اور 'خفگان خاک' گجرات [۱۹۹۶ء]، 'وفیات ناموران پاکستان' [۲۰۰۶ء]، 'وفیات اہل قلم' [۲۰۰۸ء] اور 'تنہائیاں بولتی ہیں' [اسلام آباد میں مدفون اہم شخصیات: ۲۰۱۲ء] لکھیں جن میں بارہ ہزار اہم پاکستانی شخصیات کی وفیات محفوظ کر دی ہیں۔ راقم اس موضوع پر پانچ مزید کتابیں ('وفیات مشاہیر اردو پاکستان'، 'وفیات علمائے پاکستان'، 'آسودگان خاک راولپنڈی'، 'وفیات مشاہیر کراچی' اور 'وفیات مشاہیر لاہور') بھی مرتب کر چکا ہے جو جلد منظر عام پر آرہی ہیں۔ یوں راقم اب تک تقریباً پندرہ ہزار مشاہیر پاکستانیوں کی وفیات لکھنے کا مفرد اعزاز رکھتا ہے۔

زیر نظر کتاب اس حوالے سے اہم ہے کہ اس میں ایک مخصوص دور [پاکستانی عہد] میں وفات پانے والے ایک مخصوص شعبے [نعت گوئی] سے متعلق ایسے افراد کی وفیات کا اہتمام کیا گیا ہے جو پاکستانی شہری تھے اور جن کے نعتیہ مجموعے (اردو اور علاقائی زبانوں میں) شائع ہو چکے ہیں۔ نعت گوئی کی سعادت حاصل کرنے والے صاحب کتاب شعراء کی تعداد یقیناً اس سے زیادہ ہوگی لیکن راقم کی رسائی ۳۸۰ نعت گویان تک ہو سکی ہے جن کے مجموعہ ہائے نعت کی تعداد تقریباً ایک ہزار تک پہنچتی ہے۔ ان میں ۹۸ فیصد ایسے شعراء نعت ہیں جن کے مجموعے چھپ چکے ہیں (ان کے نام درج کر دیے گئے ہیں) ایک فیصد کے بارے میں یہ یقین ہے کہ ان کا مجموعہ نعت چھپا لیکن نام معلوم نہیں ہو سکا اور ایک فیصدی ایسے شعراء ہیں جن کا اگرچہ کوئی مجموعہ نعت شائع نہیں ہوا لیکن ان کی شہرت ایک نعت گو کے طور پر ہوئی۔ یہاں شعراء کی دیگر کتابوں کے نام نہیں دیے گئے سوائے ان کتابوں کے جو حمد گوئی، سیرت النبی یا حج و عمرہ کے سفرنامہ سے متعلق ہوں۔ کتاب کو شعراء کے اسمائے گرامی کے اعتبار سے الف بائی ترتیب دی گئی ہے شروع میں اسماء کا اشاریہ اور کتاب کے آخر میں مذکور کتب کا اشاریہ بھی دے دیا گیا ہے۔

یہ کتاب سید صبیح الدین صبیح رحمانی کی تحریک پر لکھی گئی ہے اور انہیں کی مساعی سے یہ منظر عام پر آرہی ہے بندہ ان کے لئے دعا بھی ہے اور ممنون بھی۔ اللہ تعالیٰ کہ وہ ایسے ہی فروغ حامد پیغمبری کے ذریعے اپنی اور دوسروں کی عاقبت سنوارتے رہیں۔ آمین

ڈاکٹر محمد منیر احمد سیلچ

۲۷/رمضان المبارک ۱۴۳۶ھ/۱۵ جولائی ۲۰۱۵ء

۷/مئی ڈیکل شاف کالونی، چکالہ راولپنڈی

فون: ۵۲۳۹۵۶۳-۰۳۳۳

حرفِ چند

نعت ہمارے دین و ایمان کے اظہار کی ایک جمالیاتی صورت ہونے کے ساتھ ساتھ ہمارا وہ بے مثل ادبی ورثہ بھی ہے جو ہمیں ایمان کے راستے میں ہمیشہ استقامت عطا کرتا ہے۔ نعت گوئی کا سلسلہ ولادت نبی کریم ﷺ سے بہت پہلے شروع ہو چکا تھا۔ پہلی امتیں بھی اپنی الہامی کتب اور انبیاء کرام علیہم السلام کی تعلیمات کے توسط سے آپ ﷺ سے واقف تھیں۔

ہمارے عہد تک آتے آتے نعت نے فنی اور معنوی طور پر کمال و ارتقاء کی بہت سی منازل طے کر لیں ہیں۔ ہمارا دور نعت نگاری کا دور عروج ہے۔ آج نعت اُردو شاعری کی ایک مستقل اور باوقار صنف کے طور پر اپنی قوت، افادیت، معنویت اور مقبولیت کا احساس دلا چکی ہے۔ بیسویں صدی کے آخری چند عشروں سے نعت گوئی نے فروغ و ارتقاء کی جن منازل کو طے کرنا شروع کیا تھا ان کا دائرہ اکیسویں صدی میں بھی برابر وسیع ہوتا جا رہا ہے۔

یہ ایک مسلمہ حقیقت ہے کہ قیام پاکستان کے بعد ہمارا عہد نعت گوئی کی تاریخ کا ایک نیا عہد بن کر اُبھرا ہے۔ نعتیہ شاعری اور نعتیہ مشاعرے ہماری ثقافتی اور تہذیبی زندگی کا حصہ بن چکے ہیں۔ نعت گوئی، نعت شناسی، نعت فہمی نے ہمارے عہد میں ایک تحریک کی صورت اختیار کر لی ہے اور اب نعت کے علمی، ادبی اور تحقیقی آفاق کی تسخیر سے لے کر نعتیہ شاعری کی شعری اور شرعی حوالوں سے پرکھ کے کتنے ہی تازہ تر زوایے ہمارے عہد کا افتخار بن کر ہمارے سامنے روشن ہو رہے ہیں۔

اس مجموعی فضا میں ”وفیاتِ نعت گویانِ پاکستان“ کی اشاعت یقیناً فروغِ نعت کے باب میں ایک بڑا کارنامہ ہے نعت پر بڑھتے ہوئے تحقیقی ذوق کے تناظر میں بھی اور اپنے عہد کے ان قابلِ فخر صاحبِ کتب شعرا کی خدمات کے اعتراف کے حوالے سے بھی جنہوں نے عصری ادبی منظر نامے پر خود کو مداح رسالت مآب ﷺ کے طور پر نمایاں کیا۔

تاریخ کی دنیا میں وفیات نگاری کی اہمیت اور افادیت سے انکار ممکن نہیں اور اسے تذکرہ نگاری میں نہایت اہم حیثیت حاصل ہے۔ کسی مرحوم شخصیت کا تذکرہ اس کی تاریخ ولادت و وفات کے بغیر مکمل نہیں ہو سکتا۔ ”وفیات نعت گوین پاکستان“ میں ہم نہ صرف صاحب کتاب شعرائے نعت کی تاریخ وفات دے رہے ہیں بلکہ ان کے مختصر کوائف، تاریخ پیدائش، نعتیہ مجموعوں کے نام اور جائے مدفن کا ذکر بھی کر رہے ہیں۔ یوں یہ مرحوم پاکستانی نعت گو شعراء کا ایک مختصر تذکرہ بھی بن گیا ہے۔ مؤلف نے کتابوں کا اشاریہ دے کر اس کی افادیت کو مزید بڑھا دیا ہے اور محققین کے لئے استفادے کو آسان کر دیا ہے۔

کتاب کے مؤلف ڈاکٹر محمد منیر احمد سیلچ کا نام وفیات نگاری کے حوالے سے استناد کا درجہ اختیار کر چکا ہے اور اب تک وفیات و کتبات نگاری پر ان کی متعدد علمی و تحقیقی کاوشیں اہل علم سے پسندیدگی کی سند حاصل کر چکی ہیں۔ ”وفیات ناموران پاکستان“ اور ”وفیات اہل قلم“ کی شکل میں ان کی ضخیم کتب ہر محقق کی ضرورت بن چکی ہیں اور متعدد ”محققین“ ان کتابوں سے اپنی دلچسپی کے موضوعات اور شخصیات کو الگ الگ کر کے نئی کتابیں ترتیب دے رہے ہیں۔ اُمید ہے کہ زیر نظر تالیف کو بھی اہل علم پسند کریں گے اور مؤلف اور ناشر کو اپنی دعاؤں میں یاد رکھیں گے۔

اس مجموعہ وفیات میں ۳۸۰ شعراء کے تقریباً ایک ہزار نعتیہ مجموعوں کا ذکر کیا گیا ہے۔ شعراء اور کتب کی اس تعداد میں اضافہ ممکن ہے اور اُمید ہے کہ آنے والے دنوں میں مزید تحقیق سے نئے افراد اور نئے نعتیہ مجموعے سامنے آئیں گے۔

نعت ریسرچ سینٹر، کراچی کے قیام کا بنیادی مقصد یہ ہے کہ نعت گوئی، نعت شناسی، نعت فہمی کے فروغ کے ساتھ ساتھ نعت کے جملہ تاریخی، علمی و ادبی اور فنی پہلوؤں اور وابستگان نعت پر بنیادہ تحقیق کو بھی رواج دیا جائے اور مجھے خوشی ہے کہ یہ ادارہ اللہ کی مہربانی سے اپنے مقاصد بڑی حد تک پورے کر رہا ہے۔ ”نعت رنگ“ کی ۲۵ ضخیم اشاعتوں کے ساتھ ہم اب تک چالیس کے قریب شعری، علمی و تحقیقی کتب بھی شائع کر چکے ہیں اور متعدد تحقیقی منصوبوں پر کام جاری ہیں جو مستقبل قریب میں کتابی صورت میں منظر عام پر آ جائیں گے۔ نعت ریسرچ سینٹر کی لائبریری بھی اس سلسلے میں قابل ذکر ہے جس میں نعت اور متعلقہ موضوعات پر ہزاروں کتب موجود ہیں۔ ادارے کی مطبوعات کی ایک فہرست کتاب کے آخری صفحات میں شامل کی گئی ہے، اُمید ہے کہ ذوق تحقیق رکھنے والوں کے لیے معاون ثابت ہوگی۔

حسن ترتیب

۲۲	اختر ہوشیار پوری (عبدالسلام)
۲۳	اختیار حسین کیف نیازی ڈاکٹر میرزا
۲۳	اخلاق احمد سالک قاری
۲۳	ادب گلشن آبادی (غلام جیلانی)
۲۳	ادیب رائے پوری (سید حسین علی)
۲۳	ارشاد اعجاز رانا
۲۴	ارمان اکبر آبادی (بشارت علی خان آفریدی)
۲۴	ازہر مولوی محمد (کرم الدین)
۲۴	ازہر درانی
۲۴	اسد ملتانی (محمد اسد خاں)
۲۵	اسرار احمد سہاوری پروفیسر
۲۵	اسیر عابد پروفیسر
۲۵	اشرف علی فاروقی گلیانوی محمد
۲۵	اشرف کلریالوی ملک محمد
۲۵	اصطفی لکھنوی (محمد اصطفی خان)
۲۶	اصغر سودائی پروفیسر محمد
۲۶	اصغر علی اصغر صوفی
۲۶	اطہر ضیائی
۲۶	اظہار قریشی (اظہار الدین)
۲۶	اظہر گیلانی سید
۲۷	اعظم چشتی محمد
۲۷	افتخار اجمل شاہین پروفیسر
۲۷	افسراہ پوری (ظہیر عالم صدیقی)
۲۷	افضل الفت

صفحہ نمبر	شاعر
۱۹	ابر شاہ وارثی (اللہ دتہ)
۱۹	ابوشاہین فاروقی (محمد حیات)
۱۹	اثر زبیری
۱۹	اثر صہبائی (خواجہ عبدالسمیع پال)
۱۹	اثر فاضلی جے پوری (محمد علی خان)
۱۹	اثر ہاپوڑی (سید احمد علی)
۲۰	اجمل جنڈیالوی فقیر (امان اللہ خان)
۲۰	احسان امروہوی
۲۰	احسان دانش (قاضی احسان الحق)
۲۰	احمد ظفر (ظفر علی احمد)
۲۰	احمد فاخر
۲۱	احمد ندیم قاسمی (احمد شاہ)
۲۱	احمد یار خاں نعیمی گجراتی مفتی
۲۱	اختر الحامدی (سید محمد مرغوب)
۲۱	اختر اندوری فدائی
۲۲	اختر بجنوری (سید اختر علی)
۲۲	اختر بیگ مرزا
۲۲	اختر حسین اختر
۲۲	اختر شیرانی
۲۲	اختر لکھنوی (محمود الحسن)

۳۲	انوار ظہوری (سید انوار الحق)	۲۷	افضل باقی (محمد فضل)
۳۲	انور کیف	۲۸	افضل رضا پروفیسر ڈاکٹر محمد
۳۳	انور میر محمد	۲۸	افضل منہاس (وزیر احمد)
۳۳	آثم فردوسی (میاں عبد الحمید)	۲۸	افق کاظمی امروہوی
۳۳	آرزو اکبر آبادی	۲۸	اقبال حسن بھٹلا ملک
۳۳	آسی ضیائی پروفیسر (امان اللہ خاں)	۲۸	اقبال راحت محمد
۳۳	آصف صابری حکیم (وزیر الدین)	۲۸	اقبال زخمی میاں محمد
۳۳	آصف مصرانی (احمد خان)	۲۹	اقبال شیدا محمد
۳۴	آغا صادق (پروفیسر سید صادق حسین نقوی)	۲۹	اقبال صفی پوری (اقبال احمد خلیلی)
۳۴	آفتاب احمد وارثی حافظ	۲۹	اقبال صلاح الدین
۳۴	آفتاب کریبی	۲۹	اقبال عظیم سید
۳۴	باقی صدیقی (محمد فضل)	۳۰	اکبر وارثی میرٹھی (خواجہ محمد اکبر)
۳۴	بخت علی بخت فقیر	۳۰	الطاف قریشی
۳۵	بدر الدین بدر	۳۰	امتیاز راہی (امتیاز احمد)
۳۵	بدرالہ آبادی (ظل حسین)	۳۰	امید فاضلی (محمد ارشاد)
۳۵	برق اجیری	۳۰	امید ملتانی (محمد نواز)
۳۵	برق نوشاہی ابوالکمال غلام رسول	۳۰	امیر حمزہ شنواری
۳۵	بسل آغاٹی (عبدالرحمن خاں)	۳۱	امین خیال
۳۶	بشیر احمد چشتی صابری مولانا حاجی محمد	۳۱	امین علی نقوی سید محمد
۳۶	بشیر حسین ناظم	۳۱	امین گیلانی سید
۳۶	بہزاد کھٹنوی (سردار حسین خاں)	۳۱	انجم رومانی (فضل دین)
۳۶	بیٹاب نظیری (عبدالوہاب خان)	۳۲	انجم وزیر آبادی (محمد جان)
۳۶	بے چین رجپوری (سید محمد حسین)	۳۲	انصار الہ آبادی شاہ (سید انصار حسین)
۳۷	بیدل جیلپوری (عبدالباقی)	۳۲	انوار حسین صولت سید

- ۴۱ جوہر نظامی (راجہ عبدالغفور)
- ۴۲ چراغ دین جوئے کے والا
- ۴۲ چراغ شاہ نقشبندی، پیر سید
- ۴۲ چنگیز، جسٹس اے آر (عبدالرحمن)
- ۴۲ حاجرہ مشکور ناصری
- ۴۳ حافظ لدھیانوی (سراج الحق)
- حامد الوارثی
- ۴۳ حامد حسن قادری، پروفیسر
- ۴۴ حامد خان مظہر
- ۴۴ حبیب احمد محسنی تلہری، سید
- ۴۴ حبیب اشعر دہلوی، حکیم
- ۴۴ حبیب اللہ حاوی، صوفی
- ۴۴ حسرت حسین حسرت
- ۴۴ حسن الرضی خادر
- ۴۵ حسن رضوی، ڈاکٹر سید
- ۴۵ حسنین کاظمی شاد سید
- ۴۵ حسین بلتستانی (محمد حسین خان)
- ۴۵ حشمت شاہ وارثی، استاد
- ۴۵ حشمت علی یوسفی
- ۴۶ حفیظ تائب، پروفیسر (عبدالحفیظ)
- ۴۶ حفیظ جالندھری ابوالاثر (محمد حفیظ)
- ۴۶ حفیظ صدیقی، پروفیسر (محمد عبدالحفیظ)
- ۴۷ حمید یوسفی (عبدالحمید)
- ۴۷ حنیف اسعدی (حنیف احمد)

- ۳۷ پریم الہ آبادی (محمد موسیٰ)
- ۳۷ پروین جاوید
- ۳۷ پیر محمد زبیرانی
- ۳۸ پیر محمد کاوش
- ۳۸ تابش دہلوی (سید مسعود الحسن)
- ۳۸ تابش صدانی (طفیل احمد)
- ۳۸ تاج عرفانی
- ۳۸ تاج قائم خانی (گلاب خان)
- ۳۸ تبسم رضوانی، ڈاکٹر (حبیب اللہ قریشی)
- ۳۹ تبسم قریشی (کیٹین محمد رمضان)
- ۳۹ تہور علی زیدی، حکیم سید
- ۳۹ ثاقب زیروی
- ۳۹ جامی بدایونی (مولانا محمد عبدالجامع)
- ۳۹ جان محمد اضعف ہالائی
- ۴۰ جاوید احسن خان
- ۴۰ جاوید سوز، ڈاکٹر (فتح محمد کھوکھر)
- ۴۰ جعفر بلوچ (غلام جعفر)
- ۴۰ جعفر علی عشقی، سید
- ۴۰ جمیل نقوی امر وہوی، سید (جمیل احمد)
- ۴۰ جمیل حسین رضوی، سید
- ۴۱ جمیل عظیم آبادی (محمد جمیل احسن)
- ۴۱ جمیل ملک (عبدالجمیل)
- ۴۱ جمیل نظر (جمیل احمد)
- ۴۱ جمیل نقوی امر وہوی

- ۵۲ ذاکر حسین بگرنوی
- ۵۲ ذاکر علی خاں محمد
- ۵۲ ذوقی مظفر نگری (حافظ محمود الحسن)
- ۵۲ ذہین شاہ تاجی (سید محمد طاسین)
- ۵۳ رابعہ نہاں (سیدہ رابعہ خاتون)
- ۵۳ راجی الرحمت نظر، مولانا
- ۵۳ راز کشمیری (خواجہ عبدالمنان)
- ۵۳ راسخ عرفانی (عبدالواحد)
- ۵۳ راشد بزی (محمد حامد)
- ۵۳ راغب مراد آبادی (سید اصغر حسین)
- ۵۴ رحمن کیانی (عبدالرحمن)
- ۵۴ رشک ترابی علامہ (احمد حسین)
- ۵۴ رشید وارثی (عبدالرشید خاں)
- ۵۵ رضا ہمدانی (مرزا رضا حسین)
- ۵۵ رعنا اکبر آبادی (شکورا احمد)
- ۵۵ رعنا نظامی راجوری (مرزا مطیع اللہ جلال)
- ۵۵ رمضان وزیر آبادی، منشی (محمد رمضان کھوکھر)
- ۵۵ روجی علی اصغر
- ۵۵ روشن علی عشرت (عشرت کلکتوی)
- ۵۶ رؤف شیخ (عبدالرؤف)
- ۵۶ رئیس امر و ہوی سید
- ۵۶ ریاض الحسن نیر حامدی سید محمد
- ۵۶ ریاض الدین سہروردی، علامہ سید محمد
- ۵۷ ریاض الدین عطش، خواجہ
- ۴۷ حنیف ساجد (محمد حنیف)
- ۴۷ حنیف سوز، محمد
- ۴۷ حیات میرٹھی
- ۴۸ حیدر گردیزی، سید محمد
- ۴۸ حیرت الہ آبادی (سید مہدی حسن)
- ۴۸ خادم علی نقشبندی، حکیم
- ۴۸ خادم حسین رزمی
- ۴۸ خادمی اجمیری (محمد حسین)
- ۴۸ خاطر غزنوی
- ۴۹ خالد احمد
- ۴۹ خالد بزی، پروفیسر (محمد یونس)
- ۴۹ خالد شفیق
- ۴۹ خدا بخش اظہر شجاع آبادی، مولانا
- ۵۰ خلیق قریشی (غلام رسول)
- ۵۰ خلیل خان خلیل قادری برکاتی، مفتی محمد
- ۵۰ خمار انصاری (نجم الحسنین)
- ۵۰ خورشید علی پوری (قاضی خورشید الدین)
- ۵۰ خورشید آرا بیگم خورشید پروفیسر
- ۵۱ خیال امر و ہوی، ڈاکٹر (سید علی مہدی نقوی)
- ۵۱ خیبر، سید احمد جان
- ۵۱ دائم اقبال دائم
- ۵۱ درد اسعدی (مرتضی علی خاں)
- ۵۱ درد کاوردی (علامہ میر نذر علی)
- ۵۲ دل محمد دل، خواجہ

۶۲	شاعر لکھنوی	۵۷	ریاض جالندھری (احمد بخش)
۶۲	شاکر چچا نوی	۵۷	زابد فتح پوری (سید کرار حسین)
۶۲	شاہد الوری (نذیر محمد انصاری)	۵۷	زابد لیتق
۶۲	شبم رومانی (مرزا عظیم احمد بیگ چغتائی)	۵۷	زکی کیفی، مولانا محمد
۶۲	شریف الدین نیر، سید محمد	۵۸	زیارت حسین جمیل، سید
۶۳	شریف امر وہوی (سید شریف حسین رضوی)	۵۸	ساجد اسدی جے پوری (ساجد علی)
۶۳	شفیع بلوچ (محمد شفیع خان بلوچ)	۵۸	ساحر صدیقی (غنیمت علی)
۶۳	شفیق احمد فاروقی المدنی، قاضی	۵۸	ساغر صدیقی (محمد اختر)
۶۳	شفیق بریلوی (شفیق احمد)	۵۸	ساتی گجراتی (مختار احمد)
۶۳	شمس سیالکوٹی	۵۹	ستار وارثی (عبدالستار خان)
۶۳	شمس نظامی (پروفیسر شمس الحق نظامی)	۵۹	سجاد احمد ساجد مراد آبادی، پروفیسر
۶۳	شمس وارثی (سید شمس الحسن)	۵۹	سجاد خن
۶۳	شمیم بلتستانی (فدا حسین)	۵۹	سجاد مرزا، پروفیسر (عبدالحمید بیگ)
۶۳	شوکت الہ آبادی (محمد پیر فاروقی)	۵۹	سراج قادری بادشاہ پوری (سراج الدین)
۶۳	شوکت راز (شوکت علی راؤ)	۶۰	سردار علی شاہ ذاکر، سید
۶۳	شوکت ہاشمی	۶۰	سرشار صدیقی
۶۵	شہاب دہلوی (سید مسعود حسن)	۶۰	سرور بجنوری (محمد یونس)
۶۵	شیخ نیکانوی، احمد علی	۶۰	سرو سہارنپوری، حکیم محمود احمد
۶۵	شیدا جیلپوری (سید احمد علی شاہ)	۶۰	سکندر لکھنوی (مرزا اسکندر بیگ)
۶۵	صابر براری (احمد مرزا قادری)	۶۱	سلمان رضوی، سید حسن
۶۵	صائم چشتی (محمد ابراہیم)	۶۱	سلیم گیلانی، سید
۶۶	صابا اکبر آبادی (خواجہ محمد امیر)	۶۱	سہیل اختر، پروفیسر (عبدالغفور خان)
۶۶	صابا مقرر اوی (رفیع احمد)	۶۱	سیف زلفی (سید ذوالفقار حسین رضوی)
۶۶	صفیہ ملیح آبادی	۶۲	سیاب اکبر آبادی (عاشق حسین صدیقی)

- عارف سیمابی سیالکوٹی (فقیر محمد خاں) ۷۲
 عارف عبد المتین ۷۲
 عاشق حسین عاشق ۷۲
 عاشق علی ذبیحی ڈبائیوی ۷۲
 عاشور کاظمی، سید ۷۲
 عاصم گیلانی (سید احمد مسعود) ۷۳
 عاصی کرنائی، پروفیسر ڈاکٹر (شریف احمد) ۷۳
 عبد الجبار اثار ۷۳
 عبدالحامد بدایونی، مولانا محمد ۷۳
 عبدالحفیظ خان قادری، مولانا قاری ۷۳
 عبدالحمد ارشد ۷۴
 عبد الرحمن، قاضی ۷۴
 عبد الرحمن، انجم، حافظ ۷۴
 عبد الرحمن، خالد ۷۴
 عبد الرحمن شوق امرتسری ۷۴
 عبد الرحمن عاجز مالیر کوٹلو ۷۴
 عبد الرحمن، عبد پروفسر ۷۵
 عبد الرزاق صدف ۷۵
 عبد الرشید ارشد، مفتی ۷۵
 عبد الرشید نقشبندی مجددی، حکیم ۷۵
 عبد الستار نیازی ۷۵
 عبد السلام قادری باندوی، مولانا سید ۷۶
 عبد الشکور کمل پوش اکبر آبادی، مولانا محمد ۷۶
 عبد العزیز خالد، علامہ ۷۶

- صلاح الدین میر ۷۷
 صوفی نقوی (سید اقبال محمد) ۷۷
 صہبا اختر (اختر علی) ۷۷
 ضمیر اظہر (ضمیر الدین) ۷۷
 ضمیر جعفری، سید (ضمیر حسین) ۷۷
 ضیاء القادری (محمد یعقوب حسین) ۷۸
 ضیاء محمد ضیاء ۷۸
 ضیاء محمد قلعداری، پروفیسر مولوی ۷۸
 طارق سلطان پوری (محمد عبدالقیوم) ۷۸
 طارق مسعود، سید ۷۹
 طاہر شادانی (محمد صدیق) ۷۹
 طاہر شاہ بابا (محمد طاہر حسین) ۷۹
 طفیل دارا، پروفیسر محمد ۷۹
 طفیل ہوشیار پوری ۷۹
 طور نورانی ۷۰
 ظہور جعفری (رئیس الدین) ۷۰
 طاہر امرتسری (محمد حسین) ۷۰
 ظفر علی خاں، مولانا ۷۰
 ظفر عمر زبیری ۷۰
 ظہور الحق ظہور، قاضی ۷۱
 ظہور شاہ قادری جلالپوری، پیر ۷۱
 ظہور علی شاہ اقدس، پیر حافظ ۷۱
 ظہیر صدیقی (حامد محمود) ۷۱
 عارف اکبر آبادی (حافظ محمد یوسف خان) ۷۱

۸۱	غافل کرنا (محمد یاسین)	۷۶	عبد الغفور اسلم جالندھری، مولانا
۸۱	غفار بابر، پروفیسر	۷۷	عبد الغفور عرش قادری، فاضلی، حکیم میاں
۸۱	غلام اعظم، مولانا	۷۷	عبد الغنی ناز
۸۲	غلام حیدر قریشی، مخدومی، پیرزادہ	۷۷	عبد الکریم شمر، حکیم
۸۲	غلام حیدر رکھنا، حاجی	۷۷	عبد الکریم چشتی، مولانا میاں
۸۲	غلام رسول جتوئی، مولانا	۷۷	عبد الکریم عابد
۸۲	غلام رسول قادری، شاہ	۷۷	عبد الکریم قلعہ داری، مولوی
۸۲	غلام رسول گوہر، قصوری	۷۸	عبد اللطیف افضل، مولوی محمد
۸۳	غلام فرید جعفری، سید	۷۸	عبد اللطیف عارف
۸۳	غلام محمد جلو آٹوی، مولانا	۷۸	عبد اللہ استاد
۸۳	غلام محمد محمودی، تونسوی، مولانا	۷۸	عبد اللہ اثر، مولانا
۸۳	غلام نبی مہیسر، حاجی	۷۸	عبد اللہ نیاز، راجہ محمد
۸۳	غلام یار، مولوی	۷۹	عبرت صدیقی، بریلوی (تبارک علی)
۸۴	فخر الدین فخر سیالوی، خواجہ غلام	۷۹	عذیم یوسفی، کجابی (اورنگ زیب)
۸۴	فدا حسین فدا، ابوطاہر	۷۹	عرش صدیقی (ارشاد الرحمن)
۸۴	فدا خالدی (عبد الحمید)	۷۹	عزیز حاصل پوری (محمد عبدالعزیز)
۸۴	فدا کھیم کرنی (صوفی محمد فضل الدین)	۷۹	عطاء اللہ خاں قادری، پروفیسر ڈاکٹر محمد
۸۴	فدوغ احمد، پروفیسر محمد	۸۰	عطاء حسین کلیم، سید
۸۵	فضل حسین شاہ بخاری	۸۰	عظمت اللہ خان
۸۵	فضل حسین فضل گجراتی، پیر	۸۰	عظیم قریشی (محمد عظیم)
۸۵	فضل حق، چودھری	۸۰	علی بخش جمالی
۸۵	فضل حق فضل ٹھمکوی، مولوی	۸۰	علی حسنین شیدانقوی، سید
۸۵	فضل حق نصیر، چودھری	۸۱	علیم اللہ عارفی، قاضی
۸۶	فضل محمد فضل جالندھری، چودھری	۸۱	علیم ناصری (علیم الدین)

۹۱	کرم حیدری، پروفیسر (ملک کرم داد)	۸۶	فقیر محمد، صوفی
۹۱	کرم دین تقی، صوفی	۸۶	فہم رودلوی
۹۱	کشتی پروفیسر ڈاکٹر ابوالخیر	۸۶	فیاض کاوش پروفیسر (فیاض احمد خاں)
۹۱	کلیم عثمانی (احتشام الہی)	۸۶	فیروز شاہ، سید محمد
۹۱	کوثر جعفری (حکیم حاذق محمد صابری)	۸۶	فیضان، فضل الرحمن
۹۲	کینی سرحدی (عبدالسلام)	۸۷	فیض الحسن شاہ، صاحبزادہ سید
۹۲	گل حسن گوپا نگ شاد	۸۷	فیضی، سید (فیض الحسن)
۹۲	گلزار حسین شاہ صابری، سید	۸۷	قاتل شاہ اجمیری (سید میر محمد احمد صدیق)
۹۲	گوہر دین، حافظ	۸۷	قتیل شفقانی (اورنگ زیب خاں)
۹۲	گوہر ہوشیار پوری (محمد اشرف خان)	۸۷	قصری کانپوری (مطلوب حسین)
۹۳	لالہ صحرائی (محمد صادق)	۸۸	قلندر علی سہروردی، ابوالفیض
۹۳	لطیف اثر	۸۸	قمر اجنالوی (عبدالستار)
۹۳	ماجد صدیقی (عاشق حسین)	۸۸	قمر الدین سیالوی، خواجہ محمد
۹۳	مانی فاروقی (غلام حسین فاروقی)	۸۸	قمر انجم (قمر الدین احمد)
۹۳	ماہر القادری (منظور حسین)	۸۹	قمر بربلوی (محمد آفاق حسین صدیقی)
۹۳	ماہر شکوہ آبادی (ظہور الحسن خان)	۸۹	قمر جلالوی، استاد (سید محمد حسین عابدی)
۹۳	مبارک مونگیری (مبارک احمد)	۸۹	قمر عینی (عبدالحمید)
۹۳	مجدوب چشتی	۸۹	قمر صدیقی (عبدالناظر صدیقی)
۹۳	مجید کھام گانوی	۸۹	قمر لاکھو (مولانا رحیم بخش)
۹۵	محسن احسان (احسان الہی)	۹۰	قمر میرٹھی (ڈاکٹر قمر الدین احمد)
۹۵	محمدر بدایونی (فاروق احمد)	۹۰	قمر ناشی (سید اسماعیل شہید)
۹۵	محمدر رسول نگری (میاں نثار احمد)	۹۰	قیوم نظر (عبدالقیوم)
۹۵	محمد احسن چنے، حافظ	۹۰	کامل جونا گڑھی (غلام علی خان)
۹۵	محمد اختر، مولانا حکیم شاہ	۹۰	کرار نوری (سید کرار میرزا)

۱۰۱	مختار احمد کاشف	۹۶	محمد اسماعیل ذبیح، مولانا
۱۰۱	مخلص صدیقی (امام الدین)	۹۶	محمد اسماعیل ذبیح، مولانا
۱۰۱	مسرور جالندھری (سلطان محمود رضوانی)	۹۶	محمد اعظم قادری نوشاہی بابا
۱۰۱	مسرور کیفی (صالح محمد)	۹۶	محمد افضل فقیر، صوفی
۱۰۲	مسعود رضا خاکی ڈاکٹر آغا	۹۶	محمد اکرم رضا، پروفیسر
۱۰۲	مسلم اویسی امرتسری، محمد	۹۷	محمد امین مجاہد حاجی
۱۰۲	مشتاق علوی	۹۷	محمد انور قادری، صوفی
۱۰۲	مضطر دھریوی	۹۷	محمد بشیر احمد بٹ
۱۰۲	مظفر وارثی (محمد مظفر الدین احمد صدیقی)	۹۷	محمد حسین، مولوی
۱۰۳	مظہر الدین مظہر، مولانا حافظ	۹۸	محمد حسین آسی، پروفیسر
۱۰۳	مقبول احمد قادری	۹۸	محمد حسین قیس چشتی، صوفی
۱۰۳	مقبول نقش (عبد السبحان)	۹۸	محمد شریف راجہ
۱۰۳	ممتاز احمد ممتاز، حاجی	۹۸	محمد شفیع اوکاڑوی، مولانا حافظ
۱۰۳	ممتاز بجنوری	۹۸	محمد شفیع شوق
۱۰۳	منصور احمد خالد	۹۸	محمد صدیق صبر قادری
۱۰۳	منظور احمد مجبور مکان شریفی سید	۹۹	محمد عارف چشتی، مولانا الحاج عبدالرسول
۱۰۳	منظور الحق مخدوم ڈاکٹر	۹۹	محمد عالم نظامی، حکیم قاضی
۱۰۳	منظور حسین منظور ملک	۹۹	محمد عبداللہ ملکہا نوالہ، مولوی
۱۰۳	منور بدایونی (ثقلین احمد)	۹۹	محمد علی ظہوری
۱۰۵	مونس انصاری (پیر بخش)	۹۹	محمد عمر رضا راجی قادری، پیر شاہ
۱۰۵	مہر پری بھتی (عتیق احمد)	۱۰۰	محمد یار فریدی، خواجہ
۱۰۵	مینا زبیری (انیس مجتبیٰ)	۱۰۰	محمد یحیٰ یحیٰ، نقشبندی
۱۰۵	نادر جاجوی (امانت علی نادر)	۱۰۰	محمود اختر کیانی
۱۰۶	نادر خاں زار قادری قلندری مقیم شاہی	۱۰۰	محمود شاہ ہزاروی، سید
۱۰۶	نادم صابری (گلزار احمد)	۱۰۰	محمودہ خاتون

- ۱۱۱ نفیس فریدی (نفیس الدین فریدی)
- ۱۱۲ نگار فاروقی (ضامن حسین)
- ۱۱۲ نور الحسن چشتی حاجی
- ۱۱۲ نور حسین گرجا کھی، مولانا
- ۱۱۲ نور ساگری (محمد نور الحق)
- ۱۱۲ نیر مدنی (سید محمد مدنی)
- ۱۱۲ واصف بڈیانوی
- ۱۱۳ واصف علی واصف
- ۱۱۳ وحید السیاء عرفانی، سید محمد
- ۱۱۳ وحید الحسن ہاشمی، سید
- ۱۱۳ وحیدہ روشن پروین جالندھری
- ۱۱۳ وحیدہ نسیم، پروفیسر
- ۱۱۴ وزیر حسین شیرازی، سید
- ۱۱۴ وفا ڈبائیوی (محمد حفظ الرحمن)
- ۱۱۴ وفا صدیقی (وصی احمد)
- ۱۱۴ ولی محمد واجد
- ۱۱۴ ولی وارثی امرتسری (سید میر منظور محمود)
- ۱۱۵ ہارون رشید ارشد
- ۱۱۵ ہلال جعفری (سید اشرف علی)
- ۱۱۵ ہدم مہر محمد خان
- ۱۱۵ یزدانی جالندھری (سید عبدالرشید)
- ۱۱۶ یعقوب سفری، محمد
- ۱۱۶ یکتا امر و ہوی (سید واحد علی)
- ۱۱۶ یوسف علی عزیز جے پوری، حافظ سید محمد
- ۱۱۶ یوسف ٹکینہ حاجی محمد

- ۱۰۶ نازش رضوی (ابوظفر سید علی امام)
- ۱۰۶ ناصر جلالی دہلوی، مولانا سید محمد
- ۱۰۶ ناصر کاس گنجوی (ناصر محمود خاں)
- ۱۰۷ ناظم بزمی
- ۱۰۷ نثار بزمی (قلندر بخش جونیجو)
- ۱۰۷ نثار بیانونی (سید نثار احمد جعفری)
- ۱۰۷ نجم آفندی (میرزا تجمل حسین)
- ۱۰۷ نجم نعمانی سبز واری (سید محمد یلین)
- ۱۰۸ نذر صابری (غلام محمد)
- ۱۰۸ نذیر اختر، محمد
- ۱۰۸ نذیر اذفر
- ۱۰۸ نذیر قیصر
- ۱۰۸ نسیم امر و ہوی (سید قائم رضا)
- ۱۰۹ نشتر اکبر آبادی (اعجاز محمد خان)
- ۱۰۹ نصر کریمی (نصر اللہ نصر)
- ۱۰۹ نصرت نعیمی (مولانا رجب علی خاں)
- ۱۰۹ نصیر آرزو (نصیر الدین خان)
- ۱۰۹ نصیر الدین نصیر گولڑوی، پیر سید
- ۱۰۹ نظری زیدی
- ۱۱۰ نظر لکھنوی
- ۱۱۰ نظیر شاہ جہانپوری (نظیر احمد خاں)
- ۱۱۰ نظیر لدھیانوی (اصغر حسین خان)
- ۱۱۰ نعیم حیدر تقوی، پروفیسر ڈاکٹر
- ۱۱۱ نعیم صدیقی، مولانا (فضل الرحمن)
- ۱۱۱ نعیم میرٹھی (نعیم الرحمن)
- ۱۱۱ نفیس الحسنی شاہ سید انور حسین نفیس رقم

ابرشاہ وارثی (اللہ دتہ)

ممتاز پنجابی نعت گو شاعر، صوفی بزرگ، مرید بیدم شاہ وارثی
نعتیہ مجموعے ایر کرم۔ ایر بہار۔ ایر رحمت۔ ایر حجاز۔

ایر باراں۔ ایر جمال۔ ایر انوار۔ ایر کمال۔

ایر مدینہ۔ ایر محبت۔ ایر جنت۔ ایر نور۔

ایر عشق۔ ایر فردوس۔ ایر دیاں نعتاں

ولادت جالندھر

وفات جولائی ۱۹۶۳ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ شمیم جالندھر۔ تذکرہ شعرائے دارشہ

ابوشاہین فاروقی (محمد حیات)

معروف شاعر و ادیب، صحافی، کارکن تحریک پاکستان۔

بانی مدیر ہفت روزہ 'تبسم' بھیرہ۔

نعتیہ مجموعے خیر البشر، سرور کوئین

ولادت میاں امام الدین

ولادت ۲۶ جولائی ۱۹۲۰ء بھیرہ

وفات ۲۹ مارچ ۱۹۹۹ء (بروز عید قربان)

تدفین بھیرہ ضلع سرگودھا

مآخذ جنہیں ہم بھول بیٹھے ہیں۔ ہمارے اہل قلم

اثر زبیری

اردو شاعر و مترجم

نعتیہ مجموعہ سلسیل (۱۹۸۳ء)

وفات ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

اثر صہبائی (خواجه عبدالمسیح پال)

ممتاز نعت گو شاعر، قانون دان، تلمیذ کیفی دہلوی

نعتیہ مجموعہ بحضور سرور کائنات ﷺ (۱۹۵۸ء)

ولدیت مولانا احمد دین پال

ولادت ۲۸ دسمبر ۱۹۰۱ء سیالکوٹ

وفات ۲۶ جون ۱۹۶۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ دمپ۔ پاکستان کے تیس سال

اثر فاضلی جے پوری (محمد علی خان)

معروف اردو ادیب، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ تجلیات حرم (۱۹۸۹ء)

نثری تصنیف تاجدار حرم (سیرت النبیؐ)۔

ولادت ۱۶ مارچ ۱۹۱۳ء جے پور (راجستھان)

وفات ۱۹۸۹ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

اثر ہاپوڑی (سید احمد علی)

اردو شاعر، تلمیذ فدا گلاؤ شہوی

نعتیہ مجموعہ عطر جذبات (۱۹۶۵ء)

ولادت ۱۸۹۶ء ہاپوڑ ضلع میرٹھ

وفات ۸ دسمبر ۱۹۸۰ء کراچی

تدفین کراچی
مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

اجمل جنڈیالوی، فقیر (امان اللہ خان)
اردو اور پنجابی کے معروف نعتیہ شاعر۔ تلمیذ حفیظ تائب
نعتیہ مجموعہ کشکولی ادراک (۲۰۰۵ء)

ولایت غلام یاسین خاں
ولادت ۵ اکتوبر ۱۹۳۰ء جنڈیالہ شیر خاں شیخوپورہ
وفات ۱۰ جولائی ۲۰۰۵ء شیخوپورہ
تدفین شیخوپورہ
مآخذ سنہرے لوگ

احسان امر وہوی (سید علی احسان نقوی)
ممتاز اردو شاعر، مذہبی و قومی شاعری میں نمایاں مقام

نعتیہ مجموعہ تجلی قاراں (۱۹۶۲ء)
ولایت سید علی مستحسن سکتہ
ولادت ۱۵ جنوری ۱۸۹۹ء امر وہہ ضلع مراد آباد

وفات ۱۹۷۳ء کراچی
تدفین سخی حسن کراچی
مآخذ تذکرہ شعرائے امر وہہ، تذکرہ شعرائے میرٹھ
دہستانوں کا دبستان جلد ۳۔

احسان دانش (قاضی احسان الحق)

نامور اردو شاعر، ادیب، ماہر لسانیات و عروض
نعتیہ مجموعے دارین (۱۹۷۴ء)۔ ابرینساں (۱۹۹۹ء)
اعزازات ستارہ امتیاز۔ نشان امتیاز

ولایت قاضی دانش علی
ولادت ۱۹۱۴ء کاندھلہ، مظفر نگر (یوپی)
وفات ۲۲ مارچ ۱۹۸۲ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ لوح مزار بحوالہ خ خ ل۔ ہمارے اہل قلم

احمد ظفر (ظفر علی احمد)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، صحافی، براؤڈ کاسٹر
سابق ریجنل جنرل سیکرٹری انجمن ترقی پسند مصنفین۔
ایڈیٹر ہفت روزہ پرواز، روزنامہ جدید پرواز، راولپنڈی۔
سابق پروگرام منیجر پروڈیوسر ریڈیو پاکستان۔

نعتیہ مجموعہ صفات (حمد و نعت)
ولایت محمود مظفر

ولادت ۱۳ نومبر ۱۹۲۶ء راولپنڈی
وفات ۱۶ اگست ۲۰۰۱ء بھوماں بانٹھ ضلع گوجرانوالہ
تدفین بھوماں بانٹھ ضلع گوجرانوالہ
مآخذ سرگزشتِ رنگاں

احمد فاخر

اردو شاعر، تلمیذ دلکش، جلمپوری
نعتیہ مجموعہ سبز گنبد نیلا آسمان (نعت، منقبت: ۱۹۹۲ء)
ولایت محمد منیر

ولادت ۱۹۳۳ء
وفات ۲۲ مارچ ۱۹۹۸ء کراچی

تدفین کراچی
مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

وفات ۲۳ اکتوبر ۱۹۷۱ء
تدفین محلہ مسلم آباد گجرات
ماخذ خفقان خاک گجرات

اختر الحامدی (سید محمد مرغوب)

ممتاز نعت گو شاعر، تلمیذ ضیاء القادری بدایونی
مرید مولانا حامد رضا خاں قادری بریلوی
نعتیہ کتب جمالی رسولؐ (۱۹۶۰ء)۔ کمال رسولؐ (۱۹۶۰ء)
تضمین برسلام امام احمد رضا خاں (۱۹۷۰ء)
انوار عقیدت (تضمین تصدیق نور ۱۹۷۲ء)
نعت محل (۱۹۷۳ء) بہار عقیدت (۱۹۸۴)
تنقیدی تصنیف: امام نعت گویاں (احمد رضا خاں بریلوی
کی نعتیہ شاعری پر ۱۹۷۷ء)

ولدیت مولانا سید محمد ایوب منشا جیمیری
ولادت ۱۳/۱۱/۱۹۲۲ء جوڈھپور (بھارت)
وفات ۳ جولائی ۱۹۸۱ء حیدر آباد
تدفین طیف آباد نمبر ۱ حیدر آباد (سندھ)
ماخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

اختر اندوری فدائی

اردو شاعر، تلمیذ فدا خاں دہلوی
نعتیہ مجموعہ یار رسول عربی ﷺ (۲۰۰۹ء)
ولادت اندور (انڈیا)
وفات ۸ ستمبر ۲۰۱۳ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ معراج جامی (کراچی)

احمد ندیم قاسمی (احمد شاہ)

اردو کے نامور شاعر و ادیب، افسانہ نگار، نقاد، صحافی، کالم نگار
مدیر۔ مدیر ماہنامہ ادب لطیف لاہور (۳۵-۱۹۴۳ء) 'سوریا'
لاہور (۱۹۴۷ء) 'نقوش' لاہور، پھول و تہذیب نسواں۔
مدیر روزنامہ امروز لاہور (۵۹-۱۹۵۳ء) بانی مدیر سہ ماہی
فنون لاہور (۱۹۶۳ء) یکے از بانیان انجمن ترقی پسند
مصنفین۔ ڈائریکٹر مجلس ترقی ادب لاہور (۱۹۷۳ء تا وفات)
نعتیہ مجموعے جمال (۱۹۹۲)۔ ارض و سما (۲۰۰۶ء)
انوار جمال (۲۰۰۷ء)
اعزازات صدیقی تمغہ حسن کارکردگی (۱۹۶۸ء)
ستارہ امتیاز (۱۹۸۰ء)۔

کمال فن ایوارڈ (۱۹۹۷ء)۔ اکادمی ادبیات
نشان امتیاز (۱۹۹۹ء)

ولدیت پیر غلام نبی عرف نبی چن
ولادت ۲۰ نومبر ۱۹۱۶ء اٹک ضلع خوشاب
وفات ۱۰ جولائی ۲۰۰۶ء (صبح ۸:۳۵) پر لاہور
تدفین شیخ المشائخ قبرستان، نزد دولت پارک
ملتان روڈ لاہور
ماخذ اخبار اردو اسلام آباد ستمبر ۲۰۰۶ء

احمد یار خاں نعیمی گجراتی، مفتی

ممتاز عالم دین، مفسر قرآن، مفتی، حمد و نعت کے شاعر
کتب محمد پیغمبری (حمد و نعت ۱۳۵۷ھ)۔
ولدیت مولانا محمد یار خاں
ولادت ۱۹۰۶ء اوجھیانی بدایوں

اختر بیگ، مرزا

اردو شاعر و ادیب، دانشور، محقق، سائنسدان
مجموعہ کلام کیف منظوم (نعت و دیگر کلام: ۱۹۹۳ء)
ولدیت مرزا روشن بیگ
ولادت ۱۹۱۶ء برما
وفات ۲۱ اراگست ۱۹۹۳ء اسلام آباد
تدفین مرکزی قبرستان اسلام آباد
مآخذ لوح مزار۔ مرحوم کی ہمیشہ رشیدہ آفتاب
اقبال کی فراہم کردہ معلومات

اختر حسین اختر، ڈاکٹر سید

اردو و پنجابی زبان کے شاعر و ادیب، محقق، نقاد۔
مدیر ماہنامہ ”لہراں“ لاہور۔ سیکرٹری جنرل لہراں ادبی
بورڈ۔ مشیر مسعود کھدر پوش ٹرسٹ
نعتیہ مجموعہ ترتیل (۱۹۶۵ء)
ولدیت حاجی برکت علی شاہ
ولادت ۳ مئی ۱۹۳۷ء کوڈیگراں، دیر بالا
وفات ۱۵ مارچ ۲۰۱۱ء لاہور
تدفین قبرستان سوڈھیوال کالونی، ملتان روڈ، لاہور
مآخذ جنگ لاہور ۱۶ مارچ ۲۰۱۱ء
پاکستان کے نعت گو شعراء جلد دوم

اختر شیرانی (محمد داؤد خاں)

اردو کے معروف رومانی شاعر و ادیب، صحافی، مترجم
ڈرامہ و افسانہ نگار۔ تلمیذ تاجور نجیب آبادی۔

بانی رسالہ ”انتخاب“ (۱۹۲۵ء) ”بہارستان“ (۱۹۳۶ء)
”خیالستان“ (۱۹۳۰ء) ”رومان“ (۱۹۳۵ء)
نعتیہ مجموعہ صبح مدینہ (۱۹۹۸ء)
والد ڈاکٹر مظہر محمود شیرانی (ماہر تعلیم و محقق)
ولدیت حافظ محمود خاں شیرانی
ولادت ۴ مئی ۱۹۰۵ء ریاست ٹونک (راجستھان)
وفات ۹ ستمبر ۱۹۴۸ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ لوح مزار۔ اختر شیرانی (کتابیات)

اختر لکھنوی (محمود الحسن)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، بڑا ڈاکٹر، صحافی
سابق آفس سیکرٹری انجمن ترقی اردو مشرقی پاکستان
نائب مدیر روزنامہ ”انقلاب“ ”اسن“ و ماہنامہ ”فنکار“ ڈھاکہ
نعتیہ مجموعہ حضورؐ (۱۹۸۸ء)
سرکار (۱۹۹۵ء۔ مرتب: قمر وارثی)
ولدیت حافظ محمد حسین
ولادت ۱۴ ستمبر ۱۹۳۴ء محلہ زہنی، لکھنؤ
وفات ۲۷ ستمبر ۱۹۹۵ء کراچی
تدفین اورنگی ٹاؤن، کراچی
مآخذ قومی زبان کراچی نومبر ۹۵ء۔ تاریخ رنگاں ۲

اختر ہوشیار پوری (عبدالسلام)

ممتاز اردو شاعر، ماہر قانون۔ طالب علم کارکن تحریک پاکستان
نعتیہ مجموعہ برگ سبز (۱۹۸۷ء)۔ مجتبیٰ علیؒ (۱۹۹۷ء)
رسالت مآب علیؑ (۱۹۹۹ء)

ادب گلشن آبادی (غلام جیلانی)

ممتاز نعت گو شاعر، ادیب، طبیب، عالم، نقشبندی بزرگ
نعتیہ مجموعہ حریم اسرئی (مرتبہ پروفیسر خالد اقبال
جیلانی، مطبوعہ بعد از مرگ)
ولادت ۱۹۲۲ء گلشن آباد (ریاست جادرہ)
وفات اوائل فروری ۱۹۹۰ء مئنی (سعودی عرب)
تدفین مکہ مکرمہ (سعودی عرب)
مآخذ جنگ کراچی ۱۱ فروری ۲۰۰۲ء

ادیب رائے پوری (سید حسین علی)

اردو حمد و نعت کے ممتاز شاعر، نقاد، مصور، خطاط۔
بانی پاکستان نعت کونسل (تاسیس ۱۹۷۰ء)
بانی پاکستان نعت اکیڈمی (تاسیس ۱۹۸۰ء)
بانی ماہنامہ 'نوائے نعت' کراچی (۱۹۸۰ء)
نعتیہ مجموعے اس قدم کے نشان (۱۹۷۶ء)۔
تصویر کمال محبت (نعت و منقبت: ۱۹۷۹ء)
نذرانہ اشک (۱۹۹۵ء: مرتب: غزالہ عارف)
مقصود کائنات (۱۹۹۸ء: مرتب: شہزاد احمد)
ارمغان ادیب (۲۰۰۲ء: مرتب: شہزاد احمد)
نثری کتب مدارج النعت (تاریخ نعت: ۱۹۸۶ء)
مشکوٰۃ النعت (تاریخ عربی نعت: ۱۹۹۳)
نعتیہ ادب میں تنقید اور مشکلات تنقید (۱۹۹۹ء)
مرزا غالب کی نعتیہ شاعری۔
ولادت حکیم سید یعقوب علی
ولادت ۱۹۲۸ء رائے پور (مدھیہ پردیش)

خیر البشر ﷺ (۲۰۰۰ء)

خاتم المرسلین ﷺ (۲۰۰۳ء)

قوی سیرت الیوارڈ (اردو نعت: ۲۰۰۱ء)
ڈاکٹر شیخ عبدالعزیز
ولادت ۲۰ مارچ ۱۹۱۸ء ہوشیار پور
وفات ۱۸ مارچ ۲۰۰۷ء راولپنڈی
تدفین قبرستان عید گاہ راولپنڈی
مآخذ نوائے وقت ۱۹ مارچ ۱۷ اپریل ۲۰۰۷ء

اختیار حسین کیف نیازی، ڈاکٹر میرزا

ممتاز روحانی شخصیت، نعت گو اردو شاعر و ادیب، عالم
نعتیہ مجموعہ کیفیات (نعت، منقبت و دیگر: ۱۹۹۱ء)
ولادت ڈاکٹر شاہ میرزا مرتضیٰ حسین نیازی
ولادت ۱۰ جولائی ۱۹۲۲ء جبل پور (انڈیا)
وفات ۲۶ جولائی ۲۰۱۲ء کراچی
تدفین دربار اختیار، محمد شاہ قبرستان، تارتھ کراچی
مآخذ حسن نواز شاہ (گوجران)

اخلاق احمد سالک، قاری

اردو شاعر، نامور قاری و عالم دین
نعتیہ مجموعے سرمایہ حیات (۱۹۸۱ء)
مدحت شان رسول (۱۹۸۵ء)
ولادت ۱۹۱۲ء قصبہ انبہ پتا ضلع سہارنپور
وفات ۱۱ مارچ ۱۹۹۳ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ محفل جواہر گئی

وفات ۱۶ اکتوبر ۲۰۰۲ء کراچی
تدفین میوہ شاہ کراچی
مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۷ اکتوبر ۲۰۰۲ء

ارشاد اعجاز رانا

فیصل آباد کے ممتاز نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعہ صل وسلم دائماً (۲۰۰۰ء)

وفات ۹ اکتوبر ۲۰۱۰ء
تدفین فیصل آباد
مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

ارمان اکبر آبادی (بشارت علی خان آفریدی)

مذہبی و روحانی شخصیت، نعت گو شاعر، تلیذ سیماب اکبر آبادی
استاد اردو شعیب محمدیہ کالج آگرہ۔ کارکن تحریک پاکستان
پروفیسر صدیقہ ارمان (سابق صدر شعبہ اردو جامعہ کراچی)
کے والد محترم

نعتیہ مجموعے ارمان نبی (۱۹۵۵ء)

سروش سدرہ (۱۹۸۶ء)

ولدیت امداد حسین خان آفریدی

ولادت ۱۹۰۱ء اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۲۱ جون ۱۹۸۵ء کراچی

تدفین گلشن اقبال کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

ازہر مولوی محمد (کرم الدین)

پنجابی کے معروف شاعر مولوی دلپذیر کے ادبی حریف۔

عالم دین، خطیب، مصنف دینی کتب۔

نعتیہ مجموعہ نعت ازہر۔ گلزار محمدی۔

ولدیت فضل دین

ولادت ۱۸۷۳ء محلہ حاجی گلاب، بھیرہ

وفات ۱۵ ستمبر ۱۹۵۱ء بھیرہ

تدفین قبرستان مقبرہ شریف، بھیرہ ضلع سرگودھا

مآخذ پھل کڑا نہ باروے

ازہر درانی

اردو کے جواں مرگ صاحب طرز شاعر

شعری مجموعہ کشکول (حمد و نعت: ۱۹۹۰ء)

ولادت ۱۹۵۷ء

وفات ۱۳ دسمبر ۱۹۹۲ء لاہور

تدفین لاہور کینٹ

مآخذ روزنامہ 'خبریں' لاہور ۱۲ دسمبر ۱۹۹۲ء

اسد ملتان (محمد اسد خاں)

اردو اور فارسی کے ممتاز شاعر، ڈپٹی سیکرٹری وزارت خارجہ

تحریک پاکستان کے دوران ملی شاعری کرتے رہے۔

شعری کتب تحفہ حرم (نعت و سفر نامہ، حج: ۱۹۵۳ء)

مشارق (حمد و نعت: مرتبہ جعفر بلوچ [آسیں

تحفہ حرم کی نعتیں بھی شامل ہیں])

کلیات اسد ملتان (مرتبہ سید شوکت علی)

ولدیت غلام قادر خان

ولادت ۴ دسمبر ۱۹۰۲ء کڑی افغاناں ضلع ملتان

وفات ۱۷ نومبر ۱۹۵۹ء راولپنڈی

اشرف علی فاروقی گلیانوی محمد

ممتاز پنجابی شاعر

شعری کتب سیرت محمدی۔ اکرام محمدی

ولادت پیر صدر الدین

ولادت ۲۵ دسمبر ۱۹۰۲ء گلیانہ نزد کھاریاں کینٹ

ضلع گجرات

وفات ۱۹۸۵ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ گجرات کا علمی سرمایہ

اشرف کلریالوی ملک محمد

معروف پنجابی شاعر و ادیب اردو سوانح نگار۔

نعتیہ مجموعہ نعت اشرف

ولادت کلریالہ تحصیل گوجران ضلع راولپنڈی

ولادت سمندر خان

ولادت ۱۹۴۳ء کلریالہ گجرات

وفات ۱۸ اکتوبر ۲۰۰۵ء

تدفین کلریالہ گجرات تحصیل گوجران ضلع راولپنڈی

مآخذ حسن نواز شاہ (گوجران)

اصطفی لکھنوی (محمد اصطفی خان)

ممتاز اردو شاعر۔ بانی ربابا طاصفا منزل مدینہ منورہ

نعتیہ مجموعہ تنویر (۱۹۶۰ء)۔

ولادت ۱۳ اگست ۱۸۹۲ء قنوج ضلع فرخ آباد

وفات ۲۸ مارچ ۱۹۶۳ء کراچی

تدفین ملتان

مآخذ نئی عبارت حیدر آباد سندھ شمارہ ۱۶

اسرار احمد سہاوری پروفیسر

ممتاز ادیب اردو شاعر نقاد دانشور ماہر تعلیم۔ سابق صدر

شعبہ اسلامیات و وائس پرنسپل اسلامیہ کالج گوجرانوالہ۔

بانی صدر بزم فکر و نظر گوجرانوالہ

نعتیہ مجموعے اعجاز بیان۔ جذب دل۔

ذوق عرفاں (۱۹۹۸ء)

ولادت محمد اسرار نیل خان

ولادت ۳۱ جنوری ۱۹۲۱ء سہاوری ضلع ایبٹ (یوپی)

وفات ۲۶ فروری ۲۰۰۰ء گوجرانوالہ

تدفین قبرستان پیر گوڑی سیٹلا ٹاؤن

گوجرانوالہ

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۷ مارچ ۲۰۰۰ء

امیر عابد پروفیسر (غلام رسول)

ممتاز شاعر و ادیب غالب و اقبال کے پنجابی مترجم۔

استاد شعبہ اردو گورنمنٹ اسلامیہ کالج گوجرانوالہ۔

منظوم پنجابی ترجمہ قصیدہ بردہ شریف

ولادت چودھری مراد بخش

ولادت ۱۵ اپریل ۱۹۳۶ء سیدنگر ضلع گوجرانوالہ

وفات ۱۱ فروری ۲۰۰۳ء گوجرانوالہ

تدفین گوجرانوالہ

مآخذ سہ ماہی پنجابی ادب لاہور شمارہ ۷۵

ولادت	۱۹۲۴ء
وفات	یکم فروری ۲۰۱۱ء کراچی
تدفین	کراچی
ماخذ	اطلاع طارق شاہد (اسلام آباد)

اظہار قریشی (اظہار الدین)

اردو اور سندھی کے ممتاز شاعر و ادیب، تذکرہ نگار۔	نعتیہ مجموعہ	اظہار عقیدت (۱۹۹۴ء)
مرتبہ	گلہائے عقیدت (شعراء نواب شاہ کی نعت)	
ولدیت	معراج الدین	
ولادت	۲۰ نومبر ۱۹۴۰ء ریواڑی (بھارت)	
وفات	۲۸ جنوری ۲۰۰۸ء نواب شاہ	
تدفین	نواب شاہ (سندھ)	
ماخذ	جنگ کراچی ۲۹ جنوری ۲۰۰۸ء۔	
	پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)	

اظہار گیلانی، سید

سندھی اور اردو زبانوں کے ممتاز شاعر و ادیب۔	تاجیات صدر جمعیت الشعراء سندھ	نعتیہ کتب	فخر دبستان۔ آغوش محمد
ولدیت	سید اصغر علی شاہ گیلانی		
ولادت	۲۷ جنوری ۱۹۱۸ء لاہور والی ضلع گھونگی		
وفات	۲۲ جولائی ۲۰۰۶ء		
تدفین	گھونگی		
ماخذ	تاریخ گھونگی		

تدفین کراچی
ماخذ تاریخ و فتا کا جلد ۲

اصغر سودائی، پروفیسر محمد

نامور اردو شاعر، ماہر تعلیم، تحریک پاکستان کے سرگرم کارکن اور ترانہ ”پاکستان کا مطلب کیا“ لا الہ الا اللہ کے خالق۔
آرگنائزر مسلم سٹوڈنٹس فیڈریشن سیالکوٹ۔ سابق ڈائریکٹر ایجوکیشن ڈیرہ غازی خان، بانی پرنسپل علامہ اقبال کالج سیالکوٹ
نعتیہ مجموعہ شد دوسر ﷺ (۱۹۸۹ء)

ولدیت	محمد دین
ولادت	۱۷ ستمبر ۱۹۲۶ء سیالکوٹ
وفات	۱۷ مئی ۲۰۰۸ء سیالکوٹ
تدفین	سیالکوٹ
ماخذ	نوائے وقت راولپنڈی ۱۸ مئی ۲۰۰۸ء

اصغر علی، اصغر صوفی

اردو کے معروف نعت گو شاعر، ادیب	نعتیہ مجموعے چھپ چکے ہیں
وفات	۱۷ مئی ۲۰۰۳ء سرانے مغل
تدفین	سرانے مغل ضلع قصور
ماخذ	نوائے وقت لاہور ۱۸ مئی ۲۰۰۳ء

اطہر ضیائی

اردو کے بزرگ شاعر	نعتیہ مجموعہ تطہیر (۱۹۹۱ء)
پی پی اے کے چیف ایڈیٹر خالد اطہر کے والد محترم	

اعظم چشتی محمد

اردو فارسی اور پنجابی کے ممتاز نعت گو نعت خواں
سرگرم کارکن تحریک پاکستان (گولڈ میڈلسٹ ۱۹۹۰ء)
نعتیہ مجموعے غذائے روح (۱۹۴۴ء) رنگ و بو (۱۹۵۳ء)
نیر اعظم (۱۹۷۰ء) - انیندرے -
معراج (۱۹۹۶ء) - کلیات اعظم (۲۰۰۰ء)
اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۸۹ء)
ولدیت محمد دین چشتی
ولادت ۱۵ مارچ ۱۹۲۱ء قصبہ چکوڑی تحصیل پھالیہ
ضلع گجرات

وفات ۳۱ جولائی ۱۹۹۳ء لاہور
تدفین اولاً قبرستان میاں میر لاہور میں امانتاً دفن کیا
گیا پھر مرحوم کی وصیت کے مطابق زاهد ناؤن
کوٹ عبدالمالک (لاہور) میں تدفین ہوئی۔
ماخذ پاکستان میں فارسی ادب جلد ۶

افتخار اجمل شاہین، پروفیسر

ممتاز شاعر و ادیب، محقق، نقاد، ماہر تعلیم، تلمیذ عطا کا کوئی۔ ڈی
جے گورنمنٹ سائنس کالج کراچی کے ریٹائرڈ صدر شعبہ اردو
شعری مجموعہ عقیدت کا سفر (حمد نعت، منتخب: ۲۰۰۴ء)
ولدیت مولوی عبدالحنان
ولادت ۱۰ فروری ۱۹۴۱ء شیخ پورہ ضلع پٹنہ (بہار)
وفات ۱۱ مارچ ۲۰۱۱ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ دو ہجرتوں کے اہل قلم

افسر ماہ پوری (ظہیر عالم صدیقی)

ممتاز شاعر و ادیب، نقاد، مترجم۔ اردو کے علاوہ بنگلہ اور
انگریزی میں بھی لکھتے رہے۔ سقوط ڈھاکہ کے بعد کراچی آ گئے
نعتیہ مجموعہ طور سے حراتک
ولدیت عبدالرحمن صدیقی
ولادت یکم دسمبر ۱۹۱۸ء ماہ پور ضلع چھپرا (بہار)
وفات ۱۵ فروری ۱۹۹۵ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ ماہنامہ الرشید لاہور مئی ۱۹۹۶ء۔
تاریخ رفتگان ۲

افضل الفت

بزرگ اردو شاعر، تعلق سیالکوٹ سے تھا۔
نعتیہ مجموعہ عبدہ و رسول ﷺ
وفات ۵ دسمبر ۲۰۰۷ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ طارق شاہد (اکادمی ادبیات اسلام آباد)

افضل باقی (محمد افضل)

لاہور کے معروف پنجابی وارد و شاعر، سول انجینئر
نعتیہ مجموعہ پناہ و یکساں
ولدیت چودھری محمد اسلم
ولادت خانقاہ ڈوگراں ضلع شیخوپورہ
وفات ۱۶ فروری ۲۰۰۳ء لاہور
تدفین جی بلاک، ماڈل ناؤن لاہور
ماخذ لاہور میں مشاہیر کے مدفن۔

افضل رضا، پروفیسر ڈاکٹر محمد

اردو و پشتو کے نامور سیرت نگار، شاعر و ادیب، محقق، ڈرامہ و افسانہ نگار۔ ریٹائرڈ پرنسپل گورنمنٹ کالج ٹوپی وہی۔
درجنوں کتب کے مصنف، مرید خاص مولانا عبدالحق
نعتیہ مجموعہ یا نبی سلام علیک
اعزازات سیرت نگاری پر ۳ بار صدارتی ایوارڈ۔
تمغہ امتیاز۔

ولدیت عبدالجید

ولادت یکم فروری ۱۹۴۰ء اکوڑہ خٹک

وفات ۳۰ دسمبر ۲۰۰۱ء اکوڑہ خٹک

تدفین اکوڑہ خٹک ضلع نوشہرہ

مآخذ ماہنامہ الحق، اکوڑہ دسمبر ۲۰۰۱ء

افضل منہاس (وزیر احمد)

ممتاز اردو غزل و نعت گو شاعر، صحافی، ادیب۔ مدیر روزنامہ
’تغییر‘ راولپنڈی، ماہنامہ ’نیرنگ خیال‘ راولپنڈی
نعتیہ مجموعہ گل مراد (۱۹۹۶ء)

ولادت ۲۳ جون ۱۹۲۳ء راولپنڈی

وفات ۱۵ جنوری ۱۹۹۷ء راولپنڈی

تدفین قبرستان ٹاہلیاں شاہاں مری روڈ، راولپنڈی

مآخذ اوراق نومبر دسمبر ۱۹۹۲ء۔ ک ۱

افتخار کاظمی امر وہوی، سید حبیب احمد

معروف عالم دین، اردو شاعر و ادیب و محقق، شاعری میں
غریب سہارنپوری کے شاگرد۔

مہتمم جامعہ انوار العلوم ملتان، سجادہ نشین حاجی مسیح بھائی

نعتیہ مجموعہ فروغ محامد (۱۹۶۶ء)

ولدیت سید یوسف علی شاہ چشتی قادری

ولادت ۱۰ اپریل ۱۸۹۳ء امر وہہ ضلع مراد آباد

وفات ۱۸ اگست ۱۹۷۶ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ تذکرہ شعرائے امر وہہ۔

پاکستان کے نعت گو شعراء جلد اول

اقبال حسن بھیلہ، ملک

اردو سرائیکی کے ممتاز شاعر و ادیب، ناول نگار و نقاد

نعتیہ مجموعہ منگتا دینے دا (۱۹۹۸ء)

ولادت یکم مئی ۱۹۴۳ء گھوٹوئیں، قاسم بیلہ ملتان

وفات ۳۰ مارچ ۲۰۰۹ء ملتان

تدفین بستی گھوٹوئیں، قاسم بیلہ ملتان

مآخذ ایکسپریس اسلام آباد ۳ مارچ ۲۰۰۹ء۔

اقبال راحت، محمد

پنجابی شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ نوردی خیرات (پنجابی)

وفات ۵ مارچ ۲۰۱۲ء

تدفین شیخوپورہ

مآخذ شاکر کنڈان (سرگودھا)

اقبال زخمی، میاں محمد

معروف پنجابی شاعر و ادیب، افسانہ و سفرنامہ نگار، صحافی، کالم

نگار بانی ماہنامہ 'لکھاری' لاہور (اجرا ۱۹۸۳ء)

نعتیہ مجموعے دم دم پڑھاں سلام مدینے (۲۰۰۱ء)

یار رسول اللہ ﷺ (نعتیہ انتخاب: ۲۰۰۳ء)

نثری تصنیف ٹرپے میں قافلے (سفر نامہ حج: ۲۰۰۴ء)۔

ولدیت میاں فضل دین

ولادت ۱۰ ستمبر ۱۹۳۱ء ملاں والا ضلع فیروز پور

وفات ۱۹ اگست ۲۰۰۹ء لاہور

تدفین جیاموسی لاہور

ماخذ ماہنامہ لکھاری اکتوبر ۲۰۰۹ء

اقبال شیدا، محمد

اردو و پنجابی شاعر، تلمیذ صائم چشتی

نعتیہ مجموعہ حریم نعت (۱۹۸۳ء)

ولادت ۴ مئی ۱۹۳۱ء جالندھر

وفات ۱۲ دسمبر ۱۹۹۹ء فیصل آباد

تدفین قبرستان غلام محمد آباد فیصل آباد

ماخذ حرف نذرانے۔

اقبال صفی پوری (اقبال احمد خلیلی)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ جگر مراد آبادی

نعتیہ مجموعہ رحمت لقب (۱۹۸۸ء)

ولدیت شاہ جمال خلیلی

ولادت ۹ جولائی ۱۹۲۱ء صفی پور ضلع اٹالہ (یوپی)

وفات ۲۲ مئی ۱۹۹۹ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

ماخذ وفیات نامور ان پاکستان

اقبال صلاح الدین

اردو اور پنجابی کے نامور شاعر و ادیب، کہانی نگار، محقق، نقاد

مترجم، ماہر لسانیات و لغت۔ سابق ایڈیٹر ماہنامہ 'لہرا' لاہور

نعتیہ مجموعہ حدیث آشنا (۱۹۸۱ء)

ولدیت حکیم چودھری فتح الدین

ولادت ۲۸ اکتوبر ۱۹۳۳ء چک ۴۰/۳۲ رقلہ دہلی

ضلع اوکاڑہ

وفات ۱۳ دسمبر ۲۰۰۵ء اوکاڑہ

تدفین قادیانی قبرستان اوکاڑہ

ماخذ ڈان اسلام آباد یکم جنوری ۲۰۰۶ء

اقبال عظیم، سید

نعت اور غزل کے ممتاز اردو شاعر، ادیب، محقق، ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعے قات تو سین (۱۹۷۷ء)

لب کشا (غزلیں، نعتیں: ۱۹۸۷ء)

ماحصل (غزلیں، نعتیں: ۱۹۹۱ء)

پیکر نور (۱۹۹۵ء)۔ جریدہ (۲۰۰۵ء)

زبورِ حرم (نعتیہ کلیات: ۲۰۱۰ء)

برادرِ خود سید وقار عظیم

ولدیت سید مقبول عظیم عرش (غزل گو اردو شاعر)

ولادت ۸ جولائی ۱۹۱۳ء میرٹھ (یوپی)

(آبادی وطن قصبہ انھڑ ضلع سہارنپور)

وفات ۲۲ ستمبر ۲۰۰۰ء کراچی

تدفین سخی حسن، کراچی

ماخذ اخبار اردو اسلام آباد اکتوبر ۲۰۰۰ء

اکبر وارثی میرٹھی (خواجہ محمد اکبر)

ممتاز اردو نعت گو شاعر، تلیذ حضرت بیان و بزدانی میرٹھی
ادیب، مترجم، صوفی مالک اعلیٰ پریس میرٹھ
نعتیہ مجموعے باغ کلام اکبر، نہال روضہ اکبر، میلاد اکبر
ریاض اکبر، گلزار اکبر، گلستان اکبر۔

ولدیت نظام علی خان

ولادت گاؤں بجولی تحصیل ہارپن ضلع میرٹھ

وفات ۲۰ مئی ۱۹۵۳ء کراچی

تدفین میوہ شاہ قبرستان، کراچی

مآخذ تاریخ رنگاں ۲۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ

الطاف قریشی

اردو پنجابی کے معروف شاعر، ڈرامہ نگار، براڈ کاسٹر

پروگرام ریڈیو سر ریڈیو مظفر آباد (۱۹۶۲-۷۱ء)

نعتیہ مجموعہ ثنا (۱۹۸۳ء)

ولدیت مولوی احمد الدین قریشی

ولادت ۱۳ نومبر ۱۹۳۷ء سوئٹھگلی، مظفر آباد

وفات ۱۲ اگست ۱۹۸۵ء

تدفین سوئٹھگلی، دو میل ضلع مظفر آباد (آزاد کشمیر)

مآخذ مقالہ ایم فل اردو از سیدہ آمنہ بہار

امتیاز راہی (امتیاز احمد)

نعت گو اردو شاعر

مجموعہ نعت مدحت کے چراغ (طباعت بعد از مرگ)

ولادت ۱۹۳۵ء ضلع شاہجہانپور (یوپی)

وفات ۱۱ اپریل ۱۹۹۶ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پک م س۔ ماہنامہ نعت لاہور جنوری ۹۹ء

امید فاضلی (محمد ارشاد)

ممتاز اردو شاعر، تلیذ نوح ناردی

نعتیہ مجموعے میرے آقا (۱۹۸۳ء)۔ تب و تاب جادواں

ولدیت سید محمد فاروق حسن

ولادت ۷ نومبر ۱۹۲۳ء ڈپائی ضلع بلند شہر

وفات ۲۸ ستمبر ۲۰۰۵ء کراچی

تدفین نئی حسن، کراچی

مآخذ 'ڈان' کراچی ۲۹ ستمبر ۲۰۰۵ء

امید ملتانی (محمد نواز)

معروف سرائیکی و اردو شاعر و ادیب، تلیذ کریم بخش زخی

نعتیہ مجموعہ مدنی سیں سلطان (سرائیکی: ۱۹۸۸ء)

ولدیت حاجی قاسم علی

ولادت ۱۹۲۲ء ملتان

وفات ۱۱ فروری ۲۰۰۳ء

تدفین ملتان

مآخذ خبریں لاہور ۱۲ فروری ۲۰۰۳ء۔ ضلع ملتان

امیر حمزہ خاں شنواری

پشتو کے ممتاز شاعر و ادیب، ڈرامہ، افسانہ و ناول نگار نقاد۔

صدر بزم ادب، ڈاکو ادبی جرگہ پشاور۔ متعدد ادبی کتب کے

مصنف، مؤلف اور مترجم

وفات فروری ۲۰۰۸ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
مآخذ خبرنامہ اکادمی اسلام آباد مارچ ۲۰۰۸ء

امین گیلانی، سید

معروف شاعر، تلمیذ حفیظ ہوشیارپوری و احسان دانش۔ سیاستدان
جمعیت علمائے پاکستان کے راہنما۔ تحریک ختم نبوت اور تحریک
نظام مصطفیٰ کے نمایاں کارکن۔ ضیاء دور میں ایک نظم لکھنے پر
ماہ کی قید ہوئی۔

نعتیہ مجموعے سرمایہ درویش۔ میں ہوں غلام ان کا
ولادت ۱۹۲۰ء ترن تارن ضلع امرتسر
وفات ۴ اگست ۲۰۰۵ء لاہور
تدفین لاہور
مآخذ جنگ لاہور ۵ اگست ۲۰۰۵ء

انجم رومانی (فضل دین)

ممتاز اردو شاعر، ماہر تعلیم، سیکرٹری حلقہ ارباب ذوق لاہور
صدر شعبہ ریاضی دیال سنگھ کالج لاہور (۷۲-۱۹۳۸ء)
وائس پرنسپل دیال سنگھ کالج لاہور (۷۷-۱۹۷۲ء)
صدر شعبہ ریاضی اسلامیہ کالج رسول لائنز لاہور (۸۰-۱۹۷۷ء)
نعتیہ مجموعہ ثنا اور طرح کی
ولادت عطاء محمد
ولادت ۲۸ ستمبر ۱۹۲۰ء سلطانپور لودھی (کپورتھلہ)
وفات ۱۳ اپریل ۲۰۰۱ء لاہور
تدفین قبرستان گلشن راوی لاہور
مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۴ اپریل ۲۰۰۱ء

نعتیہ مجموعہ صدائے دل۔
اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی۔
ستارہ امتیاز۔

ولدیت ملک باز میر خان
ولادت ستمبر ۱۹۰۷ء، غوگا خیل، لنڈی کوتل
وفات ۱۸ فروری ۱۹۹۴ء
تدفین نزد گورنمنٹ ڈگری کالج لنڈی کوتل
مآخذ وفیات اہل قلم

امین خیال

معروف پنجابی شاعر و ادیب، محقق، مترجم
کتب صفات رب رسول دیاں (حمد و نعت)
مٹھو نے بول (منظوم ترجمہ احادیث)
ولادت ۱۳ اکتوبر ۱۹۳۲ء گرجا کھ (گوجرانوالہ)
وفات ۲۲ جولائی ۲۰۱۴ء
تدفین گوجرانوالہ
مآخذ اطلاع حسن نواز شاہ

امین علی نقوی، سید محمد

اردو عربی و پنجابی کے ممتاز نعت گو شاعر۔ تلمیذ مولانا سید داراجہ
نعتیہ مجموعے محمد رسول اللہ۔ عشق محمد (۱۹۸۸ء)۔
محمدی محمد (غیر منقوط عربی و اردو: ۱۹۸۵ء)۔
حسن محمد (بغیر حرف الف کے: ۱۹۹۲ء)۔
ردا اللودہ علی قصیدہ البردہ (قصیدہ بردہ شریف
کی بحر میں)۔ قصیدہ امینیہ (عربی نعت)

انجم وزیر آبادی (محمد جان)

اردو شاعر و ادیب، تمذیب سیما ب اکبر آبادی
نعتیہ مجموعے جام کوثر - مینائے کوثر (۱۹۶۹ء)۔

ولادت میاں نبی بخش

ولادت ۱۹۱۱ء وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ

وفات ۱۹۸۶ء لاہور

تدفین محمود بوٹی، لاہور

مآخذ تذکرہ شعرائے جمالیہ

انصار اللہ آبادی شاہ (سید انصار حسین)

روحانی شخصیت و نعت گواردو شاعر

نعتیہ مجموعے تحفہ نظامی (۱۹۹۲ء) سراج السالکین (۱۹۹۳ء)

صلوۃ و سلام (۱۹۹۳ء - مرتبہ: صبیح رحمانی)

الحمد للہ الذی (نعت، منقبت)

کلام لا کلام (نعت منقبت: ۱۹۹۳ء)

کلیات (نعتیہ کلیات: ۲۰۱۳ء)

ولادت ۱۹۱۷ء لاہور

وفات ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

انوار حسین صولت، سید

اردو شاعر و ادیب، محقق، نقاد، صحافی، مترجم، کالم نگار

بانی مدیعت روزہ نصیر، حضور (انک)

شعری کتب منظوم اردو ترجمہ خطبہ بھوک (۱۹۷۳ء)۔

چراغ طور

دیگر کتب فخر موجودات (سیرت)

والد رخسانہ صولت (ایڈیٹر نکھار اسلام آباد)

ولادت سید صفدر حسین

ولادت ۲ جولائی ۱۹۱۹ء رنبہ ضلع کرنال (بھارت)

وفات ۱۱ مئی ۱۹۸۶ء اسلام آباد

تدفین مرکزی قبرستان اسلام آباد

(پلاٹ نمبر ۱۷ برقیہ نمبر ۸۳)

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

انوار ظہوری (سید انوار الحق)

معروف نعت گو شاعر و ادیب عالم۔

مجموعہ حرف منظرہ (مجموعہ محمد و نعت: ۱۹۹۳ء)

اعزاز صدارتی تمغہ

ولادت ۱۹۳۵ء

وفات ۱۶ دسمبر ۲۰۰۷ء لاہور

تدفین بادامی باغ، لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی جون ۲۰۰۸ء۔

انور کیف

معروف اردو شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ ذکر رسول ﷺ

وفات ۲۵ اکتوبر ۲۰۱۲ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ عقیل عباس جعفری (کراچی)۔

اہل قلم ڈائریکٹری ۲۰۱۰ء

آسی ضیائی، پروفیسر (امان اللہ خاں)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، نقاد، محقق، مترجم، ماہر تعلیم۔
صدر نشین مجلس ادارت مجلہ سیارہ لاہور۔ مرزا غالب کے
شاگرد علاء الدین علانی کے خاندان کے فرد۔

نعتیہ مجموعہ حسرتِ نعت (طویل نعتیہ نظم: ۱۹۷۲ء)

ولایت مولوی ضیاء اللہ خاں

ولادت یکم اگست ۱۹۲۰ء رام پور (یوپی)

وفات ۱۴ جنوری ۲۰۰۹ء لاہور

مدفین علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی اپریل ۲۰۰۹ء ک ۱

آصف صابری، حکیم (وزیر الدین)

پیر طریقت، شاعر و ادیب، خلیفہ بابا رستم علی

کتب بابِ حرم (نعت و منقبت: ۱۹۵۵ء)

ولایت حکیم شہاب الدین چشتی نظامی

ولادت ۲۱ جون ۱۹۱۷ء جالندھر

وفات ۲ اگست ۱۹۹۷ء

مدفین تاندر لیا نوالہ ضلع فیصل آباد

مآخذ شمیم جالندھر

آصف مصرانی (احمد خان)

سندھی اور اردو زبان کے شاعر، ادیب، وساخ نگار، مترجم

نعتیہ مجموعہ نعتن جو نذرانو

ولایت محمد اسماعیل مصرانی

ولادت ۸ جولائی ۱۹۲۲ء گوٹھ مٹھوہر تحصیل خیر پور

انور میر، محمد

پنجابی وارد و شاعر و ادیب، منظوم سیرت نگار، نعتیں بھی خوب
کہتے تھے۔

مصنف عالم داس کردہ (پنجابی منظوم سیرت: ۲۰۰۳ء)

ولادت ۱۹۴۰ء ساروکی ضلع گجرات

وفات ۷ دسمبر ۲۰۰۵ء ساروکی ضلع گجرات

مدفین ساروکی ضلع گجرات

مآخذ عارف علی میر (گجرات)

آشم فردوسی (میاں عبد الحمید)

اردو غزل اور نعت کے معروف شاعر، تلمیذ سید عتیقی الہاشمی

نعتیہ مجموعے مہمانِ معلیٰ (۱۹۹۶ء)

عرشِ رسا (۱۹۹۶ء)۔ سفیرِ کائنات (۲۰۰۳ء)

ولایت عبد الکریم

ولادت ۸ جولائی ۱۹۳۲ء سیالکوٹ

وفات جولائی ۲۰۰۶ء لاہور

مدفین لاہور

مآخذ ماہنامہ سیارہ لاہور سالنامہ ۲۰۰۷ء ک ۱

آرزو اکبر آبادی (عبد الرحمن)

ممتاز اردو شاعر، ملی و فلمی نغمہ نگار

نعتیہ مجموعہ کیفِ بہاراں (۱۹۵۷ء)

ولادت ۳ اگست ۱۹۱۸ء بھوانی ضلع حصار (پنجاب)

وفات ۵ اپریل ۱۹۸۱ء کراچی

مدفین کراچی

مآخذ وفیات مشاہیر اردو

ناٹھن شاہ ضلع دادو

وفات ۱۵ جولائی ۱۹۸۹ء حیدر آباد
تدفین گوٹھ مٹھوہر تحصیل خیر پور ناٹھن شاہ، دادو
ماخذ دُرِ نایاب عرف یادِ رنگتال - کم ۱

آغا صادق (پروفیسر سید صادق حسین نقوی)

اردو اور فارسی کے ممتاز شاعر و ادیب، ماہرِ تعلیم و موسیقی۔
ریٹائرڈ پرنسپل۔ کونسل میں ادبی تنظیموں کے روح رواں۔
نعتیہ مجموعے شاخِ طوبی (فارسی نعت: ۱۹۵۳ء)
پشمہ کوثر (نعت منقبت: ۱۹۶۷ء)

ولدیت سید خیر علی شاہ

ولادت ۲۵ دسمبر ۱۹۰۹ء ڈیرہ سیدال تحصیل

سلطان پور لودھی ضلع لودھیانہ

وفات یکم جولائی ۱۹۷۷ء کونسل

تدفین کونسل

ماخذ بلوچستان میں اردو شاعری۔

آفتاب احمد وارثی، حافظ

عالم دین، خطیب، اردو اور پنجابی کے شاعر، نعت گو
شعری کتب انوارِ شہ لولاک (۱۹۸۴ء)

سوزِ جہاں تاب (۱۹۹۲ء)

ولدیت محمد رمضان

ولادت ۱۵ دسمبر ۱۹۱۷ء جلاپور جٹاں ضلع گجرات

وفات ۷ اپریل ۱۹۹۷ء

تدفین قبرستان لالہ اکھوہ جلاپور جٹاں ضلع گجرات

ماخذ معلومات از ایم اے شاد (جلاپور جٹاں)

آفتاب کریمی

حمد و نعت کے ممتاز شاعر۔ بانی کتابی سلسلہ "سفیر نعت" کراچی
نعتیہ مجموعے آنکھ بنی کشکول (۱۹۹۷ء)
قوسین (حمد و نعت: ۲۰۰۵ء)

مدوح خلائق (۲۰۰۸ء)

ولدیت حکیم کریم الدین احمد

ولادت ۱۹۴۴ء دہلی

وفات ۲۷ جون ۲۰۰۷ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

باقی صدیقی (محمد افضل)

اردو اور پنجابی کے نامور شاعر و ادیب، ڈرامہ فیچر رائٹر، صحافی
نعتیہ مجموعہ زوارہ (۱۹۸۴ء)

ولدیت احمد جی

ولادت ۲۰ دسمبر ۱۹۰۸ء سہام، راولپنڈی

وفات ۸ جنوری ۱۹۷۲ء راولپنڈی

تدفین قبرستان قریشیاں، سہام، راولپنڈی

ماخذ لوحِ مزار۔ پنجابی ادب دی کہانی

بخت علی بخت، فقیر

سرائیکی کے ممتاز صوفی شاعر، پیر سلسلہ قادریہ اویسیہ

نعتیہ مجموعہ ختم الرسل دی شان (۱۹۳۶ء)

ولدیت نبی بخش خاں رانا

ولادت ۱۸۸۸ء احمد پور ملہ ضلع رحیم یار خاں

وفات ۲۳/ مارچ ۲۰۰۰ء
تدفین احمد پورلہ ضلع رحیم یار خاں
مآخذ ضلع رحیم یار خان کی علمی و ادبی شخصیات

بدر الدین بدر

معروف نعت خواں و نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعے 'شائے حبیب'، 'نغمہ حضور'
ولادت ۱۹۵۰ء گوجرہ ضلع ٹوبہ ٹیک سنگھ
وفات ۲ نومبر ۲۰۰۰ء اسلام آباد
تدفین گوجرہ ضلع ٹوبہ ٹیک سنگھ
مآخذ م. ح. قصوری

بدرالہ آبادی (ظل حسنین)

اردو شاعر، مرثیہ گو
نعتیہ مجموعہ 'یا شافع' رحمہ اللہ
ولادت ۱۹۰۹ء الہ آباد (بھارت)
وفات ۱۹ جنوری ۱۹۷۶ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ اردو مرثیہ پاکستان میں

برق اجیمیری (محمد عبدالعظیم خاں)

اردو کے ممتاز شاعر
شعری مجموعہ 'افکار برق' (نعت و دیگر کلام: ۱۹۹۲ء)
ولادت محمد عبدالکریم
ولادت ۲۰ جنوری ۱۹۱۲ء اجیمیر شریف
وفات ۲۳ جولائی ۱۹۹۸ء کراچی

تدفین قبرستان شاہ فیصل کالونی، کراچی
مآخذ کتابی سلسلہ 'تذکرہ کراچی' شمارہ ۲
معلومات از جناب انور جاوید ہاشمی

برق نوشاہی، ابوالکمال غلام رسول

اردو پنجابی اور فارسی شاعر، ادیب، محقق، عالم دین
سلسلہ نوشاہیہ کے معروف پیر طریقت۔ درجنوں کتب شاعری
تذکرہ سوانح، تصوف کے مصنف، مؤلف
نعتیہ مجموعہ 'نعت نوشاہی'
ولادت ۷ اگست ۱۹۲۳ء چک سواری
ضلع میرپور (آزاد کشمیر)

وفات ۲ اپریل ۱۹۸۵ء لاہور
تدفین ڈوگرہ شریف نزد دولت نگر ضلع گجرات
مآخذ خفقان خاک گجرات

بسل آغانی (عبدالرحمن خاں)

اردو ممتاز شاعر، تلمیذ عارف اکبر آبادی، مرید آغا محمد قاسم حیدر
آبادی
شعری مجموعہ 'سلسلہ خواب' (حمد، نعت و دیگر کلام: ۱۹۸۰ء)

مرتب رباعیات صادق

ولدیت حاجی رسول خاں

ولادت ۷ اگست ۱۹۳۱ء آگرہ

وفات ۲۳ مئی ۱۹۸۷ء حیدر آباد

تدفین حیدر آباد (سندھ)

مآخذ وفیات اہل قلم

بشیر احمد چشتی صابری، مولانا حاجی محمد

معروف عالم دین، عربی شاعر، پیر طریقت، مرید مولانا رحمہ الہی
منگھوری۔ بانی مدرسہ عربیہ انوار الاسلام کوٹ ادو
نعتیہ مجموعے قصیدہ حب الحبيب۔ مقام رسول۔
مقام رسالت۔

ولادت مولانا حاجی پیر محمد حنیف

ولادت ۱۹۱۰ء سونی پت

وفات ۲۳ ستمبر ۱۹۸۶ء (۸ محرم ۱۴۰۷ھ)

تدفین مدرسہ عربیہ انوار الاسلام کوٹ ادو، مظفر گڑھ

مآخذ مزارات اولیائے ڈیرہ غازی خان ڈویژن

بشیر حسین ناظم

معروف نعت گو شاعر، ادیب، محقق ماہر لسانیات

سرپرست ”بزم حمد و نعت“ اسلام آباد۔

ریٹائرڈ ڈائریکٹر جنرل وفاقی وزارت مذہبی امور

نعتیہ مجموعے نوری طاق (پنجابی)۔

خوان رحمت (سلام رضا پر تضمین)

جمال جہاں فروز (غالب کی غزلوں پر کہی گئیں

نعتیں: ۱۹۹۸ء)

اعزاز صدیقی اعزاز برائے حسن کارکردگی

ولادت میاں غلام حسین چوہان

ولادت ۲۵ اکتوبر ۱۹۳۲ء، بنخٹ والا، گوجرانوالہ

وفات ۱۷ جون ۲۰۱۲ء اسلام آباد

تدفین ایچ ایٹ اسلام آباد (پلاٹ ۲۲ قبر ۱۱۸)

مآخذ لوح مزار نوائے وقت راولپنڈی ۱۸ جون ۱۲

بہنرا لکھنوی (سردار حسین خاں)

نامور شاعر و نعت خواں۔ ریڈیو پاکستان سے وابستہ رہے
نعتیہ مجموعے نغمہ نور۔ موج طہور۔ کرم بالائے کرم۔

نغمہ روح۔ بستان بہنرا۔ چراغ طور۔ نغمہ طور

ارمان حرم۔ در مان غم۔ آو تا تمام۔ بت کدہ

مصحف بہنرا۔ کیف و سرور۔ نعت رسول۔

کفر و ایمان (۱۹۴۸ء)۔

ثنائے حبیب (۱۹۵۳ء)

ذکر حضور (۱۹۵۶ء)

والد انور بہنرا و افسر بہنرا

ولادت سجاد حسین خاں

ولادت یکم جنوری ۱۹۰۰ء لکھنؤ

وفات ۱۰ اکتوبر ۱۹۷۴ء کراچی

تدفین احاطہ درگاہ نیاز، نئی حسن، کراچی

مآخذ تذکرہ ماہ و سال۔ ہمارے اہل قلم

بیٹاب نظیری (عبدالوہاب خان)

معروف اردو شاعر، تلمیذ سید نذیر الحسن نظیر کھٹولوی

ہومیو پتھ ڈاکٹر، ماہر علم عروض و علم نجوم، روحانی معالج

ناظم اعلیٰ انجمن ترقی اردو مظفر نگر (یو پی۔ ۵۱۔ ۱۹۴۸ء)

نعتیہ مجموعہ نغمہ بیٹاب

ولادت ۱۷ اپریل ۱۹۱۴ء مظفر نگر (یو پی)

وفات ۳۱ اگست ۱۹۸۷ء لاٹھی کراچی

تدفین کراچی

مآخذ جنگ کراچی یکم ستمبر ۱۹۸۷ء۔

بے چین رجپوری (سید محمد حسین)

عربی، فارسی اور اردو کے ممتاز نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعے: نیر حرم (۱۹۸۸ء)۔

نذرانہ عقیدت بہ درگاہ رسالت

ولادت: جولائی ۱۹۱۱ء رجپور ضلع بدایوں (یوپی)

وفات: ۲۴ مئی ۲۰۰۱ء لاہور

تدفین: لاہور

مآخذ: م ح۔ پاکستان میں فارسی ادب جلد ۶

بیدل جہلپوری (عبدالباقی)

اردو کے ممتاز نعت گو شاعر

مجموعہ نعت: انوارِ طیبہ

ولادت: ۱۹۰۷ء جہلپور (سی پی)

وفات: ۱۹۸۲ء کراچی

تدفین: کراچی

مآخذ: تاریخ رنگاں ۲

پرنم الہ آبادی (محمد موسیٰ)

اردو کے گوشہ نشین، صوفی منش شاعر جن کی نعتیہ قوالیوں کو

پاکستان اور بھارت میں لازوال شہرت حاصل ہوئی۔ تلمیذ

قمر جلالوی۔ ”بھردو جھولی میری یا محمد“، تاجدارِ حرم ہونگا وہ

کرم“، ”مائی حلیمہ گود میں تیری چاند اترنے والا ہے“ جیسی

شہرہ آفاق قوالیوں کے خالق۔ نصرت فتح علی خاں اور غلام

فرید صابری قوال کے لئے بے شمار مقبول قوالیاں لکھیں۔

شعری مجموعہ پھول دیکھ نہ گئے

ولدیت: حاجی محمد اسحاق

ولادت: ۱۹۴۰ء الہ آباد

وفات: ۲۹ جون ۲۰۰۹ء لاہور

تدفین: میانی صاحب لاہور

(ساغر صدیقی کی قبر کے قریب)

مآخذ: ایکسپریس اسلام آباد ۵ جولائی ۲۰۰۹ء

پروین جاوید

ممتاز اردو نعت گو شاعرہ

نعتیہ مجموعے: حضوری چاہتی ہوں (۲۰۰۲ء)

سرطیبہ (وزارت مذہبی امور ایوارڈ یافتہ)

زوجہ: سرور جاوید (شاعر، نقاد، کالم نگار)

ولادت: ۱۰ مئی ۱۹۵۳ء

وفات: ۱۳ مئی ۲۰۰۷ء کراچی

تدفین: کراچی

مآخذ: جنگ کراچی ۱۴ مئی ۲۰۰۷ء

پیر محمد زبیرانی

بلوچی اور براہوی کے ممتاز شاعر و ادیب، مترجم

شعری مجموعہ: تجلی (حمد و نعت)

ولدیت: لعل محمد لہڑی

ولادت: ۱۹۲۷ء عمر ڈھور علاقہ دشت ضلع مستونگ

وفات: ۲۶ اگست ۱۹۹۹ء سریاب

تدفین: سریاب، کوئٹہ

مآخذ: سہ ماہی دے ٹک، کوئٹہ جولائی تا ستمبر ۱۹۹۹ء

پیر محمد کاوش

گجرات کے معروف اردو پنجابی شاعر، تلیڈ پیر فضل گجراتی۔

طیب۔ طب پر کئی کتب کے مؤلف

مجموعہ درود کاوش (منظوم درود)

ولادت ۱۹۱۵ء گجرات

وفات ۱۷ دسمبر ۲۰۰۵ء گجرات

تدفین گجرات

مآخذ درود کاوش۔ معلومات از رحمت اللہ شہزاد

تابش دہلوی (سید مسعود الحسن)

نامور اردو شاعر، تلیڈ فانی بدایونی، براڈ کاسٹر، سابق نیوز کاسٹر

نعتیہ مجموعہ تقدیس (نعت، منقبت: ۱۹۸۵ء)

ولادت سید نساء الحسن

ولادت ۹ نومبر ۱۹۱۱ء دہلی

وفات ۲۳ ستمبر ۲۰۰۴ء کراچی

تدفین نئی حسن کراچی

مآخذ جنگ راولپنڈی ۲۳ ستمبر ۲۰۰۴ء۔ ماہ شکتہ

تابش صدیقی (طفیل احمد)

معروف اردو نعت گو شاعر، قانون دان (علیگ)

نعتیہ مجموعہ برگِ شا (۱۹۸۸ء)۔ مرجاسیدی (۱۹۹۰ء)

ولادت ۲۰ اگست ۱۹۴۱ء

وفات ۱۵ اپریل ۲۰۰۲ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ قومی زبان کراچی مئی ۲۰۰۳ء۔

تاج عرفانی (تاج الدین احمد)

اردو اور پنجابی کے ممتاز ادیب، شاعر، صحافی، عالم، طبیب

کئی اخبار و رسائل کے بانی

نعتیہ مجموعہ ردة التاج (طویل نعتیہ قصیدہ)

ولادت ملا محمد بخش صحافی

ولادت اپریل ۱۸۸۴ء لاہور

وفات ۱۱ مئی ۱۹۵۹ء لاہور

تدفین بجوار مزار حضرت طاہر بندگی

قبرستان میانی صاحب لاہور

مآخذ دمپ۔ نقوش لاہور نمبر ۲۔ تاریخ رنگاں ۲

تاج قائم خانی (گلاب خان)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، سرپرست اعلیٰ کتابی سلسلہ پچان

نعتیہ مجموعہ بن جائے سنسار مدینہ (۲۰۰۷ء)

ولادت احمد خان

ولادت ۱۳ مئی ۱۹۲۹ء قصبہ سبحان گڑھ، گھانگھو

ضلع بیکانیر

وفات ۲۱ اگست ۲۰۱۱ء

تدفین میر پور خاص (سندھ)

مآخذ کیپٹن شا کرکنڈان (سرگودھا)

تبسم رضوانی، ڈاکٹر (حبیب اللہ قریشی)

معروف اردو شاعر و ادیب، تلیڈ شرقی بن شائق، صحافی

بانی صدر مجلس شمع ادب (تاسیس ۱۹۵۳ء)

بانی مدیر ماہنامہ احساسات راولپنڈی (۱۹۷۰ء)

نعتیہ مجموعہ حمد و ثناء (حمد و نعت - ۱۹۷۶ء)

ولدیت محمد عبداللہ قریشی

ولادت ۲۷ جولائی ۱۹۲۹ء انبالہ چھاؤنی

وفات ۷ دسمبر ۱۹۹۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ نوائے وقت لاہور ۸ دسمبر ۱۹۹۰ء۔

تبسم قریشی (کیپٹن محمد رمضان)

گجرات کے اردو و فارسی شاعر، ادیب، مترجم، صحافی، مدیر ہفت روزہ غازی و محبت کسان، گجرات

نعتیہ مجموعہ اے خاصہ خاصان رسل (۱۹۷۴ء)

ولدیت مولوی عبدالکریم قلعہ داری

ولادت ۱۴ جنوری ۱۸۹۹ء قلعہ داری ضلع گجرات

وفات ۱۸ دسمبر ۱۹۷۳ء گجرات

تدفین قبرستان خواجگان، گجرات

مآخذ خفقانِ خاک، گجرات

تہور علی زیدی، حکیم سید

ممتاز طبیب و شاعر، تلمیذ سلیم پلوڑی۔ پرنسپل سندھ طبیہ کالج حیدرآباد۔ کارکن تحریک پاکستان، سیکرٹری سٹی مسلم لیگ بلندشہر مجموعہ کلام نمودِ صبح (نعت و غزل - ۱۹۸۸ء)

والد ڈاکٹر سید ظفر زیدی (وی سی جامعہ کراچی)

ولدیت حکیم سید انوار الحق زیدی

ولادت اگست ۱۹۱۱ء موضع سینہ، گلاؤبھی ضلع بلندشہر

وفات ۲۲ دسمبر ۱۹۹۰ء

تدفین حیدرآباد (سندھ)

مآخذ وفیات اعیان پاکستان - گلاؤبھی۔

تذکرہ شعرائے اردو حیدرآباد

ثاقب زیروی (محمد صدیق)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، صحافی، دانشور، ماہر تعلیم۔ بانی مدیر ہفت روزہ لاہور (۱۹۵۲ء تا وفات)

شعری مجموعہ شہابِ ثاقب (نعت و دیگر کلام: ۱۹۶۰ء)

ولدیت حکیم اللہ بخش

ولادت اکتوبر ۱۹۱۸ء ماہی والا ضلع قصور

وفات ۱۳ جنوری ۲۰۰۲ء لاہور

تدفین ربوہ ضلع جھنگ

مآخذ نوائے وقت لاہور ۱۴ جنوری ۲۰۰۲ء، ک م ۱

جامی بدایونی (مولانا محمد عبدالجامع)

عالم دین، روحانی بزرگ، نعت و منقبت کے کہنہ شق شاعر،

شعری مجموعہ زاوِ آخرت (نعت و دیگر کلام: ۱۹۹۲ء)

ولدیت حاجی عبدالقدیر قدیر قادری صدیقی

ولادت ۱۴ مارچ ۱۸۸۰ء بدایوں (پوٹی)

وفات ۲۲ اپریل ۱۹۶۵ء کراچی

تدفین لیاقت آباد بی ایریا قبرستان، کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

جان محمد اضعف ہالائی

سندھی کے ممتاز نعت گو شاعر، ادیب، کارکن تحریک خلافت

مصنف احوال محمدی انجمن مولودا لنی

جعفر بلوچ (غلام جعفر)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، محقق، ریٹائرڈ پروفیسر گورنمنٹ کالج یونیورسٹی لاہور، شعبہ اردو اور گورنمنٹ سائنس کالج، وحدت روڈ لاہور میں ۱۵ اگست ۱۹۸۹ء بیعت مجموعہ (۱۹۸۹ء)

ولدیت غلام حسن خان

ولادت ۲۷ جنوری ۱۹۴۷ء کچے کا علاقہ ضلع لیہ

وفات ۲۷ اگست ۲۰۰۸ء لاہور

تدفین قبرستان شاہ کمال، وحدت کالونی لاہور

ماخذ شعیب جعفر بلوچ (بیٹا)

جعفر علی عشقی، سید

سیالکوٹ کے ممتاز اردو شاعر، صحافی، طبیب

مدیر مجلہ جالینوس، سیالکوٹ، مجلہ آرٹ امرتسر

نعتیہ مجموعہ مطلع انوار (۱۹۷۸ء)

ولدیت فتح علی کر بلانی

ولادت ۱۹۰۹ء سیالکوٹ

وفات ۲۸ اکتوبر ۱۹۸۳ء سیالکوٹ

تدفین خانقاہ سہریاں والی رنجہ روڈ سیالکوٹ

ماخذ وفیات اہل قلم

جلیل حسین رضوی، سید

اردو شاعر، تلمیذ نظیر احمد میرٹھی

نعتیہ مجموعہ اوصاف ختم المرسلین ﷺ (۱۹۷۸ء)

ولدیت سید مظفر حسین

ولدیت عبدالرؤف ایڈو

ولادت ۱۴ اگست ۱۸۹۷ء ہالا

وفات ۸ مارچ ۱۹۷۹ء

تدفین ہالا ضلع حیدر آباد (سندھ)

ماخذ دُرِ نایاب عرف یا درفتگاں

جاوید احسن خان

ذریہ غازی خان کے معروف شاعر و نقاد۔

سابق ریڈیٹ ڈائریکٹر نیشنل سنٹر ذریہ غازی خان

نعتیہ مجموعہ لوح شفاعت (۲۰۰۹ء)

تقدیم فی احسن التقویٰ (نعتیہ شاعری پر تقدیم: ۹۷ء)

ولادت یکم دسمبر ۱۹۳۸ء تونسہ شریف

وفات ۵ اکتوبر ۲۰۱۴ء ذریہ غازی خان

تدفین ذریہ غازی خان

ماخذ صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

جاوید سوز، ڈاکٹر (فتح محمد کھوکھر)

معروف اردو و پنجابی شاعر، اردو ادیب، ناول نگار

نعتیہ مجموعے گنبد خضریٰ (۱۹۹۹ء)

مقصود کائنات محمد ﷺ (۲۰۰۲ء)

ولدیت کرم الہی کھوکھر

ولادت ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۶ء لالہ موسیٰ ضلع گجرات

وفات ۱۰ فروری ۲۰۱۰ء امریکہ

تدفین امریکہ

ماخذ اطلاع رحمت اللہ شہزاد (گجرات)

جمیل نظر (جمیل احمد)

اردو کے ممتاز شاعر و نقاد

نعتیہ مجموعہ ایقان (نعت، منقبت۔ ۱۹۹۳ء)

ولادت ۱۲ دسمبر ۱۹۲۵ء سروی تحصیل آنولہ ضلع بریلی

وفات ۱۸ اگست ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین قبرستان صدیق آباد نینو کراچی، کراچی

مآخذ غزل، لہجہ، ک م

جمیل نقوی امر وہوی، سید (جمیل احمد)

ممتاز شاعر و ادیب، محقق، نقاد، مترجم، متعدد کتب کے خالق
ریٹائرڈ ڈپٹی ڈائریکٹر ایکسپورٹ پروموشن بیورو

نعتیہ مجموعے ار مغان، جمیل (۱۹۸۵ء)

Lyric Homage

ولدیت سید عقیل احمد نقوی

ولادت ۷ جنوری ۱۹۱۲ء امر وہہ

وفات ۱۹ جنوری ۱۹۹۹ء کراچی

تدفین سخی حسن، کراچی

مآخذ دبستانوں کا دبستان کراچی

جوہر نظامی (راجہ عبدالغفور)

معروف شاعر۔ سرگودھا اور خوشاب کی ممتاز ادبی شخصیت

شعری مجموعہ برج نور (نعت، منقبت، سلام۔ ۲۰۰۰ء)

والد پروفیسر فرخ راجہ، حسن اختر جلیل

ولدیت راجہ غلام حسن

ولادت ۶ جولائی ۱۹۰۹ء شاہ پور صدر (سرگودھا)

ولادت ۱۹۰۷ء امر وہہ ضلع مراد آباد

وفات ۲۰ جولائی ۱۹۹۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء۔

جمیل عظیم آبادی (محمد جمیل احسن)

کراچی کے ممتاز شاعر و ادیب، بانی ”مجلس احباب ملت“۔
برسوں اپنے گھر میں علمی وادبی مجالس کا اہتمام کرتے رہے۔

شعری کتب وحدت و مدحت (حمد و نعت: ۱۹۸۷ء)

الرحمن (حمد: ۲۰۰۰ء)

المدثر (نعت: ۲۰۰۱ء)

ولادت ۷ جنوری ۱۹۲۳ء عظیم آباد پٹنہ (بہار)

وفات ۱۵ مئی ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ جنگ کراچی ۶ مئی ۲۰۱۱ء

جمیل ملک (عبدالجمیل)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، نقاد، ماہر تعلیم
ریٹائرڈ وائس پرنسپل سرسید کالج راولپنڈی۔

متعدد شعری کتب کے خالق

شعری مجموعہ اوصاف (حمد و نعت۔ ۱۹۹۷ء)

ولدیت ملک کریم بخش پراچہ

ولادت ۱۲ اگست ۱۹۲۸ء راولپنڈی

وفات ۱۳ نومبر ۲۰۰۱ء راولپنڈی

تدفین قاسم آباد راولپنڈی

مآخذ جمیل ملک، فن اور شخصیت

چنگیز، جسٹس اے آر (عبدالرحمن)

نامور ماہر قانون، شاعر و ادیب، کارکن تحریک پاکستان

بانی صدر انجمن خدام الاسلام راولپنڈی

ایڈوکیٹ جنرل مغربی پاکستان (۵۶-۱۹۵۵ء)

جج مغربی پاکستان ہائیکورٹ (۶۰-۱۹۵۶ء)

چیئر مین لہڈ وٹر پیوٹل (۶۲-۱۹۶۰ء)

مجموعہ کلام گلستہ محمد و نعت (۱۹۸۵ء)

ولدیت صوبیدار ڈاکٹر محمد عبداللہ

ولادت ۴ جون ۱۹۰۲ء لدھیانہ

وفات یکم اپریل ۱۹۸۵ء

تدفین لاہور

مآخذ و مپ - افکار راولپنڈی ڈائریکٹری

حاجرہ مشکور ناصری

اردو اور پنجابی کی معروف شاعرہ وادیہ

نعتیہ مجموعہ صدقے جاوالمحمدی شان اتوں (۱۹۹۹ء)

دختر مولانا عبدالرحیم ناصری

ولادت ۱۹۲۷ء جلالپور جہاں ضلع گجرات

وفات ۵ جون ۲۰۰۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ چھ ماہی لیکھ لاہور جنوری تا جون ۲۰۰۸ء

حافظ لدھیانوی (سراج الحق)

نامور اردو نعت گو شاعر، ادیب، سفر نامہ نگار، ۳۰ درجن کتب

حمدیہ مجموعے ذوالجلال والا کرام (۱۹۸۶ء)

سبحان اللہ و بجدہ (۱۹۹۰ء)

وفات ۱۸ اگست ۱۹۹۶ء

تدفین قبرستان زبدیم کالونی (جوہر آباد) خوشاب

مآخذ اخبار اردو اسلام آباد کتب ۲۰۰۸ء

چراغ دین جونے کے والا

معروف پنجابی شاعر، تحریک پاکستان کے شاعر

مرید میاں شیر محمد شریقوری، درجنوں مختصر قصوں کے خالق

نعتیہ مجموعے رب و احیب، گلزار محمدی (۱۹۵۷ء)

ثنائے رسول - چراغ محمدی - چراغ مدینہ

مدینے دے موتی - گلستہ ستورانی (دو حصے)

والد محمد علی چراغ (ادیب، مصنف)

ولدیت اللہ دتہ

ولادت ۱۷ جولائی ۱۸۹۸ء جونے کے ضلع قصور

وفات ۱۲ فروری ۱۹۹۵ء لاہور

تدفین شاہ کمال راواں، چھپرہ لاہور

مآخذ الرشید لاہور مئی ۱۹۹۶ء

چراغ شاہ نقشبندی، پیر سید

پیر طریقت، صوفی شاعر، مرید پیر جماعت علی شاہ لاٹانی

مصنف ذکر حبیب کم نہیں وصل حبیب سے

ولدیت سید حسین شاہ

ولادت ۱۸۷۷ء مراٹھ ضلع سیالکوٹ

وفات ۳ اپریل ۱۹۶۹ء

تدفین بالقابل والٹن ٹریننگ سکول لاہور کینٹ

مآخذ مدینہ اولیاء و مپ

سبحان اللہ العظیم (۱۹۹۰ء)

نعتیہ مجموعے: ثنائے خوابہ (۱۹۷۱ء)۔ نشید حضوری (۸۰ء)

نعتیہ قطعات (۱۹۸۱ء)۔ کیفِ مسلسل (۸۲ء)

مطلعِ فاراں (۱۹۸۷ء)

صل علی النبی صل اللہ علیہ وسلم (۱۹۹۰ء)۔

یا صاحب الجہال (۱۹۹۰ء)

جذبِ حسان (۱۹۹۱ء)۔ تائیدِ جبریل (۹۲ء)

نعتیہ رباعیات (۱۹۹۲ء)۔

خاتم النبیینؐ کے حضور ہدیہ اشعار (۱۹۹۳ء)

سلام بحضور خیر الانام ﷺ (۱۹۹۳ء)۔

معراجِ فن (۱۹۹۳ء)۔ آہنگِ ثناء (۱۹۹۵ء)

نعتیہ مثنویاں (۱۹۹۵ء)۔ اعترافِ عجز (۹۶ء)

فردوسِ خیال (۱۹۹۶ء)۔ ہمہ رنگ (۱۹۹۶ء)

ممدوحِ کائنات (۱۹۹۷ء)

نغماتِ مدحت (۹۷ء)۔ نقوشِ حرم (۹۸ء)

کیفیاتِ دوام (۹۸ء)۔ حدیثِ عشق (۹۸ء)

آئینہ کرم (۱۹۹۸ء)۔ مطلعِ الفجر (۱۹۹۸ء)

مصدرِ خیر (۱۹۹۹ء)۔ امامِ القبلتین (۱۹۹۹ء)

قرآنِ ناطق (۱۹۹۹ء)

سفرِ نامے جمالِ حرمین (سفرنامہ ج: ۱۹۸۳ء)

منزلِ سعادت (سفرنامہ ج: ۱۹۸۳ء)

معراجِ سفر (منظوم: ۱۹۹۰ء)

ولدیت حافظ محمد عظیم

ولادت ۷ جولائی ۱۹۲۰ء لدھیانہ

وفات ۱۶ اکتوبر ۱۹۹۹ء فیصل آباد

تدفین فیصل آباد

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۷ اکتوبر ۱۹۹۹ء

حامد الوارثی

ممتاز نعت گو و تاریخ گو شاعر عالم دین روحانی شخصیت

تکلیذِ سیما اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے: میلادِ حامد (فارسی اردو و پنجابی نعتیں: ۱۹۶۷ء)

جمالِ مصطفیٰؐ - نغمہ نور (۱۹۸۶ء)

نورِ ہدایت (فارسی نعتیہ قطعات کا پنجابی

ترجمہ از صائم چشتی)۔

ولادت ۴ فروری ۱۹۲۳ء حاجی والا ضلع گجرات

وفات ۲۶ اکتوبر ۱۹۸۹ء فیصل آباد

تدفین فیصل آباد

مآخذ خشتگانِ خاک گجرات

حامد حسن قادری پروفیسر

نامور اردو ادیب ادبی نقاد و مؤرخ، محقق، مترجم، ماہر تعلیم،

تاریخ گو شاعر۔ صدر شعبہ اردو و فارسی سینٹ جانسن کالج

آگرہ۔ خلیفہ پیر سید جماعت علی شاہ علی پوری۔

نعتیہ مجموعے: بیاضِ نعتیہ۔ باقیاتِ حامد حسن قادری

(مرتبہ اور نگ زیب نیازی۔ ۲۰۰۶ء)

ولدیت احمد حسن وکیل

ولادت ۱۰ مارچ ۱۸۸۷ء پھر ایوں ضلع مراد آباد

وفات ۶ جون ۱۹۶۳ء کراچی

تدفین پاپوش نگر کراچی

مآخذ وفیات اہل قلم

حامد خان مظہر

نعت گوارد و شاعر

مجموعہ نعت گل طیبہ (۲۰۰۷ء)

ولدیت محمد خان

ولادت ۲۶ اپریل ۱۹۳۵ء پہاڑ گنج، دہلی

وفات ۱۱ اگست ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین عظیم پورہ قبرستان شاہ فیصل کالونی، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

حبیب احمد محسنی تلہری، سید

ممتاز عالم دین، خطیب و پیر طریقت، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ نذر حبیب (۱۹۷۷ء)۔ ثنائے حبیب۔

برق نور (۲۰۰۶ء: مرتبہ: محمد عارفین خان)

ولدیت سید محمد محسن

ولادت ۱۹۰۱ء قصبہ تلہر ضلع شاہجہانپور

وفات ۲۹ اگست ۱۹۹۲ء حیدر آباد

تدفین امامی شاہ کالونی، لطیف آباد نمبر ۱۱ حیدر آباد

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

حبیب اشعر دہلوی، حکیم

لاہور کے ممتاز طبیب، شاعر و ادیب، مترجم۔ شریک مدیر

ماہی فنون لاہور۔ حکیم محمد اجمل خاں کے نواسہ

مصنف النبی ﷺ

ولدیت حکیم قاسم جان

ولادت یکم جنوری ۱۹۱۹ء فیروز پور، دہلی

وفات ۱۴ جون ۱۹۷۱ء لاہور

تدفین گلبرگ، لاہور

مآخذ رخِ خل۔ اردو جامع انسائیکلو پیڈیا

حبیب اللہ حاوی، صوفی

ممتاز نعت گو شاعر و صوفی

نعتیہ مجموعہ جمالستان رحمت (۱۹۹۲ء)

جمالستان حرم (۱۹۹۲ء)

ولادت مئی ۱۹۱۴ء قصبہ جاکس رائے بریلی

وفات ۱۲ جون ۱۹۹۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی مارچ ۱۹۹۳ء

حسرت حسین حسرت

اردو و انگریزی نعت گو، تلمیذ زنجی لکھنوی و احسان دانش

مجموعہ نعت سماوات (۱۹۹۸ء)

ولادت یکم فروری ۱۹۲۵ء کلیمان پور ضلع ساران (بہار)

وفات ۱۹ مارچ ۱۹۹۷ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ لاہور میں مشاہیر کے مدفون

حسن المرتضیٰ خاوری

رحیم یار خاں کے معروف نعت گو شاعر، ادیب

نعتیہ مجموعہ جمال مدینہ۔

نثری کتب دیار حبیب میں۔ حضور مکی پیش گوئیاں

ولادت ۱۹۳۱ء واصواستانہ ضلع جھنگ

وفات ۲۰۰۱ء رحیم یار خاں

حسین بلتستانی (محمد حسین خان)

شیعہ عالم شاعر و ادیب

مصنف اُسوہ کُھنہ (نعت و قصائد)

وفات ۳۰ اکتوبر ۱۹۷۰ء

مدفن مرکزی قبرستان اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

حشمت شاہ وارشٹی، استاد

پنجابی کے معروف قصہ گو شاعر، تقلید استاد امام دین گجراتی متعدد مختصر پنجابی قصوں کے خالق۔

نعتیہ کتابچے گلزارِ مدینہ، گلہزارِ مدینہ، گلزارِ حشمت۔

عرفانِ حشمت۔ مدینے داساتی۔

ولدیت حیات شاہ

ولادت امرتسر

وفات ۱۹۸۱ء کارلہ کلاں ضلع گجرات

مدفن کارلہ کلاں ضلع گجرات

مآخذ ماہنامہ نعت لاہور ستمبر ۱۹۹۷ء

حشمت علی یوسفی

ممتاز اردو شاعر و ادیب

مجموعہ کلام جمالی الہام (حمد و نعت۔ ۱۹۸۵ء)

ولادت ۱۹۱۶ء چشتیہ ضلع بلندشہر (یوپی)

وفات ۲۵ اپریل ۱۹۸۶ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ دمپ۔ سب رس جولائی ۱۹۸۶ء

مدفن رحیم یار خاں

مآخذ ادبی جائزہ: رحیم یار خاں۔ ک م

حسن رضوی، ڈاکٹر سید

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، سفرنامہ نگار، صحافی و کالم نگار، کمپیوٹر و استاد۔ صدر شعبہ اردو اکیڈمی کالج لاہور، انچارج ادبی صفحہ روزنامہ جنگ لاہور۔

نعتیہ کتب جمال احمد مرسل (۱۹۹۶ء)

مدینے کی ہوا (۲۰۰۰ء)

اعزازت صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۹۳ء)

قاضی عبدالغفار عالمی اردو ایوارڈ (بھارت)

ولدیت سید کوثر عباس رضوی

ولادت ۱۸ اگست ۱۹۳۶ء انبالہ

وفات ۱۵ فروری ۲۰۰۲ء لاہور

مدفن فردوسیہ قبرستان فیروز پور روڈ لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۶ فروری ۲۰۰۲ء

حسین کاظمی شاد سید

فارسی و اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، مترجم، براڈ کاسٹر

سابق ڈپٹی کنٹرولر ریڈیو پاکستان۔

شعری کتب توشہ (اردو حمد و نعت)

ولدیت میر سید حسین سعید

ولادت ۱۸ جولائی ۱۹۲۵ء پلکھنہ ضلع علی گڑھ

وفات ۱۰ اکتوبر ۱۹۹۹ء اسلام آباد

مدفن مرکزی قبرستان اسلام آباد (۸۲/۱۶ سی)

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

حفیظ جالندھری، ابوالاثر (محمد حفیظ)

نامور اردو شاعر، قومی ترانہ کے خالق، افسانہ نگار، بچوں کے شاعر، تلمیذ مولانا غلام قادر گرامی جالندھری۔

کارکن تحریک پاکستان (گولڈ میڈلسٹ ۱۹۸۸ء)

سابق مدیر شباب اردو، نوہیل ہزار داستان، مخزن لاہور

شعری کتب شاہنامہ اسلام (۴ جلدیں)

ولدیت حافظ شمس الدین

ولادت ۱۴ جنوری ۱۹۰۰ء جالندھر

وفات ۲۱ دسمبر ۱۹۸۲ء لاہور

تدفین اولاً ماڈل ٹاؤن لاہور۔ ۲۷ ستمبر ۱۹۹۱ء کو مقبرہ

خاص مزدینار پاکستان لاہور میں منتقل کیا گیا

مآخذ ماہنامہ قومی زبان کراچی جولائی ۱۹۸۳ء۔

جالس اقبال

حفیظ صدیقی، پروفیسر (محمد عبدالحفیظ)

معروف اردو شاعر و ادیب، محقق، ماہر لسانیات۔

مدیر ماہنامہ ”تحریریں“ لاہور

نعتیہ مجموعہ لازوال (۱۹۹۲ء)

ولدیت محمد یوسف علی صدیقی

ولادت ۲۸ جون ۱۹۳۳ء چوہان قریشیاں تحصیل

پسرور ضلع سیالکوٹ

وفات ۲۰ فروری ۲۰۱۳ء لاہور

تدفین لاہور

ماخذ جنگ لاہور ۲۱ فروری ۲۰۱۳ء۔

ہمارے اہل قلم

حفیظ تائب، پروفیسر (عبدالحفیظ)

اردو اور پنجابی کے نامور نعت گو شاعر۔ نعت اور سیرت پر تحقیقی کتب کے خالق۔ شعبہ پنجابی، اوری انٹیل کالج لاہور میں

۱۹۷۶ء سے ۲۰۰۳ء تک پڑھاتے رہے۔

نعتیہ مجموعے صلوة علیہ وآلہ (اردو: ۱۹۷۳ء)

سک مترال دی (پنجابی: ۱۹۷۸ء)

وسلمو تسلیمما (اردو: ۱۹۹۰ء)

وہی یسین وہی طہ (اردو: ۱۹۹۸ء)

کوثریہ (اردو: ۲۰۰۳)

کلیات حفیظ تائب (حمد و نعت: ۲۰۰۵ء)

طاق حرم (اردو مجموعہ باقیات نعت: ۲۰۱۰ء)

اصحابی الانجم (اردو پنجابی مناقب اصحابہ)

نثری کتب زیارت حج بیت اللہ (۱۹۷۶ء)

باب مناقب (تذکرہ نعت گو شعراء)

پنجابی نعت (تحقیقی جائزہ: ۱۹۸۱ء)

کتابیات سیرت رسول (۱۹۷۳ء تا ۱۹۸۷ء)

ولدیت حاجی چراغ دین قادری سروری

وطن احمد نگر ضلع گوجرانوالہ

ولادت ۱۴ فروری ۱۹۳۱ء پشاور (نہیال میں)

وفات ۱۳ جون ۲۰۰۴ء لاہور (۱۲/۱۳ اور ۱۳/۱۳ جون)

کی درمیانی رات ۱۲ بج کر ۲۵ منٹ پر)

تدفین کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

مآخذ اک شخص مہکتی چھاؤں سا

وفیات اہل قلم

حمید یوسفی (عبدالحمید)

معروف اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ قوسین نشین (۲۰۰۷ء)

ولادت ۲۹ اکتوبر ۱۹۳۱ء لاہور

وفات ۵ جولائی ۲۰۱۳ء راولپنڈی

تدفین قبرستان شاہ کاف نیو کٹاریاں راولپنڈی

ماخذ اطلاع ڈاکٹر ثار تریابی (راولپنڈی)

حنیف اسعدی (حنیف احمد)

ممتاز اردو نعت گو شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعے ذکرِ خیر الانام رحمۃ اللہ علیہ (۱۹۸۳ء)۔

آپ رحمۃ اللہ علیہ (۱۹۹۶ء)۔

حمد و سلام (حمد و نعت)

ولدیت اسعد شاہ جہانپوری (ممتاز اردو شاعر)

ولادت یکم جولائی ۱۹۱۹ء شاہ جہانپور (یوپی)

وفات ۱۹ دسمبر ۲۰۰۵ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

ماخذ اطلاع عقیل عباس جعفری (کراچی)

حنیف ساجد (محمد حنیف)

اردو شاعر۔ صدر انجمن ترقی اردو، بھلر وان

نعتیہ مجموعہ خورشیدِ بطنی (۲۰۰۶ء)

ولدیت اللہ دیا خان

ولادت ۲ جولائی ۱۹۳۷ء بہک

وفات ۲۴ جولائی ۲۰۱۱ء بھلر وان

تدفین

بھلر وان ضلع سرگودھا

ماخذ سرگودھا کادستان شاعری (جلد اول)

حنیف سوز، محمد

پنجابی شاعر

شعری کتب سچی سرکار، نجات دیاں راہواں۔

توحید و رسالت۔ گلدستہ عقیدت۔

ولدیت ابراہیم

ولادت ستمبر ۱۹۳۰ء بوعکلاں علاقہ بنیسی

ضلع میرپور (آزاد کشمیر)

وفات ۱۶ جولائی ۲۰۰۵ء برطانیہ

تدفین برطانیہ

ماخذ حرف نذرانے

حیات میرٹھی (حیات احمد)

ممتاز اردو شاعر، صحافی، مدیر ماہنامہ 'سرخور' بہاولپور (۶۰-۱۹۵۴)

ہفت روزہ آفتاب شرق بہاولپور (اجراء: ۱۹۵۹ء)

نعتیہ مجموعہ شعلہ فکر (۱۹۶۵ء: اس میں نعت کا الگ حصہ

موجود ہے)

ولدیت طفیل احمد نیاز قریشی

ولادت ۲ نومبر ۱۹۱۵ء سپہر چھاؤنی (بھوپال)

(آبائی وطن قصبہ سراوہ ضلع میرٹھ [یوپی])

وفات ۴ اپریل ۱۹۸۰ء بہاولپور

تدفین قبرستان نور شاہ بخاری بیرون شکار پوری

دروازہ بہاولپور

ماخذ صحیفہ تاریخ۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ

حیدر گردیزی، سید محمد

اردو و سرائیکی ہائیکو کے معروف شاعر
نعتیہ مجموعہ آنکھ میں گنبد خضریٰ (۱۹۹۹ء)

ولدیت سید غلام رسول

ولادت ۱۹۲۶ء

وفات ۷ جون ۱۹۹۱ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ روزنامہ پاکستان لاہور ۸ جون ۱۹۹۱ء۔

دفینا گان ملتان

حیرت الہ آبادی (سید مہدی حسن)

ممتاز اردو شاعر، بانی بزم حیرت، مدیر مجلہ 'بقلم خود' کراچی

نعتیہ مجموعے مینارہ نور (۱۹۸۹ء)

نور بے مثال (اردو پور بی: ۱۹۹۷ء)

ولدیت سید ظفر حسن عبرت الہ آبادی

ولادت ۲۸ اکتوبر ۱۹۲۶ء الہ آباد (یو پی)

وفات ۱۶ ستمبر ۲۰۰۶ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ اردو بک ریویو ستمبر اکتوبر ۲۰۰۶ء

خادم حسین رزی، ملک

معروف اردو پنجابی شاعر و ادیب، محقق، ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعہ جزائے نعت

ولدیت ملک خان محمد

ولادت ۲ فروری ۱۹۳۲ء گھگھر تحصیل کیر والا ضلع ملتان

وفات ۲ جنوری ۲۰۰۶ء

تدفین کبیر والہ ضلع خانیوال

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۴ فروری ۲۰۰۶ء

خادم علی نقشبندی، حکیم

معروف شیخ طریقت عالم، طبیب، عربی، فارسی، اردو و پنجابی کے

حمد و نعت کے شاعر، تلمیذ مولانا عبدالقادر ہزاروی

ولدیت حکیم احمد دین

ولادت ۱۵ فروری ۱۸۸۳ء کوٹلی لوہاراں سیالکوٹ

وفات ۲۱ اگست ۱۹۷۱ء کوٹلی لوہاراں سیالکوٹ

تدفین کوٹلی لوہاراں ضلع سیالکوٹ

مآخذ تاریخ سیالکوٹ۔ تذکرہ شعرائے جماعتیہ

خادمی اجیمیری (محمد حسین)

حیدر آباد کے معروف اردو شاعر، تلمیذ نبال اجیمیری

نعتیہ مجموعہ کبھت نور (۱۹۸۵ء)

ولدیت امیر حسین

ولادت ۱۹۲۷ء اجیمیر شریف

وفات ۱۳ جون ۱۹۹۶ء حیدر آباد

تدفین حیدر آباد (سندھ)

مآخذ نئی عبارت (حیدر آباد ادب نمبر)

خاطر غزنوی (محمد ابراہیم بیگ)

اردو اور ہندکو کے نامور شاعر و ادیب، ڈرامہ نگار، محقق، نقاد

مترجم دانشور، کالم نگار۔ سابق ڈائریکٹر جنرل پاکستان اکادمی

ادبیات۔ سابق چیئرمین شعبہ اردو و پشتو پوریو نیورٹی

نعتیہ مجموعہ	سلسلہ انوار کا (۱۹۹۶ء)	ولدیت	شیخ عبدالعزیز امرتسری
ولادت	۵ نومبر ۱۹۲۵ء پشاور	ولادت	۱۲ مارچ ۱۹۳۲ء امرتسر
وفات	۷ جولائی ۲۰۰۸ء پشاور	وفات	۱۳ جولائی ۱۹۹۹ء لاہور
تدفین	قبرستان رحمن بابا، پشاور شہر	تدفین	میانی صاحب لاہور
ماخذ	نوائے وقت راولپنڈی ۸ جولائی ۲۰۰۸ء	ماخذ	نوائے وقت لاہور ۲۳ جولائی ۱۹۹۹ء

اخبار اردو اسلام آباد اگست ۲۰۰۸ء

خالد شفیق

اردو اور پنجابی کے ممتاز نعت گو شاعر۔ بطور مدیر ماہنامہ شام و سحر لاہور کے ۶ نعت نمبر مرتب کئے۔

نعتیہ مجموعے عالم افروز (اردو حمد و نعت: ۱۹۹۶ء)

نعت سوغات (پنجابی نعت)

ولدیت	محمد شفیق
ولادت	۲۱ جولائی ۱۹۳۲ء بٹالہ ضلع گورداسپور
وفات	۱۵ مئی ۲۰۱۵ء لاہور
تدفین	لاہور
ماخذ	سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

خدا بخش اظہر شجاع آبادی مولانا

اردو و سرائیکی شاعر و ادیب عالم دین، مہتمم مدرسہ اظہر العلوم

نعتیہ مجموعے دیوان اظہر (اردو سرائیکی)۔ ذکر حبیب

ولدیت	خان رحیم بخش چانڈیو
ولادت	۱۹۳۱ء لیاقت پور ضلع رحیم یار خان
وفات	۳ مئی ۲۰۰۱ء شجاع آباد
تدفین	شجاع آباد ضلع ملتان
ماخذ	م ح۔ ضلع ملتان

خالد احمد

ممتاز شاعر و ادیب، نوائے وقت کے کالم نگار

توصیف احمد خدیجہ مسرور اور حاجرہ مستور کے بھائی

نعتیہ مجموعہ تشبیہ (۱۹۸۳ء)

اعزاز	صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۲۰۱۱ء)
ولدیت	مولانا مصطفیٰ خان مداح (عالم و شاعر)
ولادت	۵ جون ۱۹۴۳ء
وفات	۱۹ مارچ ۲۰۱۳ء لاہور
تدفین	لاہور
ماخذ	نوائے وقت راولپنڈی ۲۰ مارچ ۲۰۱۳ء

خالد بزنی پروفیسر (محمد یونس)

اردو حمد و نعت کے ممتاز شاعر، ادیب، ماہر تعلیم، المحدث عالم

پروفیسر عربی و علوم اسلامیہ، اسلامیہ کالج ریلوے روڈ لاہور

ریٹائرڈ صدر شعبہ عربی ایم اے او کالج لاہور۔

مدیر کرسینٹ (مجلد اسلامیہ کالج) و تعلیم و تربیت لاہور

نعتیہ مجموعے سنہری جالیوں کے سامنے (۱۹۹۳ء)

نسیم حجاز۔ سید سادات (۱۹۹۴ء)۔

خلیق قریشی (غلام رسول)

ممتاز ادیب، شاعر، صحافی، دانشور، کارکن تحریک پاکستان
بانی مدیر روزنامہ 'عوام'، فیصل آباد (۱۹۴۸ء-۷۳ء)
سیکرٹری سٹی مسلم لیگ، لائل پور، بانی رکن مجلس کبیر پاکستان
نعتیہ مجموعہ 'برگِ سدرہ' (۱۹۹۱ء)

والد انجم خلیق، خرم خلیق، افتخار نسیم (شعراء)

ولادت ۱۲/ اگست ۱۹۱۴ء لائل پور

وفات ۶/ جنوری ۱۹۷۴ء

تدفین پیپلز کالونی، فیصل آباد

مآخذ معلومات از عقیل عباس جعفری

خلیل خان خلیل قادری برکاتی، مفتی محمد

ممتاز عالم دین، مفسر، مفتی، شاعر، کارکن تحریک پاکستان
بانی دارالعلوم احسن البرکات حیدرآباد (تاسیس ۱۹۵۲ء)

درجنوں کتب کے مصنف، مؤلف و مترجم

نعتیہ مجموعے 'جمالِ خلیل' (۱۴۱۲ھ)۔ 'میلادِ خلیل' (۲۰۰۶ء)

ولادت عبد الجلیل خان

ولادت جولائی ۱۹۲۰ء موضع کھیری ریاست

دادوں ضلع علی گڑھ

وفات ۱۸/ جون ۱۹۸۵ء

تدفین دربار جیلانیہ سخی عبدالوہاب شاہ حیدر آباد

مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

خمار انصاری (نجم الحسین)

معروف اردو شاعر و ادیب

شعری مجموعہ 'تابندگی' (نعت و منقبت - ۱۹۹۵ء)

ولادت فیض الحسن انصاری

ولادت ۲۳/ جولائی ۱۹۳۰ء ڈبائی ضلع بلند شہر

وفات ۲۱/ نومبر ۲۰۰۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ دبستانوں کا دبستان کراچی جلد ۲ - ک م ۱

خورشید ایچ پوری (قاضی خورشید الدین)

اردو کے ممتاز شاعر، ادیب، دانشور

نعتیہ مجموعے 'خورشید رسالت' (۱۹۸۷ء)

'خورشید نبوت' (۱۹۹۳ء)

ولادت فخر الدین قاضی

ولادت یکم مارچ ۱۹۱۸ء ایچ پور، امر اوتی (برار)

وفات اکتوبر ۱۹۹۴ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ تاریخِ رنگاں جلد ۲ - جنونِ خرد

خورشید آرا بیگم خورشید پروفیسر

اردو و فارسی شاعرہ و ادیبہ ماہرہ تعلیم، سماجی کارکن و کارکن

تحریک پاکستان - بانی خورشید گزراں کالج کراچی

پروفیسر سنٹرل کالج فار ویمن ناگپور (۴۷-۱۹۳۵ء)

سابق جنرل سیکرٹری دہلی خواتین مسلم لیگ

نعتیہ مجموعہ 'آخری کرنیں' (۱۹۷۹ء)

دختر نواب قاضی قیام الدین

زوجہ نواب صدیق علی خاں

(راہنما تحریک پاکستان و مصنف)

نعتیہ مجموعے مکمل پوش (۱۹۵۱ء)۔ بانگ بلال (۱۹۷۳ء)
ولادت ۱۹/۱۲/۱۹۸۳ء کراچی
وفات ۱۳/۱۰/۱۹۸۳ء واسو
تدفین واسو موجودہ ضلع منڈی بہاؤ الدین
مآخذ لوح مزار۔ کھوج شماره ۵۰۴۹ (دائم نمبر)

درد اسعدی (مرتضیٰ علی خاں)

ممتاز اردو شاعر، نعت گو، تلیذ اسعد شاہ جہانپوری
مرتبہ کتب ثنائے خواجہ کوئین۔
ولادت جعفر علی خاں
ولادت ۱۲/۱۰/۱۹۱۹ء شاہ جہانپور (پوپی)
وفات ۲۸/۱۰/۱۹۹۰ء حیدر آباد
تدفین لطیف آباد حیدر آباد (سندھ)
مآخذ وفیات اہل قلم

درد کا کوری (علامہ میر نذر علی)

اردو نظم اور نعت کے ممتاز شاعر
(اصل نام مکرم احمد تھا، نذر علی تاریخی نام ہے)
نعتیہ مجموعے درد کا درماں (۱۹۶۷ء)
منظوم اردو ترجمہ قصیدہ بردہ شریف (۱۹۶۸ء)
جام کوثر (۱۹۶۹ء)
ولادت حکیم سید حبیب علی علوی
ولادت ۱۸۹۱ء اٹاوا
وفات ۲۶/۱۰/۱۹۷۲ء کراچی
تدفین قبرستان عزیز آباد کراچی
مآخذ دمپ۔ سخنوران کا کوری

ولادت ۱۹/۱۲/۱۹۰۷ء امراتٹی (سی پی)

وفات ۱۶/۱۰/۱۹۸۳ء کراچی
تدفین سی پی اینڈ برار ہاؤسنگ سوسائٹی، کراچی
مآخذ ماہنامہ سب رس کراچی جون ۱۹۸۳ء

خیال امر و ہوی، ڈاکٹر (سید علی مہدی نقوی)

ممتاز شاعر و ادیب، محقق، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ پروفیسر شعبہ فارسی
گورنمنٹ کالج لیہ۔ پی ایچ ڈی تہران (۱۹۷۴ء)
نعتیہ مجموعہ غور بخن (۲۰۰۶ء)

ولدیت سید ہادی حسن نقوی
ولادت ۱۰/۱۰/۱۹۳۰ء ضلع پیڑ (حیدر آباد کن)
وفات ۱۴/۱۲/۲۰۰۹ء لیہ
تدفین لیہ
مآخذ ماہنامہ الحمراء لاہور جون ۲۰۰۹ء۔

خیر سید احمد جان

پشتو شاعر و ادیب، نعت گو
نعتیہ کلام رفا
ولدیت عالم جان کوکی خیل
ولادت ۸/۱۰/۱۹۴۲ء جرو، خیبر ایجنسی
وفات ۳/۱۰/۱۹۹۵ء
تدفین جرو، خیبر ایجنسی (صوبہ سرحد)
مآخذ دقلم خاوندان

دائم اقبال دائم

پنجابی زبان کے نامور شاعر، خالق کتب کثیرہ

دل محمد دل خواجه

معروف ریاضی دان، ماہر تعلیم، شاعر و ادیب، مصنف، مترجم
استاد ریاضی اسلامیہ کالج لاہور (۳۹-۱۹۰۷ء)

پرنسپل اسلامیہ کالج ریلوے روڈ لاہور (۳۲-۱۹۳۹ء)
سابق میونسپل کمشنر لاہور، متعدد نصابی کتب کے مؤلف

منظوم تراجم روح قرآن (منظوم اردو ترجمہ سورہ فاتحہ)

نعتیہ مجموعہ شان مصطفیٰ ﷺ

ولدیت خواجه نظام الدین

ولادت فروری ۱۸۸۳ء لاہور

وفات ۲۷ مئی ۱۹۶۱ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

ماخذ وفیات اہل قلم

ذاکر حسین جگر انوی

اردو شاعر، سلام، مرثیہ کے شاعر

مجموعہ کلام زادراہ (حمد، نعت، سلام، مرثیہ، مناقب):

طباعت بعد از مرگ

ولادت ۱۸۹۵ء قصبہ پھالگہ ضلع لدھیانہ

(مشرقی پنجاب)

وفات ۱۹۷۰ء لہ

تدفین لہ

ماخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

ذاکر علی خان محمد

معروف ماہر تعلیم، اردو ادیب، شاعر، دانشور، ریٹائرڈ چیف

انجینئر و ٹینٹنگ ڈائریکٹر کراچی و انٹر اینڈ سیورس بورڈ۔ بانی و

آنریری وائس چانسلر سرسید یونیورسٹی آف انجینئرنگ

اینڈ ٹیکنالوجی، کراچی۔ بانی ماہنامہ ”تہذیب“ کراچی

اعزاز سرسید احمد خان انٹرنیشنل ایوارڈ فار لٹریچر (۲۰۰۸ء)

نعتیہ مجموعہ رخت سفر (۱۹۷۵ء)

ولدیت خان بہادر محمد باقر علی خان

ولادت ۸ جولائی ۱۹۲۶ء رام پور

وفات ۸ فروری ۲۰۱۲ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ ویب سائٹ علی گڑھ مومنٹ۔

ذوق مظفر نگری (حافظ محمود الحسن)

ممتاز شاعر و ادیب، ماہر عروض و لسانیات

نعتیہ مجموعے نجم سحر (۱۹۸۰ء)۔ وسیم فردوس (۱۹۸۹ء)

ولدیت حافظ محمد عمر صدیقی

ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۲۱ء مظفرنگر (یوپی)

وفات ۷ مئی ۲۰۱۳ء لاہور

تدفین لاہور

ماخذ معلومات از ڈاکٹر محمد اطہر مسعود (لاہور)۔

ہمارے اہل قلم

ذہین شاہ تاجی (سید محمد طاسین)

معروف روحانی و علمی شخصیت، شاعر و ادیب، نعت گو، مترجم

مرید یوسف شاہ تاجی، بانی خانقاہ تاجیہ و ماہنامہ تاج، کراچی

نعتیہ مجموعے لمعات جمال (اردو)۔ حمد و حمدیت۔

جمال آیات (فارسی) (۱۹۶۷ء)

ولدیت پیر زادہ دیدار بخش فراتی

راز کاشمیری (خواجہ عبدالمنان)

غزل اور نعت کے ممتاز شاعر افسانہ نگار ریٹائرڈ ہیڈ ماسٹر
نعتیہ مجموعے لوح بھی تو قلم بھی تو۔ زادِ سفر
ولدیت خواجہ عبدالغنی

ولادت کلیم مارچ ۱۹۳۲ء حاجی پورہ گوجرانوالہ
وفات ۹ فروری ۱۹۸۶ء
مدفن گوجرانوالہ
مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء

راخ عرفانی (عبدالواحد)

حمد و نعت کے ممتاز اردو شاعر
مجموعہ حمد و نعت: غبارِ حجاز (۱۹۶۱ء)
ارمغانِ حرم (۱۹۷۷ء)
ذکر خیر ﷺ (۱۹۷۹ء)۔

حدیث جاں (۱۹۸۱ء)
نسیم مٹی (۱۹۸۵ء)
نکبتِ حرا (۱۹۸۹ء)۔
حمز رب العلیٰ نعت خیر الوریٰ
(کلیات حمد و نعت: ۲۰۰۶ء)

منظوم تراجم حسن کلام (احادیث نبوی۔ ۱۹۸۵ء)
ولدیت نور حسین گرگنجی (پنجابی شاعر)
ولادت ۱۲ دسمبر ۱۹۱۴ء گرجا کھ ضلع گوجرانوالہ
وفات ۱۳ فروری ۱۹۹۰ء
مدفن بڑا قبرستان، گوجرانوالہ
مآخذ جنگ لاہور ۱۴ فروری ۱۹۹۰ء۔ ک م

ولادت ۱۹۰۴ء قصبہ کھنڈ ضلع توڑاوا (جیپور)
وفات ۲۳ جولائی ۱۹۷۸ء کراچی
مدفن آستانہ تاجیہ میوہ شاہ کراچی
مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ۔

رابعہ نہاں (سیدہ رابعہ خاتون)

اردو کی معروف شاعرہ وادیہ
نعتیہ مجموعے نور جہر کے (۱۹۸۲ء)
صبح بخلی (۱۹۹۱ء)

دختر سید محمد صفی

ولادت ۲۰ ستمبر ۱۹۲۰ء آگرہ

وفات ۹ جون ۱۹۹۷ء راولپنڈی
مدفن قبرستان ویسٹریج، راولپنڈی
مآخذ لوحِ حزار۔ تنہائیاں بولتی ہیں

راجی الرحمت نظر، مولانا

اردو و سنار زبان کے معروف غزل گو شاعر و ادیب عربی و
فارسی عالم استاد علوم شرقیہ۔ ریٹائرڈ انسٹرکٹر گورنمنٹ کالج
آف ایجوکیشن گلگت۔ کارکن تحریک پاکستان
نعتیہ مجموعہ شہنشاہِ کونین

ولدیت احمد جی

ولادت ۲۷ اکتوبر ۱۹۲۴ء گوہر آباد (گور) چلاس

ضلع دیامر

وفات ۲۱ اپریل ۱۹۹۶ء گلگت

مدفن گلگت

مآخذ مولانا راجی الرحمت نظر: شخصیت اور فن

راشد بزمی (محمد حامد)

اردو شاعر، صحافی، روزنامہ جنگ کے نمائندہ

نعتیہ مجموعہ عقیدت (۱۹۸۵ء)

ولدیت آثم بزمی

ولادت ۲۱ مارچ ۱۹۳۸ء دہلی

وفات ۲۹ مارچ ۱۹۸۳ء

مدفن گوجرانوالہ

مآخذ مہک گوجرانوالہ نمبر

راغب مراد آبادی (سید اصغر حسین)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، ماہر عروض، محقق، نقاد، نعت، غزل،

نظم، رباعی اور تاریخ گوئی میں ماہر۔ تلخیص یاس یگانہ، صفی

لکھنوی، مولانا ظفر علی خاں۔ چالیس کتابوں کے خالق

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۲۰۰۰ء)

نعتیہ مجموعے سونعتیہ اشعار (۱۹۷۶ء)

مدحت خیر البشر ﷺ (۱۹۷۹ء)

مدح رسول (۱۹۸۳ء)۔

بجصور خاتم الانبیاء ﷺ (۱۹۸۵ء)

بدر الدہلی (۱۹۹۱ء)

جادۂ رحمت (منظوم سفرنامہ پنجاب: ۱۹۹۳ء)

ولادت ۲۷ مارچ ۱۹۱۸ء دہلی

وفات ۱۹ جنوری ۲۰۱۱ء کراچی

مدفن قبرستان النور سوسائٹی، کراچی

مآخذ ڈان کراچی ۲۰ جنوری ۲۰۱۱ء۔

دبستانوں کا دبستان کراچی

رحمن کیانی (عبدالرحمن)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، طنز و مزاح نگار

نعتیہ مجموعے حرفِ سپاس (۱۹۶۷ء)۔

شمشیر ضیاء بار (۱۹۷۷ء)۔ اذان (۲۰۰۲ء)

ولدیت مولوی حافظ محمد عبدالحق

ولادت ۳۰ اگست ۱۹۲۴ء موضع منڈیاؤں ضلع لکھنؤ

وفات ۲۷ فروری ۱۹۹۰ء

مدفن شاہ کمال لاہور

مآخذ جنگ لاہور ۲۸ فروری ۱۹۹۰ء۔ کم ۱

رشک ترابی علامہ (احمد حسین)

اردو شاعر و ادیب، مصنف

نعتیہ کتب سیدنا کریم (نعتیہ قصیدہ)۔

امام العالمین علیہ السلام (طویل نعتیہ نظم)

ولدیت محمد حسین

ولادت ۲۷ مارچ ۱۹۳۳ء دسوہہ ضلع ہوشیار پور

وفات ۱۷ جنوری ۲۰۰۳ء سرگودھا

مدفن سرگودھا

مآخذ اب انیس ڈھونڈ چراغ رخ زیبائے لک

رشید وارثی (عبدالرشید خاں)

ممتاز نعت گو شاعر، نعت کے محقق و نقاد

کتب خوشبوئے التفات (حمد، نعت، منقبت)

شرح اساء النبی ﷺ (۲۰۰۷ء)

ولدیت ستار وارثی

ولادت اگست ۱۹۴۷ء بریلی

وفات	۱۵ جون ۲۰۰۹ء کراچی
تدفین	کراچی
مآخذ	عقیل عباس جعفری (کراچی)
ولادت	۱۱ جنوری ۱۹۱۱ء راجپوری شہر (کشمیر)
وفات	۷ اکتوبر ۱۹۸۵ء جہلم
تدفین	جہلم
مآخذ	علامہ شیخ عبدالعزیز علانی (مقالہ ایم فل اردو)
ولادت	۱۸۸۲ء وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ
وفات	۲۵ اگست ۱۹۷۳ء راولپنڈی
تدفین	قبرستان ویسٹرن، راولپنڈی
مآخذ	لوہ مزار۔ پنجابی کتابیات۔ ہمارے اہل قلم

روحی علی اصغر

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ بزم آفندی و نجم آفندی	اردو کی ممتاز شاعرہ وادیہ، نعت گو
نعتیہ مجموعہ	نغمہ الہام (منظوم ترجمہ احادیث)
ولادت	۱۹۱۷ء حیدر آباد دکن
وفات	۵ جنوری ۱۹۸۷ء کراچی
تدفین	کراچی
مآخذ	سب رس کراچی فروری ۱۹۸۷ء

روشن علی عشرت (عشرت کلکتوی)

معروف اردو شاعر، فلمی نغمہ نگار، تلمیذ پرتو لکھنوی	معارف اردو شاعر، فلمی نغمہ نگار، تلمیذ پرتو لکھنوی
نعتیہ مجموعہ	شاخ طوبی (نعت و منقبت۔ ۱۹۹۷ء)
ولادت	یکم جنوری ۱۹۳۱ء کلکتہ
وفات	۱۸ جنوری ۲۰۰۲ء کراچی

رضا ہمدانی (مرزا رضا حسین)

پشتو اور اردو کے نامور ادیب، شاعر، محقق، ڈرامہ نگار، صحافی	پشتو اور اردو کے نامور ادیب، شاعر، محقق، ڈرامہ نگار، صحافی
نعتیہ مجموعہ	سدرۃ المنتہی (۱۹۸۳ء)
ولدیت	منشی مہدی حسین ہمدانی
ولادت	۱۰ دسمبر ۱۹۱۰ء قصہ خوانی بازار پشاور
وفات	۹ جولائی ۱۹۹۳ء پشاور
تدفین	قبرستان باغ زیدہ پشاور
مآخذ	وفیات اہل قلم

رعنا اکبر آبادی (شکورا احمد)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ بزم آفندی و نجم آفندی	ممتاز اردو شاعر، تلمیذ بزم آفندی و نجم آفندی
نعتیہ مجموعہ	تسبیح رعنا (نعت و منقبت۔ ۱۹۶۹ء)
ولادت	۱۸۹۵ء آگرہ (اکبر آباد)
وفات	۱۵ جنوری ۱۹۷۹ء کراچی
تدفین	قبرستان سوسائٹی، کراچی
مآخذ	دبستانوں کا دبستان کراچی جلد ۲

رعنا نظامی راجپوری (مرزا مطیع اللہ جلال)

اردو شاعر وادیہ۔ تحریک آزادی کشمیر کے سرگرم کارکن	اردو شاعر وادیہ۔ تحریک آزادی کشمیر کے سرگرم کارکن
نعتیہ مجموعہ	سرور روح

مآخذ جنگ راولپنڈی ۲۳ ستمبر ۱۹۸۸ء۔
وفیات اہل قلم

ریاض الحسن نیز حامدی سید محمد

ممتاز عالم دین، مفتی اعظم سندھ، نعت گو شاعر

مرید شاہ حامد رضا خان بریلوی

مجموعہ نعت نعت نیز (مرتبہ مسرور کیفی۔ ۱۹۹۷ء)

ولدیت مفتی عنایت علی الجیلانی القادری الرضوی

ولادت ۱۹۱۲ء جوڈھپور (راجستھان)

وفات ۱۹ دسمبر ۱۹۶۸ء حیدرآباد

تدفین قبرستان ٹنڈ پوسف ضلع حیدرآباد

مآخذ ماہنامہ نعت لاہور دسمبر ۲۰۰۰ء۔

ریاض الدین سہروردی علامہ سید محمد

ممتاز عالم دین و فروغ نعت کے محرک اردو پنجابی فارسی و

انگریزی زبانوں کے نعت گو شاعر، نعت خواں۔

بانی سرپرست مرکزی انجمن عندلیبان ریاض رسول۔

امام و خطیب جامع مسجد بغدادی مارٹن روڈ کراچی

بانی نعت کالج کراچی (تاسیس ۱۹۸۰ء)

مرید سید قلندر علی سہروردی لاہوری۔

نعتیہ مجموعے ریاض رسول (۳ حصے)۔ دیوان ریاض (۸۲ء)

گلدستہ نعت (دو حصے)

☆ Eugogizing The Prophet

ولدیت مفتی سید محمد جلال الدین قادری

ولادت ۱۲ اپریل ۱۹۱۹ء جے پور (انڈیا)

وفات ۲۸ فروری ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین کراچی
مآخذ وفیات اہل قلم

رؤف شیخ (عبدالرؤف)

پنجابی زبان کے نامور شاعر، ادیب، نقاد، سیکرٹری پاکستان

رائٹرز گلڈ پنجاب، نائب صدر انجمن پنجابی ادب

نعتیہ مجموعہ وسیلہ (پنجابی: ۲۰۰۱ء)

ولدیت شیخ محمد شریف

ولادت ۱۴ اگست ۱۹۳۲ء کوٹلواڑ ضلع حافظ آباد

وفات ۲۱ جولائی ۲۰۰۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب، لاہور

مآخذ جنگ راولپنڈی ادبی صفحہ ۴، اگست ۲۰۰۰ء

پنجابی ادب دی کہانی

رئیس امر وہوی (سید محمد مہدی)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، ماہر نفسیات و روحانیات، دانشور

تبصرہ نگار، قطعہ نگار، صحافی، مختلف جرائد کے مدیر رہے۔

روزنامہ جنگ میں ۳۰ برس روزانہ قطعہ لکھتے رہے۔

شعر و ادب اور نفسیات پر متعدد کتب کے مصنف و مؤلف

نعتیہ مجموعہ چراغ صبح جمال (۱۹۵۸ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی

برادر بزرگ سید محمد تقی وجون ایلیا

ولدیت علامہ سید شفیق حسن ایلیا

ولادت ۱۲ ستمبر ۱۹۱۲ء امر وہہ ضلع مراد آباد (یوپی)

وفات (قتل) ۲۲ ستمبر ۱۹۸۸ء کراچی

تدفین سخی حسن، کراچی

وفات ۱۹ نومبر ۲۰۰۱ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ پک م س۔ دبستانوں کا دبستان کراچی ۳

زابد لائق

کینیڈا میں مقیم اردو شاعر، مدیر ماہنامہ ”شہ پارہ“، کینیڈا۔
نعتیہ مجموعہ ضیائے حرم (۱۹۹۸ء)
ولدیت خواجہ محمد صدیق
ولادت ۲۲ مارچ ۱۹۵۲ء لاہور
وفات ۳۱ اکتوبر ۲۰۰۸ء راولپنڈی (دورانِ مشاعرہ)
تدفین لاہور
مآخذ ماہنامہ نوائے اخلاق راولپنڈی دسمبر ۲۰۰۸ء

زکی کیفی، مولانا محمد

معروف اردو شاعر، تلمیذ جگر مراد آبادی، عالم دین۔
مرید مولانا شرف علی تھانوی۔
بانی ادارہ اسلامیات لاہور (تاسیس ۱۹۴۹ء)
جسٹس محمد تقی عثمانی کے بڑے بھائی، حروف اردو شاعر
سعود عثمانی کے والدِ گرامی
مجموعہ کلام کیفیات (نعت و دیگر کلام: ۱۹۸۰ء)

ولدیت مولانا مفتی محمد شفیع
ولادت ۳ جولائی ۱۹۲۶ء دیوبند
وفات ۲۸ جنوری ۱۹۷۵ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ رخ خ ل۔ و م پ۔ کاروان آخرت

تدفین جامع مسجد بغدادی مارٹن روڈ، کراچی
مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

ریاض الدین عطش، خواجہ

ممتاز اردو ادیب، شاعر، محقق، مضمون نگار، فلمی گیت نگار
بانی ’بزمِ سخن‘ ڈھاکہ (۱۹۵۳ء)
نعتیہ مجموعہ وردِ نفس (حمد و نعت: ۱۹۹۲ء)
پوتا سخن دہلوی (شاگرد مرزا غالب)
ولادت ۳ مارچ ۱۹۲۵ء عظیم آباد (پٹنہ)
وفات ۸ جنوری ۲۰۰۱ء شکاگو (امریکہ)
تدفین مسلم قبرستان شکاگو (امریکہ)
مآخذ جنگ راولپنڈی ۱۶ جنوری ۲۰۰۱ء۔

ریاض جالندھری (احمد بخش)

نعت اور غزل کے ممتاز شاعر
نعتیہ مجموعہ گلہائے عقیدت بنام دیوانِ ریاض (۱۹۶۸)
ولادت ۱۹۰۱ء پرجیاں کلاں تحصیل کوڈر ضلع جالندھر
وفات ۲۳ جون ۱۹۷۹ء
تدفین چک نمبر ۲۶ جنوبی سرگودھا
مآخذ سخنوران سرگودھا

زابد فتح پوری (سید کرار حسین)

اردو کے ممتاز شاعر۔
نعتیہ مجموعہ نقشِ اولیں (حمد و نعت: ۲۰۰۰ء)
ولدیت سید مظہر حسین
ولادت ۲۳ اپریل ۱۹۱۶ء فتح پور ہسوا (بھارت)

زیارت حسین جمیل، سید

معروف پنجابی شاعر، تلمیذ حافظ محمد حسین حافظ

نعتیہ مجموعے زیارت رسول۔ زیارت مدینہ۔

ولدیت حکیم سید عطاء اللہ شاہ

ولادت ۱۹۳۰ء چائی وند ضلع امرتسر

وفات ۹ مارچ ۱۹۹۱ء فیصل آباد

تدفین فیصل آباد

مآخذ ششماہی، کھوج، لاہور شمارہ ۳۹

ساجد اسدی جے پوری (ساجد علی)

ممتاز اردو نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعے پیام مغفرت (۱۹۷۵)۔

انوارِ سخن (۱۹۷۷)۔ قند مکرم (۱۹۷۷ء)

ولدیت مولوی عابد علی اسدی

ولادت ۱۶ اگست ۱۹۱۱ء جے پور

وفات ۱۷ اکتوبر ۱۹۷۸ء کراچی

تدفین سخی حسن کراچی

مآخذ خاک۔ تاریخِ رفنگاں ۲

ساحر صدیقی (غنیمت علی)

اردو کے ممتاز شاعر، نعت گو

نعتیہ مجموعہ جام حیات

ولدیت خلیفہ محمد صدیق ناصری چشتی

ولادت ۱۵ جون ۱۹۲۶ء جالندھر

وفات ۱۲ اگست ۱۹۵۹ء مری

تدفین اچھرہ لاہور

مآخذ پاکستان کے تیس سال۔ ذکرِ پاکاں

ساغر صدیقی (محمد اختر)

اردو کے معروف غزل گو شاعر۔ نشی وجہ سے زندگی کا بیشتر

حصہ جذب و مستی میں گزرا۔ اپنا بہت سا کلام کوڑیوں میں بیچ

دیا جو کئی صاحبِ ثروت لوگوں کے شاعر کہلانے میں کام آیا۔

درجن بھر شعری مجموعے چھپ چکے ہیں۔

نعتیہ مجموعہ سبز گنبد (۱۹۷۱ء)

ولادت ۱۹۲۸ء انبالہ

وفات ۱۸ جولائی ۱۹۷۴ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ روزنامہ 'کائنات' اسلام آباد ۷ نومبر ۱۹۹۹ء

ساتی گجراتی (مختار احمد)

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، محقق، ماہرِ عروض، نقاد

استاد گورنمنٹ پاک اسٹینڈرڈ ہائی سکول شاہ عالم لاہور

نعتیہ مجموعے زادِ عقہ (اردو: ۱۹۸۷ء)

گلاں خیر البشر دیاں (پنجابی: ۱۹۹۵ء)

اعزاز گلاں خیر البشر دیاں پرتومی نعت ایوارڈ

ولدیت میاں امان اللہ

ولادت ۸ ستمبر ۱۹۲۲ء ماجر ضلع گجرات

وفات ۲۹ جنوری ۲۰۰۲ء لاہور

تدفین قبرستان متصل اسلامیہ ہائی سکول دیونہ

منڈی جی ٹی روڈ، گجرات

مآخذ وفیات اہل قلم

ستار وارثی (عبدالستار خان)

معروف روحانی شخصیت، نعتیہ و صوفی شاعر۔

نعتیہ مجموعے آئینہ رحمت (۱۹۷۹ء)۔ معطر معطر (۱۹۸۶ء)

عرفان وارث۔ حرف معتبر (۱۹۹۴ء)۔

خوشبوئے دوست (منتخب نعتیں و عارفانہ کلام)

مرتبہ حمید وارثی و نصیر وارثی (۲۰۰۳ء)

ولدیت عبدالنفا رخان وارثی

ولادت ۱۹۲۴ء روہیل کھنڈ بریلی

وفات ۸ مارچ ۱۹۸۵ء کراچی

تدفین قبرستان شاہ فیصل کالونی، کراچی

ماخذ تاریخ رنگ گشت جلد ۳۔

سجاد احمد ساجد مراد آبادی، پروفیسر

ممتاز اردو شاعر و ادیب، ماہر قانون، استاد

نعتیہ مجموعہ سراپا نور ہے وہ ذات اقدس

نثری کتب پیغامِ حرا۔ حضرت محمد ﷺ کی سیرت طیبہ

ولادت ۱۵ مئی ۱۹۳۳ء مراد آباد

وفات ۷ فروری ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ شہابی الایام کراچی جنوری جون ۲۰۱۳ء

سجاد بخن

اردو شاعر و ادیب، تلمیذ رشید رامپوری، صحافی، سابق ایڈیٹر

شیراز اورنگی، کراچی۔ بانی دبستان وارثیہ کراچی

شعری کتب رنگ روشنی خوشبو (نعتیہ مجموعہ: ۱۹۹۵ء)

رب العالمین (حمیدہ مجموعہ: ۲۰۰۱ء)

حاضری و حضوری (نعتیہ مجموعہ: ۲۰۰۸ء)

ولادت ۱۹۲۸ء رامپور

وفات ۱۶ جون ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ ماہنامہ نعت کارواں لاہور اگست ۲۰۱۱ء

سجاد مرزا، پروفیسر (عبدالحمید بیگ)

معروف شاعر و ادیب۔ استاد گورنمنٹ کالج گوجرانوالہ

نعتیہ مجموعے کیف دوام (۱۹۸۸ء)۔

چراغِ آرزو (۱۹۹۲ء)

شوقِ نیاز (حمد و نعت: ۱۹۹۸ء)

ولدیت عبدالکریم بیگ

ولادت ۸ فروری ۱۹۳۴ء ہوشیار پور

وفات اکتوبر ۲۰۱۳ء گوجرانوالہ

تدفین گوجرانوالہ

ماخذ ڈائریکٹری اہل قلم ۲۰

سراج قادری بادشاہ پوری (سراج الدین)

اردو پنجابی و فارسی شاعر، طبیب، کارکن تحریک پاکستان۔

روحانی شخصیت، خلیفہ پیر انور گیلانی، بھیرہ شریف۔

نعتیہ مجموعے گلستہ نعت۔ موج کوثر۔

خزینہ رحمت۔ نور ایمان

والد میاں توقیر احمد فائق (ممتاز پور و کریم)

ولدیت حکیم چن میاں

ولادت ۲۲ مارچ ۱۹۱۰ء بادشاہ پور تحصیل پھالیہ

ضلع گجرات

وفات ۲۰ نومبر ۱۹۹۷ء

تدفین بادشاہ پور (موجودہ) ضلع منڈی بہاؤ الدین

ماخذ وفیات اہل قلم

سردار علی شاہ ذاکر سید

سندھ کے معروف صحافی، سندھی، اردو شاعر، ادیب، کارکن

خاکسار تحریک۔ مدیر اعلیٰ روزنامہ 'مہراں' حیدر آباد

نعتیہ مجموعہ نعتیہ دیوان

ولدیت سید جعفر علی شاہ بخاری

ولادت یکم جنوری ۱۹۲۸ء گوٹھ بیرڑی تعلقہ گھوکی

ضلع سکھر

وفات ۱۱ مئی ۱۹۸۱ء ضلع سکھر

تدفین حیدر آباد

ماخذ وفیات اہل قلم

سرشار صدیقی

ممتاز اردو شاعر، کالم نگار، بنکار (نیشنل بینک ۱۹۵۵ء تا ۱۹۸۳ء)

نعتیہ مجموعے اساس (۱۹۹۰ء)۔ بیثاق (۲۰۰۲ء)

ولدیت اولاد حسین

ولادت ۲۵ دسمبر ۱۹۲۶ء کانپور شہر

وفات ۷ ستمبر ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین ڈالیا قبرستان گلستان جوہر کراچی

ماخذ جنگ کراچی ۸ و ۹ ستمبر ۲۰۱۳ء

سرور بجنوری (محمد یونس)

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر، بچوں کے نظم گو شاعر

نعتیہ مجموعہ نعت و منقبت (۱۹۸۲ء)

ولدیت محمد عثمان

ولادت ۱۳ جولائی ۱۹۲۱ء بجنور (بھارت)

وفات ۲۲ نومبر ۱۹۸۳ء فیصل آباد

تدفین پیپلز کالونی، فیصل آباد

ماخذ ہمارے اہل قلم۔ ک م ا

سرو سہارنپوری، حکیم محمود احمد

ممتاز شاعر و ادیب، طبیب، عالم دین، خطیب، مترجم، کالم نگار

بانی و سابق امیر تحریک اسلامی۔ طویل عرصہ جماعت اسلامی

سے وابستہ رہے۔ راولپنڈی اسلام آباد کے مختلف کالجز اور

یونیورسٹیوں میں اسلامیات کے اعزازی لیکچرر رہے۔

نعتیہ مجموعے زخمِ دل (۱۹۷۴ء)۔ شائے خوابہ (۲۰۱۲ء)

ولدیت حکیم حافظ سید داود احمد بخاری

ولادت ۱۹۳۴ء سہارنپور

وفات ۴ اگست ۲۰۱۲ء راولپنڈی

تدفین قبرستان عمید گاہ راولپنڈی

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۵ و ۲۵ اگست ۲۰۱۲ء

سکندر لکھنوی (مرزا اسکندر بیگ)

ممتاز نعت گو اردو شاعر

نعتیہ مجموعے تسکینِ روح (۱۹۶۳ء)

سحابِ رحمت (۱۹۶۸ء)

اعزاز ہلال امتیاز (۲۰۰۸ء)
ولادت ۱۶ مئی ۱۹۲۸ء دینا نگر ضلع گورداسپور
وفات ۲۵ دسمبر ۲۰۰۸ء لاہور
تدفین آبائی قبرستان، اچھرہ، لاہور
ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۶ دسمبر ۲۰۰۸ء۔

سہیل اختر، پروفیسر (عبد الغفور خان)
ممتاز شاعر ادیب، ڈرامہ و مزاح نگار، مترجم، مدینا ہر تعلیم۔
ریٹائرڈ صدر شعبہ اردو پرنسپل گورنمنٹ کالج بہاولپور
درجن بھر شعری نثری و سوانحی کتب اور تراجم کے خالق
نعتیہ مجموعہ قوس عقیدت (حمد و نعت: ۱۹۸۴ء)
ولادت ۱۸ اگست ۱۹۳۱ء انڈیا
وفات ۲۹ جولائی ۲۰۱۳ء بہاولپور
تدفین بہاولپور
ماخذ وفیات اہل قلم

سیف زلفی (سید ذوالفقار حسین رضوی)
معروف اردو شاعر، ادیب۔
سیکرٹری حلقہ ارباب ذوق لاہور و پاکستان
پینل پر وگرسورٹرز۔ بانی مدیر ادبی مجلہ 'گلفشاں' لاہور۔
نعتیہ مجموعہ روشنی (۱۹۷۸ء)۔

ولدیت سید مقبول حسین رضوی
ولادت ۳۰ مئی ۱۹۳۴ء بریلی، روہیل کھنڈ (یوپی)
وفات ۲۱ مئی ۱۹۹۱ء لاہور
تدفین مومن پورہ، میکلوڈ روڈ، لاہور
ماخذ سیف زلفی (مقالہ ایم فل اردو)

ارمغان حرم (۱۹۷۴ء)
ممدوح کائنات (۱۹۷۶ء)
سفینہ دل (۱۹۷۹ء) سر اجا میرا (۱۹۸۰ء)
قاسم خلد (۱۹۸۰ء) امام القبلتین (۱۹۸۱ء)
سید المرسلینؐ (۱۹۸۳ء)
نعت حبیب اکرم ﷺ (۱۹۸۵ء)
گلستانِ ثناء (۱۹۸۶ء) مختار کوئین (۱۹۸۷ء)

ولادت ۱۹۱۸ء لکھنؤ
وفات ۱۹۹۱ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

سلمان رضوی، سید حسن

اسلام آباد کے معروف شاعر و ادیب، کالم نگار، ریٹائرڈ ڈپٹی
اکاؤنٹنٹ جنرل

نعتیہ مجموعہ خیر کش (۱۹۹۵ء)
ولدیت سید فضل حسین

ولادت جولائی ۱۹۳۱ء میرٹھ (یوپی)
وفات ۲۱ اگست ۲۰۱۰ء اسلام آباد
تدفین ایچ ایون قبرستان، اسلام آباد
ماخذ لوح مزار۔ جنگ راولپنڈی ۲۲ اگست ۲۰۱۰ء

سلیم گیلانی، سید

نامور براڈ کاسٹر، ماہر موسیقی، شاعر و ادیب، مترجم، دانشور۔
سابق ڈائریکٹر جنرل ریڈیو پاکستان۔
نعتیہ مجموعہ سیدنا (۱۹۸۷ء)۔

شاہد الوری (نذیر محمد انصاری)

ممتاز مزاحیہ شاعر۔ تلمیذ ارمان اجیری و راغب مراد آبادی
صحافی، مترجم۔ ماہنامہ 'شعلے' کراچی اور دیگر رسائل کے بانی
شعری مجموعہ حمد و ثنا (حمد و نعت: ۱۹۸۳ء)

ولدیت پیرزادہ وزیر محمد انصاری
ولادت ۲۶ دسمبر ۱۹۲۳ء الور (راستھان)
وفات ۱۵ ستمبر ۲۰۰۴ء کراچی
تدفین قبرستان کورنگی نمبر ۱ کراچی
مآخذ معلومات از امیر شاہد انصاری (فرزند)

شبیم رومانی (مرزا عظیم احمد بیگ چغتائی)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب۔ بانی سہ ماہی 'اقدار' کراچی
نعتیہ مجموعہ حرفِ نسبت (نعت و منقبت: ۱۹۸۳ء)
ولدیت مرزا اظہر احمد بیگ چغتائی
ولادت ۳۰ دسمبر ۱۹۲۸ء شاہجہانپور (پوٹی)
وفات ۱۷ فروری ۲۰۰۹ء کراچی
تدفین قبرستان یاسین آباد (عزیز آباد) کراچی
مآخذ ایکسپریس اسلام آباد ۱۸ فروری ۲۰۰۹ء

شریف الدین نیر سید محمد

اردو نعت گو نعت خواں پیر طریقت
نعتیہ مجموعہ مدحتِ مولائے کل (۱۹۹۸ء)
برادر سید محمد ریاض الدین سہروردی
ولدیت علامہ مفتی سید جلال الدین سہروردی
وفات ۲ فروری ۲۰۰۰ء لاہور

سیماب اکبر آبادی (عاشق حسین صدیقی)

نامور اردو شاعر، ادیب، مترجم، صحافی، تلمیذ داغ دہلوی
درجنوں کتب کے مصنف، مؤلف، مترجم
نعتیہ مجموعے سازِ جاز (۱۹۸۲ء)

نے ستاں (نظم، نعت وغیرہ)
ولادت ۱۸۸۰ء اکبر آباد (آگرہ)
وفات ۳۱ جنوری ۱۹۵۱ء کراچی
تدفین نزدیکیک لائن کوارٹر، مزار قائد کراچی
مآخذ خک۔ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

شاعر لکھنوی

اردو کے ممتاز شاعر
مجموعہ کلام روح الہام (غیر منقوط حمد و نعت)
ولدیت منظور احمد صدیقی
ولادت ۱۶ نومبر ۱۹۱۷ء لکھنؤ
وفات (حادثہ) ۲۳ ستمبر ۱۹۸۹ء کراچی
تدفین عزیز آباد کراچی
مآخذ خک۔ واپ۔ تذکرہ ماہ و سال

شاکر چچا نوی

پنجابی شاعر، تلمیذ پیر فضل گجراتی و حیات پوری
نعتیہ مجموعہ میلاد النبی ﷺ
ولادت ۲۸ مئی ۱۹۳۸ء چچیاں شش ضلع گجرات
وفات ۱۵ مئی ۲۰۰۹ء گجرات
تدفین گاؤں چچیاں شش ضلع گجرات
مآخذ خموش چچا نوی (چچیاں شش ضلع گجرات)

تدفین کوٹ رادھا کشن ضلع قصور
ماخذ قومی زبان کراچی اکتوبر ۲۰۰۱ء

شریف امر وہوی (سید شریف حسین رضوی)
نعت گواردو شاعر

نعتیہ مجموعہ قدیل عرش (۱۰۱ نعتیں، ۶۸ دیگر اصناف)

ولادت ۱۹۱۲ء مروہہ ضلع مراد آباد

وفات ۳۱ دسمبر ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

شفیع بلوچ (محمد شفیع خان بلوچ)

جھنگ کے معروف شاعر و ادیب، محقق، مترجم، معلم

نعتیہ مجموعہ حسن کلام محمد (۲۰۰۶ء)

ولدیت علی خان

ولادت ۲۵ ستمبر ۱۹۵۷ء بمبے والا نزد موضع درگاہی

شاہ ضلع جھنگ

وفات ۱۸ جنوری ۲۰۱۰ء درگاہی شاہ

(۱۷ اور ۱۸ کی درمیانی رات ڈیڑھ بجے)

تدفین بہتی محمود آباد نزد درگاہی شاہ ضلع جھنگ

ماخذ کیپٹن شاہر کنگڈان (سرگودھا)

شفیق احمد فاروقی المدنی، قاضی

ممتاز نعت گو شاعر و روحانی شخصیت، "سجادہ نشین خانقاہ نظامیہ

گلزار سعیدی، ناظم آباد کراچی۔ طویل عرصہ سے مدینہ منورہ

میں مقیم تھے۔

نعتیہ مجموعہ بہار عقیدت۔ سلام ربی علی نبی ﷺ (۲۰۰۸)

وفات ۱۴ اگست ۲۰۱۳ء

تدفین جنت البقیع، مدینہ منورہ

ماخذ صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

شفیق بریلوی (شفیق احمد)

ممتاز نعت گو شاعر، صحافی، تذکرہ نگار کارکن تحریک پاکستان،

صدر دہلی مسلم لیگ۔ اولین مدیر ماہنامہ 'الشجاع' کراچی مدیر

اعلیٰ ماہنامہ 'خاتون پاکستان' کراچی

نعتیہ مجموعے مدینے کا صدقہ (۱۹۷۵ء)۔ شان مصطفیٰ

ارمغان نعت (نعتیہ شاعری کا چودہ سوسالہ

انتخاب: ۱۹۷۹ء)

والد عارف شفیق (معروف شاعر)

ولادت ۲۰ اپریل ۱۹۲۲ء بریلی

وفات ۲۲ جولائی ۱۹۸۱ء کراچی

تدفین قبرستان منوگوٹھ، کراچی

ماخذ وفیات اہل قلم

شمس سیالکوٹی، قاضی شمس الدین

اردو فارسی و پنجابی شاعر، مرید پیر جماعت علی شاہ

مجموعہ کلام میخانہ خلد (حمد، نعت، منقبت: ۱۹۲۳ء)

ولدیت قاضی امیر الدین

ولادت ۱۸۹۳ء جھول

وفات ۱۰ مئی ۱۹۶۶ء سیالکوٹ

تدفین سیالکوٹ

ماخذ تذکرہ شعرائے جماعتیہ

شمس نظامی (پروفیسر شمس الحق نظامی)

اردو نعتیہ شاعر، روحانی شخصیت، خلیفہ شاہ انوار الحق قادری

نعتیہ مجموعہ طلوع شمس

ولدیت احمد حسن وکیل

ولادت ۲۳ ستمبر ۱۹۰۴ء بمچراؤں ضلع مراد آباد

وفات ۱۲ مئی ۱۹۷۲ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ بزرگان کراچی۔ پاکستان کے نعت گو شعراء

شمس وارثی (سید شمس الحسن)

معروف اردو شاعر، نعت گو

نعتیہ مجموعے حرف و نوا (۱۹۷۵ء)۔ حرفِ معتبر (۱۹۹۲ء)

طیبہ جانے والے۔ حاصل زندگی (۲۰۰۳ء)

ولدیت سید فخر الحسن وارثی

ولادت یکم جولائی ۱۹۳۶ء قصبہ کھیواں ضلع بارہ بنکی

وفات ۱۹ جنوری ۲۰۰۸ء کراچی

مدفن سخی حسن کراچی

مآخذ عقیل عباس جعفری (کراچی)

شیمم بلتستانی (فدا حسین)

اردو اور بلتستانی کے شاعر و ادیب، مورخ، ڈرامہ نگار، براڈ کاسٹر

شاعری اور نشر میں آٹھ کتابوں کے خالق

نعتیہ مجموعہ عقیدت (نعت منقبت: ۱۹۹۱ء)

بریگیڈیئر محمد زاہد اور جوائنٹ سیکرٹری شاکر شیمم کے والد

ولادت ۱۹۱۷ء چلو، بلتستان

وفات ۶ جون ۲۰۱۰ء سکرو

مدفن سکرو

مآخذ جنگ راولپنڈی ۸ جون ۲۰۱۰ء۔

شوکت الہ آبادی (محمد زبیر فاروقی)

معروف اردو شاعر و ادیب، نعت گو، ماہر عروض

نعتیہ مجموعہ چراغِ حرا (۱۹۹۵ء)

ولادت دسمبر ۱۹۱۳ء الہ آباد (یوپی)

وفات ۱۴ جون ۲۰۰۱ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

شوکت راز (شوکت علی راؤ)

ممتاز اردو شاعر و ادیب۔ سربراہ مجلس فکر و شعور پھلروان

نعتیہ مجموعہ توشہ (۱۹۹۹ء)

ولدیت دوست محمد

ولادت یکم اپریل ۱۹۴۱ء روہتک

وفات ۲۵ مئی ۲۰۰۷ء پھلروان

مدفن پھلروان ضلع سرگودھا

مآخذ وفیات اہل قلم

شوکت ہاشمی

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر۔ ایس ایس پی رحیم یار خان

نعتیہ مجموعے شمع نور (۱۹۹۳ء)۔

سارے حرف گلاب (۱۹۹۵ء)

حرفِ معتبر (۱۹۹۶ء)

شیدا جیلپوری (سید احمد علی شاہ)

ممتاز نعت و غزل گو شاعر

نعتیہ مجموعہ زادِ راہ (۱۹۸۵ء)

پی ٹی وی کے پروڈیوسر و شاعر سید اقبال حیدر کے والدِ گرامی

ولدیت مولوی سید محمد علی شاہ

ولادت ۵ فروری ۱۹۰۱ء جیلپور (سی پی)

وفات ۲۲ نومبر ۱۹۸۸ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء جلد ۲

صابر براری (احمد مرزا قادری)

اردو کے ممتاز شاعر، نعت اور تاریخ گوئی میں شہرت پائی۔ تلمیذ

ضیاء القادری و عارف اکبر آبادی۔ بانی مجلس سخن کراچی

نعتیہ مجموعے فردوسِ عقیدت (۱۹۵۸ء)۔ آمنہ کلال۔

آمنہ کا چاند (۱۹۶۱ء)۔ جام طہور (۱۹۷۸ء)

ولدیت مولوی حمید مرزا

ولادت ۳۰ اکتوبر ۱۹۲۸ء، پلچ پور ضلع امراتلی (برار)

وفات ۵ مئی ۲۰۰۶ء کراچی

تدفین قبرستان کورنگی نمبر ۱ کراچی

مآخذ وفیات اہل قلم

صائم چشتی (محمد ابراہیم)

اردو و پنجابی کے ممتاز نعتیہ شاعر، ادیب عالم دین مفسر قرآن، محقق

مترجم، درجنوں کتب کے مصنف، مؤلف، مترجم

نعتیہ کتب نوائے صائم (۱۹۸۵ء)۔ نور داتھور۔

فیضانِ رحمت (۱۹۹۸ء)

بہارِ طب و طاہر (۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۸ اگست ۱۹۴۹ء کوٹ سلطان ضلع لیہ

وفات (حادثہ) ۱۸ اگست ۲۰۰۱ء خانپور

تدفین کوٹ سلطان ضلع لیہ

مآخذ سہ ماہی سیارہ سالنامہ ۲۰۰۱ء۔ شاخ نور

شہاب دہلوی (سید مسعود حسن)

بہاولپور کے ممتاز شاعر، ادیب، محقق، مؤرخ، مترجم، صحافی

بانی سیکرٹری جنرل اردو اکادمی بہاولپور (تألیفات)

بانی مدِ ریفت روزہ 'الہام' و سہ ماہی 'الزبیر' بہاولپور

صدر پریس کلب بہاولپور

نعتیہ مجموعہ موجِ نور (نعت، منقبت، قصیدہ: ۱۹۷۴ء)

ولدیت سید منظور حسن رضوی (م: ۲۳ اکتوبر ۱۹۶۰ء)

ولادت ۲۲ اکتوبر ۱۹۲۲ء دہلی

وفات ۲۹ اگست ۱۹۹۰ء بہاولپور

تدفین قبرستان پیر حامد عقب شیر باغ، بہاولپور

مآخذ میرے بزرگ میرے معاصر۔ ک م

شیخ ننگا نوی، احمد علی

اردو کے معروف شاعر، کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ مجموعہ برقِ تپاں (۱۹۸۸ء)

ولادت یکم مارچ ۱۹۱۴ء ننگانہ صاحب

وفات ۲۸ فروری ۱۹۸۵ء

تدفین ننگانہ صاحب ضلع شیخوپورہ

مآخذ تاریخ شیخوپورہ

رحمت داختر: انہ۔ جلوے۔ نور دا چشمہ۔

صائم دے میلے۔ صائم دے دوہڑے۔

بہاراں مسکریاں۔ نظارے۔ طرے تے یسین

مدینے دیاں کلیاں۔ میلا و صائم۔

نورای نور۔ فردوسِ نعت (۱۹۸۶ء)۔

آں خنک شہرے (۱۹۷۹ء)۔

جہان نامی رحمت۔ حسن کائنات (۱۹۸۱ء)

شان کائنات (۱۹۸۲ء)۔ ارمغانِ مدینہ۔

جان کائنات (۱۹۸۵ء)۔ جانِ بہار۔

روح کائنات (۱۹۷۷ء)۔ شاہِ خواں۔

نعتاں صائم دیاں۔ میرے حضور آگئے

ولدیت شیخ محمد اسماعیل

ولادت دسمبر ۱۹۳۲ء گڈی وند متصل سرانے امانت

خال ضلع امرتسر

وفات ۲۲ جنوری ۲۰۰۰ء فیصل آباد

تدفین متصل جامع مسجد حیدر کرار غلام محمد آباد

فیصل آباد

مآخذ جنگ راو پلنڈی ۲۴ جنوری ۲۰۰۰ء۔

صبا اکبر آبادی (خواجہ محمد امیر)

نامور اردو شاعر و ادیب، مترجم، کارکن تحریک پاکستان

مدیر ماہنامہ آزاد و مشورہ آگرہ (۱۹۲۸ء تا ۱۹۳۷ء)

مدیر ماہنامہ انجمن، کراچی۔ عمر خیام، غالب، حافظ اور امیر خسرو

کے منتخب فارسی کلام کا منظوم اردو ترجمہ کیا۔

نعتیہ مجموعے حرزِ جاں۔ دستِ دعا (۲۰۰۳ء)

والد تاجدار عادل و سلطان جمیل نسیم

ولدیت ڈاکٹر خواجہ علی محمد

ولادت ۱۴ اگست ۱۹۰۸ء اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۲۹ اکتوبر ۱۹۹۱ء اسلام آباد

تدفین سخی حسن، کراچی

مآخذ سہ ماہی سیارہ لاہور شمارہ نمبر ۳۳۔

روزنامہ پاکستان لاہور ۹ نومبر ۱۹۹۱ء

صبا متھراوی (رفیع احمد)

ممتاز نعت گو و تاریخ گو شاعر، تلمیذ سیاب اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے دربار رسالت میں (۱۹۷۲ء)

مصدر الہام (۱۹۸۱ء)

ولدیت مولوی رضی الدین (خطیب شاہی عید گاہ متھرا)

ولادت ۳۰ نومبر ۱۹۱۶ء متھرا (یوپی)

وفات ۴ اکتوبر ۱۹۸۸ء کراچی

(حاضر ہے وفادار صبا = ۱۴۰۹ھ/۱۹۸۸ء)

سے اپنی تاریخ وفات خود نکال رکھی تھی)

تدفین سخی حسن، کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء۔ مصدر الہام

صفیہ شمیم ملیح آبادی

اردو کی بزرگ شاعرہ، کارکن تحریک پاکستان۔

بانی رسالہ ”صبح نو“ راو پلنڈی (اجراء اپریل ۱۹۵۸ء)

نامور شاعر جوش ملیح آبادی کی بھانجی [اُن کی بہن انیس جہان

بیگم کی بیٹی]

صہبا اختر (اختر علی)

اردو کے ممتاز شاعر، فلمی نغمہ نگار، طویل عرصہ روزنامہ 'مشرق' اور حریت کے قطعہ نگار رہے۔ ملی شاعری میں اہم نام
نعتیہ مجموعہ اقراء (۱۹۸۱ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۹۶)

ولدیت منشی رحمت علی رحمت

ولادت ۳۰ ستمبر ۱۹۳۱ء جموں

وفات ۱۹ فروری ۱۹۹۶ء کراچی

تدفین گلشن اقبال، کراچی

ماخذ نگار گولڈن جوبلی نمبر۔ تاریخ رفتگان ۲

ضمیر انظہر (ضمیر الدین)

ممتاز اردو شاعر و ادیب۔ ریٹائرڈ ڈپٹی سیکرٹری خزانہ

نعتیہ مجموعہ فرط عقیدت (حمد نعت وغیرہ: ۱۹۸۳ء)

ولادت ۴ فروری ۱۹۲۱ء امرتسر

وفات ۷ دسمبر ۱۹۹۵ء اسلام آباد

تدفین قبرستان متصل گرلز انٹر کالج، خیابان سرسید

راولپنڈی

ماخذ لوح مزار۔ غزال رعنا

ضمیر جعفری، سید (ضمیر حسین)

نامور اردو شاعر و ادیب، مزاح نگار، خاکہ و سفرنامہ نگار، مترجم، مدیر

کالم نگار۔ سابق ڈپٹی ڈائریکٹر جنرل پاکستان پبلیشنگ سروسز

سابق ڈائریکٹر تعلقات عامہ سی ڈی اے اسلام آباد۔

اولین مدیر سہ ماہی 'ادبیات' اسلام آباد، مدیر سہ ماہی 'اودھ'

نعتیہ مجموعہ نوائے حجاز (۱۹۸۳ء)

ولادت ۲۷ مارچ ۱۹۲۰ء، طبع آباد ضلع لکھنؤ

وفات ۱۹ ستمبر ۲۰۰۸ء راولپنڈی

تدفین؟ قبرستان بی بلاک، سیٹلائٹ ٹاؤن

راولپنڈی

ماخذ جنگ راولپنڈی ۲۰ دسمبر ۲۰۰۸ء

صلاح الدین میر

اردو مصنف، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ آواز دل (۱۹۹۷ء)

ولدیت میر حسین بخش

ولادت ۴ ستمبر ۱۹۲۱ء گوجرانوالہ

وفات ۹ نومبر ۲۰۰۲ء اسلام آباد

تدفین ایچ ایٹ قبرستان، اسلام آباد

ماخذ تنہائیاں بولتی ہیں

صوفی نقوی (سید اقبال محمد)

اردو، فارسی و پنجابی شاعر و ادیب، تلمیذ غلام قادر گرامی

نعتیہ مجموعہ ارادت۔ فرش راہ۔

ولدیت سید شاہ نواز نقوی

ولادت ۱۲ اگست ۱۹۰۵ء، قصبہ ریحانہ کلاں

ضلع ہوشیارپور

وفات ۲۳ مارچ ۲۰۰۲ء بھلوال

تدفین بھلوال ضلع سرگودھا

ماخذ نعت گویان سرگودھا

پنج راولپنڈی روزنامہ 'غالب' لاہور، چیف ایڈیٹر روزنامہ 'باد'

شمال راولپنڈی۔ پچاس کتب شعر و نثر کے خالق

نعتیہ مجموعے 'ارمغانِ ضمیر' (حمد، نعت، منقبت: ۱۹۷۳ء)

نعت نذرانے (۱۹۹۳ء)

اعزاز: تمغہ قائد اعظم (۱۹۷۷ء)

صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۸۵ء)

ولایت: سید حیدر شاہ

ولادت: یکم جنوری ۱۹۱۶ء چک عبدالحق ضلع جہلم

وفات: ۱۲ مئی ۱۹۹۹ء نیویارک

تدفین: در پہلو سید محمد شاہ بخاری، کھنڈیہ شریف

بچہ مندرہ، ضلع راولپنڈی

مآخذ: وفیات اہل قلم

ضیاء القادری (محمد یعقوب حسین)

ممتاز نعت گو شاعر، ادیب، تذکرہ نگار، تلمیذ قادر بدایونی

نعتیہ مجموعے 'نغمہ ہائے مبارک' (۱۹۴۹ء)

دیباچہ: منظوم سفرنامہ حج۔ (۱۹۵۰ء)

نغمہ ربانی (منظوم میلاد: ۱۹۵۷ء)

خزینہ بہشت (۱۹۵۹ء)

تجلیاتِ نعت۔

ولایت: ملایا حسین

ولادت: ۳ جون ۱۸۸۳ء بدایوں

وفات: ۱۳ اگست ۱۹۷۰ء کراچی

تدفین: قبرستان کسری کلب روڈ، کراچی

مآخذ: بزرگان کراچی۔ پاکستان کے نعت گو شعراء

ضیاء محمد ضیاء

اردو فارسی کے ممتاز شاعر و ادیب، استاد

نعتیہ مجموعہ 'موج زمزم' (اردو حمد و نعت: ۱۹۹۵ء)

ولایت: حکیم عبدالرسول ہاشمی

ولادت: ۱۲ فروری ۱۹۲۸ء قاسم آباد نزد کجہا ضلع

گجرات

وفات: ۱۰ جنوری ۲۰۰۸ء پسرور

تدفین: پسرور تحصیل ڈسکہ ضلع سیالکوٹ

مآخذ: سیارہ لاہور سالنامہ ۲۰۰۸ء۔ ک۔م۔۱

ضیاء محمد قلعہ اری، پروفیسر مولوی

ماہر تعلیم، پنجابی و فارسی ادیب، محقق فارسی کے نعتیہ شاعر۔

ریٹائرڈ پروفیسر فارسی و آکس پرنسپل

نعتیہ مجموعہ 'تحفہ رسولیہ' (فارسی: ۱۹۹۷ء)

ولادت: ۱۰ جون ۱۸۹۸ء قلعہ ارز نزد کجہا ضلع گجرات

وفات: ۷ مارچ ۱۹۸۳ء فیصل آباد

تدفین: نزد الاروڈ قبرستان، فیصل آباد

مآخذ: سہ ماہی پیغام آشنا اکتوبر دسمبر ۲۰۰۶ء

طارق سلطان پوری (محمد عبدالقیوم)

معروف شاعر، تاریخ گوئی میں خاص مہارت رکھتے تھے۔

مرید پیر غلام محی الدین گولڑوی المعروف بہ بابو جی

نعتیہ مجموعے 'بارانِ رحمت' (تضمین سلام رضا: ۲۰۰۵ء)

برہانِ رحمت (تضمین سلام رضا: ۲۰۰۵ء)

بستانِ رحمت (تضمین سلام رضا: ۲۰۰۸ء)

دیگر کتب: تجلیاتِ حرمین (منظوم سفرنامہ حج: ۲۰۰۲ء)

طاہر شاہ بابا (محمد طاہر حسین)

پنجابی زبان کے صوفی شاعر، ممتاز روحانی شخصیت، خلیفہ میاں شیر محمد شرقی پوری و حضرت عبدالرزاق چشتی قادری نقشبندی

بھوپالی۔ بانی دینی مدرسہ اعوان ٹاؤن جوہر آباد

مجموعہ کلام کلام بابا طاہر شاہ (نعت و دیگر: ۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۹۰۱ء اگلویں نزد قصور بارڈر (بھارت)

وفات ۲۰۰۳ء جوہر آباد

تدفین مزار خاص اعوان ٹاؤن جوہر آباد خوشاب

ماخذ نعت گویان سرگودھا

طفیل دارا، پروفیسر محمد

اردو اور پنجابی کے شاعر، نقاد، معلم، مؤلف درسی کتب

سابق صدر شعبہ اردو اسلامیہ کالج سول لائنز لاہور

حمیدہ مجموعہ لاشریک

نعتیہ مجموعے بعد از خدا (۱۹۸۳ء)۔ المزمّل (۱۹۸۶ء)

ولدیت میاں لہجو

ولادت یکم اپریل ۱۹۲۳ء لاہوری گیٹ امرتسر

وفات ۱۶ اگست ۱۹۹۷ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

ماخذ جنگ لاہور ۱۷ اگست ۱۹۹۷ء

ہمارے اہل قلم

طفیل ہوشیار پوری

اردو کے ممتاز شاعر، نغمہ نگار، تلمیذ تاجور نجیب آبادی

کارکن تحریک پاکستان (گولڈ میڈلسٹ)

ولدیت مولانا عبد العزیز خان

ولادت ۵ جون ۱۹۴۷ء سلطان پور، حسن ابدال

ضلع اٹک

وفات ۱۸ اپریل ۲۰۱۵ء واہ کینٹ

تدفین محلہ حطاریاں، حسن ابدال

ماخذ ماہنامہ ضیائے حرم اسلام آباد مئی ۲۰۱۵ء

طارق مسعود سیّد

اردو پوٹو ہاری کے معروف شاعر، ادیب، مترجم، صحافی

نعتیہ مجموعہ مکاں لا مکاں (حمد و نعت: ۲۰۰۶ء)

معروف کمپیوٹر قرۃ العین علی اور توثیق حیدر کے والد محترم

ولادت ۱۳ فروری ۱۹۲۸ء راولپنڈی

وفات ۳۱ مئی ۲۰۱۴ء اسلام آباد

تدفین ایچ ایون قبرستان اسلام آباد

ماخذ لوح مزار

طاہر شادانی (محمد صدیق)

ممتاز ماہر تعلیم، ادیب، شاعر، محقق، تلمیذ شاداں بگرامی

سابق مدیر سیارہ لاہور۔ بانی حلقہ احباب ذوق پسرور۔

نعتیہ مجموعے گلدرتہ نعت (۱۹۷۸ء)۔

حمد و مناجات (۱۹۸۶ء)

ولدیت مولوی عبد العزیز

ولادت ۱۳ مارچ ۱۹۱۶ء پسرور ضلع سیالکوٹ

وفات ۲۹ مئی ۲۰۰۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

ماخذ ماہنامہ سیارہ لاہور شمارہ ۴۶۔ تاریخ پسرور

ظاہر امرتسری (محمد حسین)

پنجابی شاعر، تلمیذ اقبال بالا
نعتیہ مجموعہ رحمت دے چشم
ولدیت چودھری خدا بخش
ولادت ۵ جنوری ۱۹۱۷ء کوچہ قصاباں، امرتسر
وفات ۱۳ مارچ ۱۹۷۸ء لاہور
تدفین قبرستان مغل پیر بکر منڈی، لاہور
ماخذ حرف نذرانے

ظفر علی خاں، مولانا

برصغیر کے نامور صحافی، اردو کے قادر الکلام شاعر، ادیب، مترجم
راہنما تحریک خلافت، تحریک مسجد شہید گنج۔ مدیر اعلیٰ روزنامہ
'زمیندار' لاہور، ہفت روزہ 'ستارہ صبح' لاہور
رکن مرکزی اسمبلی (۱۹۳۷ء تا ۱۹۴۶ء)
نعتیہ مجموعہ خمستان ججاز (۱۹۸۷ء)
ولدیت مولوی سراج الدین احمد
ولادت جنوری ۱۸۷۳ء کوٹ مہر تھ ضلع سیالکوٹ
وفات ۲۷ نومبر ۱۹۵۶ء کرم آباد
تدفین کرم آباد تحصیل وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ
ماخذ مولانا ظفر علی خاں (کتابیات)

ظفر عمر زبیری

اردو شاعر و ادیب، ماہر تعلیم۔ استاد شعبہ اسلامی تاریخ اہلس ایم
آرٹس اینڈ کامرس کالج کراچی۔
نعتیہ مجموعہ محمد رسول اللہ ﷺ (۱۹۹۳ء)
ولدیت محمد عمر

بانی مدیر ماہنامہ 'مختل' لاہور۔

نعتیہ مجموعے بعد از خدا (۱۹۸۱ء)۔

رحمت یزدان (۱۹۹۲ء)

ولدیت میاں رحمت علی
ولادت ۷ جولائی ۱۹۱۴ء بینے والی تحصیل شکر گڑھ
ضلع ہوشیار پور
وفات ۲ جنوری ۱۹۹۳ء لاہور
تدفین ماڈل ٹاؤن، لاہور
ماخذ عجب آزاد مرد۔ ہمارے اہل قلم

طور نورانی (محمد سراج الدین)

معروف اردو شاعر
نعتیہ مجموعے چراغ طور۔ طور سینا۔
ولادت ۱۹۳۵ء ناگپور
وفات ۹ جنوری ۲۰۰۶ء میانہ گوندل
تدفین آستانہ عالیہ منگانی شریف ضلع جھنگ
ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۳ جولائی ۲۰۱۰ء

طہور جعفری (رئیس الدین)

ممتاز شاعر و ادیب، افسانہ نگار، ریٹائرڈ ڈائریکٹر پاکستان
ایٹاک انرجی کمیشن۔ نعتیہ مجموعہ چھپ چکا ہے۔

ولادت ۲۰ جولائی ۱۹۲۹ء مراد آباد، یوپی (انڈیا)
وفات ۹ جنوری ۲۰۱۰ء اسلام آباد
تدفین قبرستان ایچ ایٹ، اسلام آباد
ماخذ تنہائیاں بولتی ہیں۔

ولادت ۲۳ نومبر ۱۹۲۵ء مارہرہ ضلع ایبہ (پوپی)

وفات ۲۰۰۷ء

تدفین کراچی

مآخذ ڈاکٹر عارف نوشاہی (اسلام آباد)

ظہور الحق ظہور حافظ قاضی محمد

اردو و فارسی شاعر عالم دین۔

شعری کتب زمزمہ حق (نعتیں: ۱۹۷۷ء)

کلیات ظہور (اردو و فارسی کلیات: ۱۹۹۹ء)

والد محمد اظہار الحق (شاعر و اعلیٰ سرکاری افسر)

ولدیت مولانا غلام محمد

ولادت ۱۲ اپریل ۱۹۲۳ء جھنڈیال تحصیل فتح جھنگ

ضلع انک

وفات ۱۹ اگست ۲۰۰۸ء اسلام آباد

تدفین مرکزی قبرستان انجی لیون اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

ظہور شاہ قادری جلاپوری پیر

شخبط ریقت اردو و پنجابی شاعر

شعری کتب ظہور صداقت۔ نور ہدایت۔ ظہور ہدایت۔

چرخہ ظہوری۔ ظہور کرامت

ولدیت پیر غلام محمد قادری

ولادت ۱۸۸۸ء جلاپور جٹاں ضلع گجرات

وفات ۸ فروری ۱۹۵۳ء منارہ

تدفین منارہ ضلع جہلم (موجودہ ضلع پکوال)

مآخذ لوح مزار۔ تذکرہ علمائے پنجاب

ظہور علی شاہ اقدس پیر حافظ

درگاہ چوراشریف کے پیر طریقت عالم دین شاعر

کارکن تحریک پاکستان محترمہ فاطمہ جناح کے حمایتی

نعتیہ مجموعہ طلع البدر (پس مرگ طبع ہوا)

ولدیت پیر سید محمد نادر شاہ المعروف بہ بانکے پیر

ولادت ۲۷ مئی ۱۹۲۵ء چورہ شریف ضلع انک

وفات ۲۴ دسمبر ۱۹۸۶ء کاموکی

تدفین چوراشریف ضلع انک

مآخذ صاحبزادہ سید فاروق الاسلام (بیٹا)

ظہیر صدیقی (حامد محمود)

اردو کے ممتاز نعت و غزل گو شاعر، براڈ کاسٹر۔

سابق پروفیسر یونیورسٹی پاکستان۔

نعتیہ مجموعے خیر الوریٰ (۱۹۷۹ء)۔ محفل نعت (۱۹۸۳ء)

ولدیت حکیم ظہیر الدین ظہیر صہبائی (اردو و فارسی شاعر)

ولادت ۱۴ جون ۱۹۲۴ء چوک فریڈ امرتسر

وفات ۸ ستمبر ۱۹۹۳ء لاہور

تدفین قبرستان شادمان لاہور

مآخذ جنگ لاہور ۹ ستمبر ۱۹۹۳ء۔ پنجابی ادب کی کہانی

عارف اکبر آبادی (حافظ محمد یوسف خان)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ سید سخاوت علی جعفری شوخ اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے فردوس آرزو (۱۹۹۱ء)۔ عرفانیات عارف

(حمز، نعت، منقبت، مرثیہ: مرتبہ منظر عارفی)

ولدیت محمد اسماعیل خان

ولادت ۲۱ اکتوبر ۱۹۲۹ء تحصیل جلیسر ضلع ایبہ

وفات ۱۷ اگست ۱۹۸۷ء حیدرآباد (سندھ)

تدفین قبرستان نڈو یوسف حیدرآباد

مآخذ تاریخ رنگال ۲۔ عرفانیات عارف

عارف سیما بی سیالکوٹی (فقیر محمد خاں)

ممتاز اردو شاعر، تلید سیما اکبر آبادی

شعری مجموعہ عرفانیات (حمد و نعت و منقبت: ۱۹۸۵ء)

ولادت ۱۹۲۲ء سیالکوٹ

وفات ۲۲ مئی ۱۹۸۷ء راولپنڈی

تدفین جدید قبرستان ڈھوک الہی بخش راولپنڈی

مآخذ لوحِ مزار۔

تذکرہ نعت گویان راولپنڈی اسلام آباد

عارف عبد المتین

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر ترقی پسند ادیب نقاد

مدیر ادب لطیف و سویرا لاہور۔ شریک مدیر اوراق لاہور

نعتیہ مجموعے بے مثال (اردو: ۱۹۸۵ء)

امبرتیری تھال (پنجابی: ۱۹۹۰ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۹۲ء)

ولادت خواجہ عبد المجید

ولادت یکم مارچ ۱۹۲۳ء کلنہ چیل سنگھ امرتسر

وفات ۳۰ جنوری ۲۰۰۱ء امریکہ

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ جنگ و نوائے وقت یکم فروری ۲۰۰۱ء

عاشق حسین عاشق

راولپنڈی کے معروف نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ بستان فیوض (۱۹۸۷ء)

ولادت وزیر محمد

ولادت ۱۰ مارچ ۱۹۳۵ء موضع ڈھاکہ

(سون کیکسر) ضلع خوشاب

وفات ۲۶ ستمبر ۲۰۰۸ء (جمعتہ الوداع)

تدفین جدید قبرستان عید گاہ راولپنڈی

مآخذ کیپٹن شاکر کنڈان (سرگودھا)

عاشق علی ذبیحی ڈبائیوی

اردو نعت و غزل کے ممتاز شاعر

مجموعہ کلام تپش دل (غزلیات۔ ۱۹۹۶ء)

ولادت ڈاکٹر ولایت علی

ولادت ۱۸۹۲ء ڈبائی ضلع بلند شہر

وفات ۲۳ جون ۱۹۸۳ء کراچی

تدفین سخی حسن کراچی

مآخذ خاک۔ تپش دل

عاشور کاظمی، سید

اردو کے ترقی پسند شاعر و ادیب، محقق

نعتیہ مجموعے چراغ منزل (حمد، نعت، سلام: ۱۹۵۳ء)

صراط منزل (نعت، منقبت، سلام: ۱۹۸۷ء)

ولادت ۱۰ فروری ۱۹۳۲ء پانی پت

وفات ۶ جون ۲۰۱۰ء لندن

عبدالجبار اثر

اردو شاعر
نعتیہ مجموعہ شائے آفتاب (۲۰۰۰ء)
وفات ۱۳ دسمبر ۲۰۱۳ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ عقیل عباس جعفری

عبدالحمید بدایونی، مولانا محمد

نامور عالم دین و سیاسی راہنما، شاعر و ادیب، سفرنامہ نگار، سرگرم کارکن تحریک خلافت، تحریک پاکستان و تحریک ختم نبوت، رکن مرکزی کونسل آل انڈیا مسلم لیگ۔ تاحیات صدر جمعیت العلماء پاکستان۔ بانی جامعہ تعلیمات اسلامیہ کراچی
نعتیہ مجموعہ جذبات حامد (۲۰۰۳ء)
ولدیت مولانا حکیم عبدالقیوم قادری
ولادت ۱۱ نومبر ۱۹۰۱ء دہلی (نضیال میں)
وفات ۲۰ جولائی ۱۹۷۰ء کراچی
تدفین احاطہ عبدالحمید بدایونی (سابقہ جامعہ تعلیمات اسلامیہ)، منگھو پیر روڈ، کراچی
ماخذ امر ۲۱ جولائی ۷۰ء۔ اکابر تحریک پاکستان

عبدالحفیظ خان قادری، مولانا قاری

عالم دین، خطیب، اردو نعتیہ شاعر، کارکن تحریک پاکستان
نعتیہ مجموعہ تمنائے مدینہ
ولدیت حافظ عبدالواحد خان یوسف زئی
وفات ۱۵ اپریل ۱۹۹۵ء کراچی

تدفین لندن

ماخذ اخبار اردو اسلام آباد جولائی ۲۰۱۰ء

عاصم گیلانی (سید احمد مسعود)

اردو نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعہ وسیلہ (۱۹۸۵ء)
وفات ۴ دسمبر ۲۰۰۵ء لاہور
تدفین لاہور
ماخذ ماہنامہ پرواز لندن اکتوبر ۲۰۰۹ء
پاکستان کے نعت گو شعراء

عاصی کرنالی، پروفیسر ڈاکٹر (شریف احمد)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، ریٹائرڈ پرنسپل ملت کالج ممتاز آباد۔ متعدد ادبی انجمنوں کے سرپرست۔ ۱۸ کتابوں کے خالق
نعتیہ مجموعے مدحت (۱۹۷۶ء)۔ جاوداں۔
نعتوں کے گلاب (۱۹۸۶ء)

حرف شیریں (۱۹۹۳ء)

تمام و ناتمام (۱۹۹۳ء) آواز دل (۲۰۰۶ء)

اردو حمد و نعت پر فارسی شعریہ روایات کا اثر

(مقالہ پئی ایچ ڈی۔ مطبوعہ ۲۰۰۰ء)

اعزاز نعتوں کے گلاب، پھر صد رقی انعام (۱۹۸۶ء)

ولادت ۲ جنوری ۱۹۲۷ء کرنال

وفات ۲۰ جنوری ۲۰۱۱ء ملتان

تدفین قبرستان خانیوال روڈ، ملتان

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۱ جنوری ۲۰۱۱ء۔

پاکستان کے نعت گو شعراء جلد اول

تدفین کالونی گیٹ قبرستان، کراچی
مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

عبد الحمید ارشد

ممتاز اردو شاعر، ادیب، کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ مجموعہ ارمغان (۱۹۹۶ء)

ولدیت مولوی نذیر احمد گجراتی

ولادت ۲۲ فروری ۱۹۰۶ء خاکئی ضلع گجرات

وفات ۱۶ نومبر ۱۹۸۷ء

تدفین قبرستان بادشیر شاہ بغداد روڈ، بہاولپور

مآخذ وفیات اہل قلم

عبد الرحمن، قاضی

نعتیہ شاعر، تلمیذ مولانا ظفر علی خاں، ڈاکٹر تاشیر و فیروز الدین

طغرائی، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ ہیڈ ماسٹر ٹاؤن کمیٹی ہائی سکول عارف

والا۔ اسلام آباد کا نام انہوں نے ہی تجویز کیا تھا۔

نعتیہ مجموعہ ہوائے طیبہ (۱۹۸۱ء)

ولادت ۱۹۰۸ء بھٹے ڈاکٹر امرتسر

وفات ۲۵ اپریل ۱۹۹۰ء عارف والا

تدفین عارف والا ضلع پاک پتن

مآخذ اسلام آباد: منزل مراد

عبد الرحمن انجم، حافظ

نعت گو شاعر و خطاط۔ تلمیذ اقبال صلاح الدین

نعتیہ مجموعہ شہر شرف (۲۰۰۶ء)

ولدیت صوفی احمد علی

ولادت ۱۹۵۲ء ساہیوال

وفات ۲۷ مئی ۲۰۱۰ء ساہیوال

تدفین ساہیوال

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

عبد الرحمن خاں

میلیسی کے معروف اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ خیاباں خیاباں (۲۰۰۰ء)

ولادت ۸ نومبر ۱۹۳۹ء حصار (بھارت)

وفات ۲۴ جولائی ۲۰۰۲ء

تدفین قصبہ جلیہ جیم تحصیل میلی ضلع

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

عبد الرحمن شوق امرتسری

معروف اردو شاعر و ادیب، عالم درجنوں کتب کے مصنف

ایڈیٹر ماہنامہ عارف لاہور

مصنفہ کتب سرتاج الانبیاء۔

مرتبہ کتب نعت خاتم النبیین۔ نعت سید المرسلین۔

وفات ۱۰ مئی ۱۹۷۱ء

تدفین درگاہ جان محمد حضوری لاہور

مآخذ روزنامہ امروز لاہور ۱۱ مئی ۱۹۷۱ء

عبد الرحمن عاجز مالیر کوٹلوی

نعت گو اردو شاعر، مالک رحمانیہ دارالکتب فیصل آباد

شعری کتب جام طہور (۱۹۷۵ء)۔ شمع فروزاں۔

صح صدق

وفات ۳ مارچ ۱۹۹۹ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
ماخذ الاعتصام لاہور ۸ جون ۲۰۰۱ء

عبدالرحمن عبد پروفیسر

اردو کے معروف شاعر و ادیب، مصنف، محقق، سفرنامہ نگار
پروفیسر علوم اسلامیہ گورنمنٹ کالج لیسٹلائٹ ٹاؤن راولپنڈی
نعتیہ مجموعہ عرفان عبد
دیگر کتب آنحضورؐ کے نقش قدم پر (سفرنامہ ۳ جلدیں)

ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۳۳ء بارہ مگ ضلع سیالکوٹ

وفات ۱۹ جون ۱۹۹۷ء راولپنڈی

تدفین قبرستان عید گاہ (جدید حصہ) راولپنڈی

ماخذ لوح مزار۔ وفیات اہل قلم

عبدالرزاق صدف

دوبا (قطر) میں مقیم ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ طلوع نور

ولدیت محمد بخش

ولادت ۱۴ اگست ۱۹۵۰ء چک نبرائیل ۵۱۱، چیچہ وطنی

وفات ۱۳ جنوری ۲۰۱۴ء دوبا

تدفین دوبا (قطر)

ماخذ ڈاکٹر شازرانی (راولپنڈی)

عبدالرشید راشد مفتی

نامور عالم دین، مؤرخ، مصنف، شاعر

نعتیہ مجموعہ گلستہ نعت

ولادت ۱۹۰۵ء

وفات ۲۲ مارچ ۲۰۰۰ء پشاور

تدفین آبائی قبرستان پشاور

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۴ مارچ ۲۰۰۰ء

عبدالرشید نقشبندی مجددی، حکیم

ممتاز طبیب، ادیب، مترجم، شاعر، عالم دین

نواب آف بہاولپور کے شاہی طبیب

نعتیہ مجموعہ دعائے نیم شبی۔ آہِ حمر گاہی

والد بشری رحمن (معروف ادیبہ و سیاستدان)

ولادت ۸ جون ۱۸۸۴ء

وفات ۱۸ نومبر ۱۹۶۰ء بہاولپور

تدفین ملحقہ جامع مسجد رشیدیہ ماڈل ٹاؤن بہاولپور

ماخذ صحیفہ تاریخ

عبدالستار نیازی

ممتاز نعت گو شاعر و نعت خواں۔ تلمیذ صائم چشتی۔

پنجابی نعتیہ مجموعہ: جلوے ای جلوے۔ بابِ کرم۔

شمس الضحا (۱۹۸۸ء)۔ لچال۔ یاحییٰ مرجبا

جس شان توں شانناں سبھ بنیاں (۱۹۹۹ء)

اردو نعتیہ مجموعہ: حرف حرف خوشبو۔ بدرالدینی۔

پردہ پوش۔ نوائے نیازی۔

اور بھی کچھ مانگ (۲۰۰۲ء)

کلیات نیازی (۲۰۰۳ء)

ولدیت بدرالدین

عبدالعزیز خالد علامہ
اردو کے نامور قادر الکلام شاعر و ادیب، عالم محقق، مترجم، ماہر
لسانیات و لغات، اردو، فارسی اور عربی زبان و ادب پر قدرت
کاملہ رکھتے تھے۔ ریٹائرڈ کمشنر انکم ٹیکس
نعتیہ مجموعے فارقلیط (۱۹۶۳ء)۔ مختار (۱۹۶۶ء)۔
حظایا (۱۹۷۶ء)۔ مازماز (۱۹۷۹ء)
طاب طاب (۱۹۸۱ء)۔ عہدہ (۱۹۸۲ء)
ولدیت چودھری شاہ محمد
ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۲۷ء برجیاں کلاں تحصیل ٹکودر
ضلع جالندھر
وفات ۲۸ جنوری ۲۰۱۰ء لاہور
تدفین باغ رحمت، بیدیاں روڈ لاہور
ماخذ اطلاع ارشد محمود ناشاد و کیپٹن شاکر کندان۔
کتابیات عبدالعزیز خالد

عبد الغفور اسلم جالندھری، مولانا
عالم دین اردو و پنجابی شاعر، مترجم و مفسر قرآن ماہر تعلیم۔
امام و خطیب سنہری مسجد گجرات شہر۔
نعتیہ مجموعہ عقیدت کے پھول
دیگر کتب تفسیر یسر (۳ جلدوں میں منظوم پنجابی تفسیر)
ولدیت میاں امیر الدین
ولادت ۱۹۰۱ء ماناٹوٹ دی تحصیل بھوسٹھ (کپورتھلہ)
وفات ۹ جولائی ۱۹۸۱ء گجرات
تدفین قبرستان بھٹیاں، گجرات شہر
ماخذ خفنگان خاک، گجرات

ولادت ۱۹۳۸ء کپورتھلہ
وفات ۱۵ جنوری ۲۰۰۲ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
ماخذ وفیات اہل قلم
عبد السلام قادری باندوی، مولانا سید
ممتاز عالم دین، روحانی شخصیت، ادیب، نعت گو اور دو شاعر۔
سابق نائب ناظم جمعیت العلماء پاکستان
نعتیہ مجموعہ میلا دو سلام
دیگر کتب تذکرہ خیر الانام (سیرت النبی)۔
ولدیت سید امانت علی شاہ
ولادت ۱۹۰۵ء باندہ (پوپی)
وفات ۶ جنوری ۱۹۶۸ء کراچی
تدفین بالقابل خانقاہ رفیعہ، پاپوش نگر، کراچی
ماخذ بزرگان کراچی۔ کتابی سلسلہ تذکرہ شمارہ ۲

عبد الشکور کسبل پوش اکبر آبادی، مولانا محمد
صوفی شاعر، عالم تلمیذ و جانشین مولانا ضیاء القادری بدیوانی
خلیفہ خواجہ سید احمد علی شاہ کسبل پوش۔
نعتیہ مجموعہ دیوان ذوق تصوف (نعت و منقبت: ۱۹۷۵ء)
ولدیت شیخ عبد الغفور صدیقی
ولادت ۳ فروری ۱۸۹۳ء (۲۷ رجب المرجب
۱۳۱۱ھ) اکبر آباد (آگرہ)
وفات ۲۶ اپریل ۱۹۷۵ء حیدر آباد
تدفین حیدر آباد (سندھ)
ماخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

عبد الغفور عرشی قادری فاضلی، حکیم میاں
پیر طریقت، طبیب، اردو پنجابی و فارسی شاعر، کارکن تحریک
پاکستان۔ سابق نائب صدر طبی کونسل پاکستان۔
مصنف کتب روحانیات۔

کتب انوار معرفت۔ روح تصوف۔ انوار رسول
ولایت میاں اللہ دتہ
ولادت ۲۰ مارچ ۱۹۱۴ء قصبہ ننداچور ضلع ہوشیار پور
وفات ۱۴ دسمبر ۲۰۰۱ء فیصل آباد
تدفین مزار افضل قادری بڑا قبرستان، فیصل آباد
مآخذ معلومات از اختر نقوی (راولپنڈی)

عبد الغنی ناز

اردو شاعر و ادیب، سیرت نگار، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ ہیڈ ماسٹر
نعتیہ مجموعہ اسوۂ حسنہ
ولایت کالے خاں
ولادت جنوری ۱۹۰۵ء پیل تحصیل خوشاب
ضلع شاہ پور صدر (اُس دور میں)
وفات ۱۹۷۶ء پیل
تدفین موضع پیل (موجودہ) ضلع خوشاب
مآخذ نعت گویان سرگودھا

عبد الکریم شمر، حکیم

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر، صحافی، ادیب، سیرت نگار
تحریک پاکستان کے قومی شاعر (گولڈ میڈلسٹ ۱۹۸۷ء)
نعتیہ مجموعے شعر و الہام (۱۹۶۲ء)۔ سفر حجاز (۱۹۶۳ء)

شاخ سدرہ (۱۹۷۵ء)

احسن التوقیم (۱۹۸۲ء)

نثری تصنیف نچی سرکار (پنجابی زبان میں سیرت: ۱۹۸۱ء)

ولدیت حاجی خیر الدین
ولادت ۱۹۰۶ء اچھرہ لاہور
وفات ۱۸ فروری ۱۹۸۹ء لاہور
تدفین قبرستان اچھرہ لاہور
مآخذ نوائے وقت لاہور ۱۹ فروری ۱۹۸۹ء

عبد الکریم عابد

بزرگ صحافی، شاعر و ادیب۔ نصف صدی صحافت سے وابستہ
رہے۔ اولین مدیر جہاز کراچی۔ ایڈیٹر 'فرانیڈے اسپیشل'
لاہور۔ مولانا مودودی کے رفیق۔ متعدد کتب کے مصنف
نعتیہ مجموعہ نور مصطفیٰ ﷺ (۱۹۹۰ء)
ولادت ۱۹۲۷ء
وفات ۲۳ مئی ۲۰۰۵ء لاہور
تدفین ٹاؤن شپ لاہور
مآخذ جنگ راولپنڈی ۲۳ مئی ۲۰۰۵ء

عبد الکریم قلعداری، مولوی محمد

عالم شاعر، مصنف۔ استاد عربی گورنمنٹ ہائی سکول جہلم
مصنف روح العباد فی ذکر السیاد
والد ڈاکٹر احمد حسین قلعداری (محقق و شاعر)
ولدیت مولوی فضل احمد قلعداری
ولادت ۱۸۶۹ء قلعدار نزد کچا ضلع گجرات
وفات ۱۹ ستمبر ۱۹۵۷ء

تدفین قلعہ ارزو کچاہ ضلع گجرات
مآخذ خفنگان خاک گجرات

عبد اللطیف افضل، مولوی محمد

گجرات کے معروف اردو و پنجابی شاعر، سید عطاء اللہ شاہ بخاری کے ساتھی، مرزائیت کے خلاف جہاد میں عملی حصہ لیا
نعتیہ مجموعہ رحمتہ للعالمین (پنجابی)
ولادت ۱۹۰۹ء گجرات

وفات ۲ اگست ۱۹۹۰ء گجرات
تدفین محلہ فتوپورہ، گجرات شہر

مآخذ فیض الحسن ناصر (مرحوم کے صاحبزادے)

عبد اللطیف عارف

ممتاز صحافی، پنجابی شاعر، طبیب، مبلغ، مصنف، مترجم، کارکن تحریک آزادی، سید عطاء اللہ شاہ بخاری کے ساتھی
بانی مدیر ہفت روزہ القصاص و ترجمان گجرات
بانی مدرسۃ البنات کملی والا گجرات و دارالمبلغین گجرات
نعتیہ مجموعہ خیر البشر (۱۳۴۳ھ - دوسرا ایڈیشن نشان حضور [۱۳۶۵ھ] اور بعد ازاں کملی والا کے عنوان سے اشاعت ہوتی رہی)۔

ولایت شیر محمد عرف میاں بلے شاہ
ولادت ۱۸۹۶ء محلہ متصل گھڑتل ضلع سیالکوٹ
وفات یکم اکتوبر ۱۹۷۱ء گجرات

تدفین جھنگلی قبرستان محلہ قاسم پورہ، گجرات شہر
مآخذ نذرانہ عارف - خفنگان خاک گجرات

عبد اللہ استاد

اردو اور پشتو کے ممتاز شاعر و ادیب، مصنف، عالم دین
نعتیہ مجموعہ و نعتوں کا گلدستہ
ولدیت صحت اللہ خان
ولادت ۱۲ جنوری ۱۹۰۱ء نوشہرہ
وفات ۷ اکتوبر ۱۹۸۱ء
تدفین نوشہرہ کلاں ضلع پشاور (صوبہ سرحد)
مآخذ قلم خاندان

عبد اللہ اشتر، مولانا

سندھی شاعر، ادیب و مترجم، استاد ٹیچرز ٹریننگ کالج لاڑکانہ
نعتیہ تراجم منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بردہ شریف
منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بانٹ سعاد
ولدیت مولوی اللہ ڈینو چانڈیو
ولادت ۱۴ جولائی ۱۹۲۰ء بیڑو چانڈیو لاڑکانہ
وفات ۲۶ دسمبر ۱۹۷۶ء لاڑکانہ
تدفین لاڑکانہ
مآخذ لاڑکانو ساہ سبیا نو

عبد اللہ نیاز، راجہ محمد

لیہ کے معروف اردو شاعر و ادیب، ڈرامہ نگار، ہیڈ ماسٹر ریٹائرڈ
نعتیہ مجموعہ یہ ہیں کارنامے رسول خدا کے (۱۹۶۷ء)
صبح سخن (۱۹۹۳ء)
ولدیت فتح محمد
ولادت ۱۸۹۵ء لیہ ضلع مظفر گڑھ
وفات ۱۵ اکتوبر ۱۹۷۱ء

تدفین	لیہ	ولدیت	بشیر الرحمن صدیقی
مآخذ	مجالس اقبال	ولادت	۲۱ جنوری ۱۹۲۷ء گورداسپور
		وفات	۸ اپریل ۱۹۹۷ء ملتان
		تدفین	ملتان
		مآخذ	وفیات اہل قلم

عبرت صدیقی بریلوی (تبارک علی)

غزل اور نعت کے ممتاز اردو شاعر، تلمیذ دل شا جہا پوری	
نعتیہ مجموعہ	موج کوثر (۱۹۸۲ء)
ولادت	۱۹۰۹ء ہدایوں (یوپی)
وفات	یکم ستمبر ۱۹۹۰ء کراچی
تدفین	نارتھ کراچی
مآخذ	پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

عزیز حاصل پوری (محمد عبدالعزیز)

اردو کے ممتاز نعت گو و غزل گو شاعر	
نعتیہ مجموعے	جام نور (۱۹۶۱ء)۔ تفسیمین بسین (۱۹۸۲ء)
	جمال نور (۱۹۸۳ء)۔ صحیفہ نور (۱۹۸۳ء)
ولدیت	شیخ کریم بخش
ولادت	۳۱ دسمبر ۱۹۱۷ء حاصل پور ضلع بہاولپور
وفات	۱۰ مئی ۱۹۸۵ء ملتان
تدفین	ملتان
مآخذ	پک ت - تاریخ رفتگاں ۲

عظیم یوسفی کنجاہی (اورنگ زیب)

گجرات کے معروف اردو شاعر و ادیب	
نعتیہ مجموعہ	مشکبار (۲۰۰۵ء)
ولدیت	محمد یوسف
ولادت	۴ فروری ۱۹۵۲ء کنجاہ ضلع گجرات
وفات	۱۲ فروری ۲۰۱۰ء کنجاہ
تدفین	کنجاہ ضلع گجرات
مآخذ	اطلاع رحمت اللہ شہزاد (گجرات)

عطاء اللہ خاں قادری، پروفیسر ڈاکٹر محمد

روحانی شخصیت، صوفیانہ و دینی کتب کے مصنف، محقق، ممتاز	
زرعی سائنسدان و ماہر تعلیم - سابق چیئرمین و ڈین شعبہ	
پلانٹ بریڈنگ اینڈ جینیٹکس زرعی یونیورسٹی پشاور۔	
نعتیہ مجموعہ	نعت رسول مقبول بزبان خدا۔

ولدیت	فیض اللہ خاں
ولادت	۱۹۲۰ء
وفات	۷ نومبر ۲۰۰۲ء
تدفین	ایچ ایٹ قبرستان اسلام آباد
مآخذ	لوہ مزار - تنہائیاں بولتی ہیں

عرش صدیقی (ارشاد الرحمن)

ممتاز شاعر، نقاد، ماہر تعلیم، افسانہ نگار، بانی اردو اکیڈمی ملتان	
پرنسپل ملتان پوسٹ گریجویٹ کالج صدر شعبہ انگریزی	
بہاؤ الدین زکریا یونیورسٹی ملتان (۷۸-۱۹۷۵ء)	
رجسٹرڈ بہاؤ الدین زکریا یونیورسٹی ملتان (۹۰-۱۹۷۸ء)	
نعتیہ مجموعہ	کملی میں بارات (عادل فقیر کے قلمی نام سے)

۱۷ دسمبر ۱۹۸۰ء لاہور وفات
قبرستان شاہ کمال راولاں رحمن پورہ لاہور تدفین
ماہنامہ شام و سحر: دسمبر ۱۹۸۸ء عظیم قریشی نمبر مآخذ

علی بخش جمالی

سنہی زبان کے کہنے مشق شاعر سرپرست بزم سچل لاڑکانہ
نائب صدر بزم اثر لاڑکانہ
نعتیہ مجموعہ محسن اعظم ﷺ
اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۹۶ء)
ولایت کریم بخش جمالی
ولادت ۱۲ اپریل ۱۹۱۲ء گوٹھ چل مہیئر ضلع لاڑکانہ
وفات ۱۹۹۷ء
تدفین لاڑکانہ
مآخذ م ج م ج

علی حسین شیدانقوی، سید

راولپنڈی کے معروف اردو شاعر
مجموعہ کلام شعور وفا (نعت، منقبت، سلام وغیرہ۔
مرتبہ کنیز نوب عابد نگلیں۔ ۲۰۰۳ء)
ولایت سید غلام حسین نقوی حضور
ولادت یکم ستمبر ۱۹۱۴ء قصبہ منڈواسادت تحصیل
کھاگا ضلع فتح پور ہسودہ (یوپی)
وفات ۱۲ جنوری ۱۹۷۶ء راولپنڈی
تدفین قبرستان ڈھوک حیات نزدای بلاک
سینٹرائٹ ٹاؤن راولپنڈی
مآخذ سید ولی حسین نقوی (بیٹا)۔ شعور وفا

عطاء حسین کلیم، سید

ممتاز اردو شاعر، تلخیص احسان دانش، حفیظ جالندھری
ریٹائرڈ ڈائریکٹر ریڈیو پاکستان، سیکرٹری رائٹرز گلڈ راولپنڈی
ایڈیٹر ماہنامہ ہومیو پیتھی راولپنڈی

شعری مجموعہ محراب (حمد و نعت: ۱۹۷۹ء)
ولایت سید محمود حسین شاہ
ولادت ۱۵ فروری ۱۹۱۷ء جالندھر شہر
وفات ۱۱ جون ۱۹۹۸ء راولپنڈی
تدفین جدید قبرستان ڈھوک الہی بخش راولپنڈی
مآخذ لوح مزار۔ سیارہ لاہور شمارہ ۴۵

عظمت اللہ خان، پروفیسر

ممتاز شاعر و ادیب، ماہر تعلیم، دانشور، کالم نگار، ماہر عروض
نعتیہ مجموعہ گلشن صل علی (۲۰۰۰ء)
ولایت شوکت اللہ خان
ولادت ۲ جنوری ۱۹۴۲ء جالندھر
وفات ۲۷ دسمبر ۲۰۰۱ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
مآخذ کیپٹن شا کر کنڈان (سرگودھا)

عظیم قریشی (محمد عظیم)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، مترجم
نعتیہ مجموعہ سلام بحضور سرور کونین۔
ولایت محمد مستقیم قریشی
ولادت ۲۴ مارچ ۱۹۱۱ء انت ناگ، اسلام آباد
(مقبوضہ کشمیر)

علیم اللہ عارفی، قاضی

معروف بیوروکریٹ، نعتیہ شاعر و روحانی شخصیت، خلیفہ شاہ محمد عارف قادری۔ سابق پرنسپل سیکرٹری ٹوپر ائم نسٹر۔ سابق وفاقی سیکرٹری خزانہ و چیئرمین سی بی آر۔ ریٹائرڈ ڈپٹی چیئرمین پلاننگ کمیشن آف پاکستان۔

نعتیہ مجموعہ مجموعہ نعت

ولدیت قاضی کلیم اللہ

ولادت یکم جولائی ۱۹۳۰ء

وفات ۱۷ نومبر ۲۰۰۲ء اسلام آباد

تدفین مرکزی قبرستان، اسلام آباد

مآخذ (پلاٹ نمبر ۸/قبر نمبر ۱۱۰ اے)

تہائیاں بولتی ہیں

علیم ناصری (علیم الدین)

ممتاز اردو شاعر و ادیب۔ سابق مدیر ہفت روزہ الاعتصام لاہور و ماہنامہ فانوس لاہور۔

نعتیہ مجموعہ طلع البدر علینا (حمد و نعت۔ ۱۹۹۹ء)۔

اعزاز نعت گوئی پر صدیقی تمغہ

ولدیت نبی بخش

ولادت یکم ستمبر ۱۹۱۹ء سکر اؤس ضلع امرتسر

وفات ۳۱ دسمبر ۲۰۰۵ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ اورینٹل کالج میگزین جلد ۸۱ شمارہ ۲۹۹-۳۰۰

غافل کرنا لی (محمد یاسین)

لیہ کے معروف نعت و غزل گو شاعر، تلمیذ فرمان پشیا لوی

نعتیہ مجموعہ قدیل حرم (۱۹۷۲ء)

ولادت ۱۹۳۲ء کرنا لی

وفات ۱۹۹۸ء لیہ

تدفین لیہ

مآخذ انسائیکلو پیڈیا آف لیہ۔ ہمارے اہل قلم

غفار بابر پروفیسر

ڈیرہ اسماعیل خان کے معروف اردو شاعر، ماہر تعلیم

شعری مجموعہ جادۂ نور (حمد و نعت: ۱۹۹۶ء)

ولادت ۲ فروری ۱۹۴۳ء گاؤں کچھ ضلع ڈیرہ

اسماعیل خان

وفات ۱۱ دسمبر ۲۰۰۹ء ڈیرہ اسماعیل خان

تدفین گاؤں کچھ ضلع ڈیرہ اسماعیل خان

مآخذ معلومات از وقار بابر [مرحوم کا بیٹا]

غلام اعظم، مولانا

ممتاز عالم دین، مفسر پنجابی اردو فارسی شاعر، ادیب، صحافی،

مترجم، مقرر۔ سنسکرت اور ہندی کے عالم۔ اولین ایڈیٹر ہفت

روزہ نئی زندگی۔ راہنما دیہات سدھار تحریک

نعتیہ مجموعہ نوری ڈھلک (پنجابی: ۱۹۷۹ء)

جیون جوت (پنجابی: ۱۹۸۲ء)

ولادت ۱۰ اگست ۱۸۹۶ء سعادت پور

تحصیل کھاریاں ضلع گجرات

وفات ۱۵ اکتوبر ۱۹۸۳ء جہلم

تدفین قبرستان بابا مہدی شاہ، جہلم

مآخذ پاکستان میں فارسی ادب جلد ششم۔

غلام حیدر قریشی مخدومی، پیرزادہ

پنجابی شاعر، صوفی بزرگ

نعتیہ مجموعہ ماہی مدینے والا

ولدیت پیر جمال الدین

ولادت بارہ مولا (مقبوضہ کشمیر)

وفات ۱۴/۱۱/۱۹۵۰ء

تدفین سکھو تحصیل گوجر خان ضلع راولپنڈی

مآخذ حسن نواز شاہ (گوجر خان)

غلام حیدر کھٹانہ، حاجی

معروف نعت گو و نعت خواں ریڈیو پاکستان پشاور ریڈیو تراڑ

کھل سے نعتیں نشر ہوتی رہیں

مجموعہ کلام کلام حیدر

ولدیت فتح محمد کھٹانہ

ولادت ۲۱ اگست ۱۹۳۵ء چوٹالہ خورد ضلع جہلم

وفات ۱۰ جنوری ۲۰۰۱ء

تدفین روہتاس ضلع جہلم

مآخذ آئینہ روہتاس

غلام رسول جتوئی، مولانا

ممتاز عالم دین، سندھی کے اسلامی و نعتیہ شاعر، طبیب۔

شعری کتب دیوان جتوئی۔ امام الاشعار۔ اذکار جتوئی۔

ولدیت رئیس بہاول خان جتوئی

ولادت ۱۸۹۷ء محراب پور تحصیل ڈوگری ضلع لاڑکانہ

وفات جنوری ۱۹۵۷ء محراب پور

تدفین

محراب پور تحصیل ڈوگری ضلع لاڑکانہ

مآخذ

منج منج۔ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

غلام رسول قادری، شاہ

معروف عالم دین، صوفیانہ و نعتیہ شاعر، روحانی شخصیت، خلیفہ

سائیں عبدالغنی۔ بانی قادری مسجد سولہ بازار کراچی، کارکن

تحریک پاکستان۔

بشیر مخفی اور شاہ علم الدین قادری کے والد گرامی۔

شعری کتب مثنوی قادری۔ مثنوی فانوس عشق۔

کلیات قادری (نعت، منقبت و دیگر: ۱۹۸۵ء)

ولدیت شاہ علم الدین قادری

ولادت ۸۹-۱۸۸۸ء (۱۳۰۶ھ) کراچی صدر

وفات ۱۳ جولائی ۱۹۷۱ء کراچی

تدفین قادری مسجد سولہ بازار کراچی

مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ۔

غلام رسول گوہر قصوری

نعت گو شاعر، ادیب، مترجم صحافی، خطیب، کارکن تحریک

پاکستان۔ مرید پیر جماعت علی شاہ۔ مدیر انوار الصوفیہ، قصور

نعتیہ مجموعے انوارِ مصطفیٰ۔ معراج مصطفیٰ

ولدیت مولانا فضل کریم

ولادت ۱۹۱۰ء موضع آدان ضلع امرتسر

وفات ۲۷ مارچ ۱۹۸۵ء

تدفین بڑا قبرستان کوٹ غلام محمد، قصور

مآخذ شیدا یان امیر ملت

غلام فرید جعفری، سید

گجرات کے معروف پنجابی شاعر، تلمیذ پیر فضل گجراتی
سیکریٹری بزم مہدی گجرات
شعری کتب صدائے جعفری عرف مہلاں دے ہار۔
کملی والا ماہی۔

ولدیت سید غلام رسول شاہ
ولادت ۱۹۲۳ء عادیوال ضلع گجرات
وفات ۱۹۸۹ء گجرات
تدفین گجرات
مآخذ گجرات کا علمی سرمایہ

غلام محمد جلو آ نوی، مولانا

سلسلہ قطبیہ قادریہ کے معروف بزرگ، نعتیہ و صوفی شاعر
وادیب۔ خلیفہ سید شیر محمد گیلانی فتح پور شریف، گوگیرہ
نعتیہ مجموعے پیام جلوی۔ مدتیہ النبی (فارسی)
ولدیت میاں محمد فاضل
ولادت ۱۸۹۳ء چک نورنگ شاہ خدو ماں

تحصیل کمالیہ ضلع فیصل آباد
وفات ۱۵ مئی ۱۹۵۶ء (۳۷ شوال ۱۳۷۵ء)
تدفین اولہ جلو آ نہ ضلع فیصل آباد میں تدفین کی گئی۔

۱۳ برس بعد (۱۰ جولائی ۱۹۷۰ء کو)
ڈھڈیوالہ شریف ضلع لائل پور (فیصل آباد)
میں تدفین ہوئی)

مآخذ وفیات اہل قلم

غلام محمد محمودی تونسوی، مولانا

معروف شیعہ عالم دین اردو فارسی و سرائیکی شاعر، ڈاکٹر
نعتیہ مجموعہ معراج مومن (۱۹۹۶ء)

ولدیت غلام حسین خاں
ولادت ۱۹۱۶ء تونسہ ضلع ڈیرہ غازی خاں
وفات ۲ جنوری ۱۹۷۹ء
تدفین تونسہ ضلع ڈیرہ غازی خاں
مآخذ نقیبان کر بلا

غلام نبی مہیسر، حاجی

سندھ کے ممتاز نعت گو شاعر، مرید جن سائیں الہ آبادی
نعتیہ مجموعے ثناء سرور کائنات (۱۹۶۵ء)۔ محفل میلاد

ولدیت حاجی عبدالخالق مہیسر
ولادت ۱۹۳۸ء گوٹھ باگوتیو تحصیل میہر ضلع دادو
وفات ۲۶ نومبر ۲۰۰۰ء
تدفین گاہی مہیسر نزد میہر ضلع دادو (سندھ)
مآخذ وفیات اہل قلم

غلام یار، مولوی (غلام محمد)

پنجابی کے دینی و صوفی شاعر۔ مرید میاں شیر محمد شرپوری
نعتیہ مجموعہ معجزات رسول ﷺ۔

ولدیت مہر دین
ولادت ۲۰ جولائی ۱۸۵۵ء چک غازی ضلع گجرات
وفات ۳۰ ستمبر ۱۹۶۹ء چک مولوی والا
تدفین چک مولوی والا تحصیل چشتیاں ضلع بہاولنگر
مآخذ ششماہی، کھوج لاہور شمارہ ۳۶

فخر الدین فخر سیالوی، خواجہ غلام

معروف پیر طریقت، اردو، فارسی و پنجابی شاعر

نعتیہ مجموعہ باب جبریل

برادر خورد خواجہ قمر الدین سیالوی

ولدیت خواجہ ضیاء الدین سیالوی

ولادت ۱۹۱۱ء سیال شریف ضلع سرگودھا

وفات ۱۹ جولائی ۱۹۹۸ء

تدفین سیال شریف ضلع سرگودھا

مآخذ نعت گویان سرگودھا

فدا حسین فدا ابوطاہر

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، نقاد صحافی۔

تلمیذ علامہ تاج الدین احمد تاج عرفانی۔ سابق مدیر ہفت

روزہ 'چونچ' و 'عبرت'، کلکتہ ماہنامہ 'رنگ و بو' ماہنامہ 'خزینہ'

حکمت، تجارت، 'مومن' آئینہ قسمت 'رنگ و بو' نقاش لاہور

بانی مدیر ماہنامہ 'مہر و ماہ' لاہور (۱۹۵۶ء تا وفات)

نعتیہ مجموعہ خشتانِ سرمدی (۲۰۰۲ء)۔

ولدیت میاں بدر الدین احمد

ولادت ۲۱ جون ۱۹۱۹ء لاہور

وفات ۸ فروری ۲۰۰۶ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۷ مارچ ۲۰۰۶ء

فدا خالدی (عبد الحمید)

اردو کے بزرگ رباعی گو شاعر، تلمیذ یحیٰ خاں دہلوی

سابق استاد کراچی یونیورسٹی۔

نعتیہ مجموعہ م ص (۱۹۸۳ء)

ولدیت امداد علی خالدی

ولادت ۱۰ اپریل ۱۹۲۰ء دہلی

وفات ۲ مارچ ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین قبرستان پاک کالونی، کراچی

مآخذ دبستانوں کا دبستان جلد ۲

فدا کھیم کرنی (صوفی محمد فضل الدین)

معروف اردو نعت گو شاعر

شعری مجموعہ حدیث ایمان (حمد و نعت: ۱۹۸۹ء)

ولادت کھیم کرن

وفات ۹ فروری ۱۹۸۲ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ دمپ۔ جہانِ دگر

فروغ احمد پروفیسر محمد

ممتاز شاعر و ادیب، معلم، اقبال شناس، کارکن جماعت اسلامی

مدیر ہفت روزہ 'دی مسلم ڈھاکہ' ہفت روزہ 'انصاف'

ڈھاکہ ماہنامہ 'سیارہ' لاہور و بتول لاہور۔

منظوم اردو ترجمہ: نوائے بردہ (قصیدہ بردہ: ۱۹۷۵ء)

ولادت ۱۵ دسمبر ۱۹۲۶ء شیخ پورہ ضلع موگیہ (بہار)

وفات ۲ نومبر ۱۹۹۴ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ ماہنامہ 'سیارہ' شمارہ ۳۸ پیاد پروفیسر فروغ احمد

فضل حسین شاہ بخاری قادری، پیر سید
پنجابی صوفی و نعتیہ شاعر۔ سجادہ نشین کھپڑ انوالہ ضلع گجرات
نعتیہ مجموعے محبوب خد ﷺ - محبوب نبی ﷺ۔

ولادت سید احمد شاہ

ولادت ۱۹۰۲ء کھپڑ انوالہ گجرات

وفات ۲۱ ستمبر ۱۹۸۳ء گجرات

مدفن کھپڑ انوالہ نزد دروس موڑ گجرات شہر

ماخذ ماہنامہ نعت لاہور ستمبر ۱۹۹۷ء

فضل حسین فضل گجراتی، پیر

پنجابی زبان کے نامور شاعر، جدید پنجابی غزل کے بانی

سجادہ نشین دربار حضرت شاہد ولد دریائی گجراتی

نعتیہ مجموعہ قطبی تارا (نعت، منقبت، مدح: مرتبہ پروفیسر

حفیظ تائب: ۱۹۸۱ء)

ولادت پیر مقبول حسین شاہ

ولادت یکم جنوری ۱۸۹۶ء گجرات

وفات ۲۲ اگست ۱۹۷۲ء گجرات

مدفن قبرستان آل شاہد ولد شاہد ولد روڈ، گجرات

ماخذ خفگان خاک گجرات

فضل حق چودھری

ممتاز اردو شاعر، کالم نگار، سابق آئی جی پولیس و دیگر ذریعہ داخلہ

آئی جی پولیس بلوچستان (جولائی ۱۹۷۰ء تا جنوری ۱۹۷۲ء)

نعتیہ مجموعے نسیم حجاز (مثنوی)۔ آہنگ حجاز (۱۹۷۰ء)

مہر عرب (۱۹۷۵ء)۔ سوئے حرم

سورج (۱۹۹۰ء، نعت، منقبت، غزل)

ولادت ۱۹۲۳ء مرالہ تحصیل کھاریاں ضلع گجرات

وفات ۶ فروری ۲۰۱۳ء اسلام آباد

مدفن قبرستان ایچ ایون اسلام آباد

ماخذ لوح مزار۔ پاکستان آبزور ۸ فروری ۲۰۱۳

فضل حق ٹھکرموی، مولوی

گجرات کے معروف پنجابی شاعر، عالم خوشنویس، خطیب
پنجابی زبان میں متعدد مختصر نعتیہ مجموعے شائع کئے۔

ولادت مولوی عبد الحمید

ولادت ۲ اپریل ۱۹۰۹ء ٹھکمرہ ضلع گجرات

وفات ۱۶ جنوری ۱۹۹۲ء

مدفن ٹھکمرہ نزد جلالپور جٹاں ضلع گجرات

ماخذ مرحوم کے بیٹے کی فراہم کردہ معلومات

فضل حق نصیر، چودھری

اردو و پنجابی شاعر، ماہر قانون، ریٹائرڈ جج۔

بانی بزم ادب چکوال (تاسیس ۱۹۳۲ء)

دہلی میں فوج میں اسٹنٹ ایڈجٹنٹ جنرل بھی رہے۔

کتب سیرت الحبيب (منظوم پنجابی سیرت النبیؐ)

کملی والا۔

ولادت چودھری بہادر علی خاں

(اکاؤنٹ جنرل ریاست بہاولپور)

ولادت ۱۹۰۲ء موہڑہ ہیراں تحصیل گوجر خاں

وفات ۱۳ اگست ۱۹۷۸ء راولپنڈی

مدفن قبرستان گلستان کالونی لین ۳، راولپنڈی

ماخذ حسن نواز شاہ (گوجرخان)

فضل محمد فضل جالندھری، چودھری

اردو شاعر و ادیب، عالم کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ کتب گنجینہ انوار، معجزات رسول۔

ولدیت چودھری نواز بخش

ولادت ۱۲ جون ۱۹۰۵ء جالندھر

وفات ۱۰ افروری ۲۰۰۱ء لاہور

تدفین نکیہ معصوم شاہ، سمن آباد، لاہور

مآخذ لاہور میں مشاہیر کے مدفون

فقیر محمد، صوفی

اردو کے نعتیہ شاعر، ادیب، محقق، عالم، ماہر عروض۔ سنسکرت

ہندی، اردو، فارسی پر عبور حاصل تھا۔

مجموعہ نعت آداب نعت

ولدیت حکیم صوفی نبی بخش

ولادت ۴ اکتوبر ۱۹۱۸ء لدھیانہ

وفات ۳ نومبر ۲۰۰۷ء سرگودھا

تدفین سرگودھا

مآخذ یکپن شاکر کنڈان۔ نعت گویان سرگودھا

فہیم ردولی

کراچی کے بزرگ اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ آہنگ ازاں (۱۹۹۹ء)

وفات ۱۴ مئی ۲۰۱۰ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ عقیل عباس جعفری

فیاض کاوش، پروفیسر (فیاض احمد خاں)

صدارتی ایوارڈ یافتہ نعت گو ادیب، مصنف، ماہر تعلیم۔ صدر

شعبہ اردو شاہ عبداللطیف بھٹائی کالج میرپور خاص

نعتیہ مجموعہ نور و نکہت (۱۹۷۹ء)

ولدیت فیض محمد خان پٹھان

ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۳۷ء اٹاڈہ (یوپی)

وفات ۱۲ اکتوبر ۱۹۹۹ء میرپور خاص

تدفین احاطہ مزار پیر بابا، میرپور خاص (سندھ)

مآخذ مکتوب کرن سنگھ از میرپور خاص بنام راقم

فیروز شاہ، سید محمد

اردو اور پنجابی کے معروف شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ باوضو آرزو (۲۰۰۳ء)

ولادت ۱۵ دسمبر ۱۹۵۲ء میانوالی

وفات ۲ دسمبر ۲۰۰۷ء اسلام آباد

تدفین میانوالی

مآخذ روزنامہ اذکار اسلام آباد ۷ دسمبر ۲۰۰۷ء

فیضان، فضل الرحمن

فارسی اور پشتو کے ممتاز ادیب، شاعر

نعتیہ مجموعے گلدرستہ حجاز (پشتو)۔ دُرِ یتیم

ولدیت عبد الرحمان خاں

ولادت ۱۹۲۶ء سیدو شریف سوات

وفات ۲۷ اگست ۱۹۸۷ء

تدفین سیدو شریف سوات (صوبہ سرحد)

مآخذ قلم خاوندان

قاتل شاہ اجیری (سید میر محمد احمد صدیق)

معروف روحانی شخصیت و صوفی شاعر، تلمیذ سیاب اکبر آبادی۔ خلیفہ جناب عبدالشکور قادری سہروردی اجیری نعتیہ مجموعہ گہائے عقیدت۔

ولدیت میر یعقوب علی شاہ
ولادت ۱۳ جنوری ۱۸۸۵ء کھنؤ (وطن ثانی اجیر)
وفات ۹ دسمبر ۱۹۵۰ء کراچی
تدفین متصل مزار عالم شاہ بخاری، عید گاہ میدان
بندر روڈ کراچی
مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

قتیل شفا کی (اورنگ زیب خاں)

نامور اردو شاعر، فلمی نغمہ نگار، سیکڑوں فلموں کے نغمات لکھے سابق مدیر ماہنامہ ادب لطیف لاہور، ماہنامہ سنگ میل پشاور سابق سیکرٹری رائٹرز گلڈ مغربی پاکستان نعتیہ مجموعہ نذرانہ (۲۰۰۰ء: مرتب: شمیمہ خورشید)
اعزاز صدیقی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۹۳ء)
ولادت ۲۳ دسمبر ۱۹۱۹ء ہری پور، ہزارہ
وفات ۱۱ جولائی ۲۰۰۱ء لاہور
تدفین قبرستان کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور
مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۲ جولائی ۲۰۰۱ء

قصری کانپوری (مطلوب حسین)

اردو کے ممتاز شاعر، تلمیذ ابوالعلا ناطق لکھنؤی نعتیہ مجموعہ نورِ ازل (۱۹۸۰ء)
ولادت ۱۹۱۳ء کانپور

فیض الحسن شاہ، صاحبزادہ سید

معروف عالم دین، شیخ طریقت، سیاستدان۔ مجاہد نشین آلو مہار شریف۔ مجلس اترار کے شاعر و خطیب، کارکن تحریک ختم نبوت۔ سابق صدر جمعیت العلمائے پاکستان نعتیہ مجموعہ ارمغانِ فیض (۱۹۹۱ء)

ولدیت سید محمد حسین
ولادت ۱۹۱۱ء آلو مہار ضلع سیالکوٹ
وفات ۲۳ فروری ۱۹۸۴ء گوجرانوالہ
تدفین آلو مہار ضلع سیالکوٹ
مآخذ مہک، گوجرانوالہ نمبر

فیضی، سید (فیض الحسن)

ممتاز شاعر و ادیب، اردو و انگریزی مصنف، مترجم۔ ریٹائرڈ ڈپٹی ڈائریکٹر بیورو آف نیشنل ریسرچ اینڈ ریفرنس۔ سابق چیف رائٹرز ویرا عظم پاکستان۔ وائس پرنسپل اسلامیہ کالج جالندھر (۳۷-۱۹۴۳ء) نعتیہ مجموعہ نور و ظہور (نعت، منقبت: ۱۹۷۴ء) نعت خیر البشر (۱۹۷۷ء)۔

ولدیت سید عبدالرزاق جالندھری
آبائی وطن جالندھر
ولادت ۵ جنوری ۱۹۱۵ء کوٹلی ہارائیں سیالکوٹ
وفات ۲۵ نومبر ۲۰۰۰ء اسلام آباد
تدفین مرکزی قبرستان اسلام آباد
(پلاٹ نمبر ۹۵ قبر نمبر ۱۳۹)
مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

وفات ۱۹ جنوری ۱۹۹۶ء کراچی
تدفین لیاقت آباد کراچی
مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

قلندر علی سہروردی، ابوالفیض

پیر طریقت عالم دین، خطیب، مصنف، شاعر،
خلیفہ میاں غلام محمد سہروردی حیات گڑھ ضلع گجرات
مصنف جمال الہی - سیاح لا مکان - خلیفۃ النبیؑ -
جمال رسول صلی اللہ علیہ وسلم (۱۹۵۳ء) -
باعث کون ومکان کا علم غیب (۱۹۹۵ء)
ولدیت مولانا حافظ رسول بخش
ولادت جنوری ۱۸۹۵ء کوٹلی لوہاراں ضلع سیالکوٹ
وفات ۹ ستمبر ۱۹۵۸ء قلعہ گجر سنگھ لاہور
تدفین ہجر وال ملتان روڈ لاہور
مآخذ وفیات اہل قلم

قمر اجنالوی (عبدالستار)

ممتاز صحافی، ناول نگار افسانہ نگار، شاعر، مصنف کتب کثیرہ
مدیر روزنامہ 'مغربی پاکستان' لاہور (۹۰-۱۹۷۳ء)
بانی ماہنامہ 'شاعر' و پندرہ روزہ 'آواز لاہور' -
مدیر ہفت روزہ 'اداکار' و قلم لائٹ لاہور -
نعتیہ مجموعہ قصیدہ بنام خیر الاماں ﷺ (۱۹۹۰ء)
ولدیت دین محمد
ولادت یکم مارچ ۱۹۲۱ء بھلہ وال تحصیل اجنالاہ
ضلع امرتسر
وفات ۲۹ مئی ۱۹۹۳ء فریٹکرفٹ (مغربی جرمنی)

تدفین احمدی قبرستان ربوہ ضلع جھنگ
مآخذ وفیات اہل قلم

قمر الدین سیالوی، خواجہ محمد

معروف پیر طریقت عالم دین، مصنف اردو فارسی عربی شاعر
(سجادہ نشین درگاہ سیال شریف ۱۹۲۹ء تا وفات)
تحریک پاکستان کے سرگرم کارکن (گولڈ میڈلسٹ ۸۷ء)
صدر مسلم لیگ ضلع سرگودھا (۱۹۳۵ء)
سابق مرکزی صدر جمعیت العلماء پاکستان
سابق رکن اسلامی نظریاتی کونسل (ضیادور)
نعتیہ مجموعہ ورنعنا لک ذکر
ولدیت خواجہ محمد ضیاء الدین
ولادت ۷ جولائی ۱۹۰۶ء سیال شریف سرگودھا
وفات ۲۰ جولائی ۱۹۸۱ء لاہور
تدفین درگاہ سیال شریف ضلع سرگودھا
مآخذ تحریک پاکستان اور مشائخ عظام

قمر انجم (قمر الدین احمد)

ممتاز اردو نعت گو
نعتیہ مجموعے حنفیہ خصالہ (۱۹۷۹ء)
بلغ العللیٰ کبکالہ - ستون نعت (۱۹۹۳ء) -
ولدیت صوفی محمد بخش قادری
ولادت ۱۹۲۶ء اوڈے پور (بھارت)
وفات ۱۸ مارچ ۱۹۹۹ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ تاریخ رنگاں ۳

قمر بریلوی (محمد آفاق حسین صدیقی)

نعت گوارد و شاعر

نعتیہ مجموعہ 'نور شوق' (۲۰۰۰ء)

ولدیت محمد فیاض حسین صدیقی

ولادت ۱۹۳۲ء بانس بریلی (یوپی)

وفات ۱۸ فروری ۲۰۰۰ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ دو ہجرتوں کے اہل قلم

قمر جلالوی، استاد (سید محمد حسین عابدی)

اردو کے معروف غزل گو شاعر

شعری مجموعہ عقیدت جاوداں (نعت، منقبت، سلام)

مرتبہ مجاہد لکھنوی

ولدیت سید غلام سجاد حسین

ولادت ۱۸۸۷ء قصبہ جلالی ضلع علی گڑھ

وفات ۲۴ اکتوبر ۱۹۶۸ء کراچی

تدفین علی باغ، میوہ شاہ، کراچی

ماخذ خک - ہمارے اہل قلم

قمر عینی (عبدالحمید)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، محقق، براد کاسٹر، صحافی۔

مدیر ماہنامہ 'فیض الاسلام' راولپنڈی۔

نعتیہ مجموعے 'دلائے رسول' (۲۰۰۲ء)۔

آب زمزم (نعت، منقبت: ۲۰۰۷ء)

تذکرہ نعت گویان راولپنڈی اسلام آباد

اعزاز نعت گوئی پر دوسرا صدارتی ایوارڈ

ولادت ۴ فروری ۱۹۲۵ء آلہ آباد (یوپی)

وفات ۲۷ مارچ ۲۰۰۸ء اسلام آباد

تدفین ایچ ایون اسلام آباد

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۸ مارچ ۲۰۰۸ء

قمر صدیقی (عبدالناظر صدیقی)

اردو شاعر و ادیب، ڈرامہ و کہانی نگار ریڈیو صدا کار

سکرپٹ پروڈیوسر پی ٹی وی اسلام آباد۔

نعتیہ مجموعہ 'حرف حرف روشنی' (۱۹۸۲ء)

ولدیت شیخ عبدالقادر

ولادت ۳۰ ستمبر ۱۹۲۹ء مراد آباد (بھارت)

وفات ۲۵ جون ۱۹۹۰ء راولپنڈی

تدفین مسلم ٹاؤن راولپنڈی

ماخذ معلومات از جبار مرزا (اسلام آباد)

قمر لاکھو (مولانا رحیم بخش)

سندھی کے ممتاز شاعر و ادیب، سیرت نگار، خطیب، صحافی

شعری کتب 'روضہ پاک رسول جی'۔

ولدیت محمد علی لاکھو

ولادت ۲۲ نومبر ۱۹۳۳ء گوٹھ عمر راہ، تحصیل مورو

ضلع نواب شاہ

وفات ۲۶ نومبر ۱۹۹۳ء نواب شاہ

تدفین قبرستان نزد حبیب شوگر ملز، نواب شاہ

ماخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ - منہج منہج

نعتیہ کتب نعت مصطفیٰ (۱۹۷۸ء)۔ نعتیں (۱۹۸۵ء)
ولادت خواجه رحیم بخش
ولادت ۷ مارچ ۱۹۱۳ء لاہور
وفات ۲۳ جون ۱۹۸۹ء کراچی
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ قیوم نظر: احوال و آثار (مقالہ ایم فل اردو)

کامل جونا گڑھی (غلام علی خان)

اردو نعت مرثیہ اور غزل کے ممتاز شاعر
نعتیہ مجموعے مسدس کامل (غیر منقوٰط دیوان: ۱۹۵۴ء)
مطلع الانوار (انتخاب کامل: ۱۹۶۳ء)
ولادت ۳ ستمبر ۱۸۸۹ء جونا گڑھ
وفات ۷ ستمبر ۱۹۷۷ء کراچی
تدفین میوہ شاہ کراچی
مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

کرار نوری (سید کرار میرزا)

معروف اردو شاعر و ادیب مترجم صحافی
سابق مدیر اعلیٰ روزنامہ جدید پرواز راولپنڈی
نعتیہ مجموعہ میزان حق (۱۹۹۳ء)
پوتا آگاہ دہلوی (تلمیذ غالب)
ولادت سید علی میرزا
ولادت ۳۰ جون ۱۹۱۶ء جے پور دہلی
وفات ۸ اگست ۱۹۹۰ء کراچی
تدفین عزیز آباد کراچی
مآخذ پاکستان کے پچاس سال

قمر میرٹھی (ڈاکٹر قمر الدین احمد)

ممتاز اردو شاعر و دندان ساز تحریک پاکستان کے شاعر
پروپیگنڈہ سیکرٹری آل انڈیا مسلم لیگ میرٹھ (۱۹۳۹ء)
نعتیہ مجموعہ شمس و قمر (۱۹۷۶ء)
ولادت شمس الدین احمد شمس وارثی میرٹھی
ولادت اکتوبر ۱۹۱۴ء میرٹھ (یوپی)
وفات ۳۱ دسمبر ۱۹۷۷ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ خنخل۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ۔ کم ۱

قمر ہاشمی (سید اسماعیل شہید)

ممتاز اردو شاعر نقاد ادیب صحافی۔ تلمیذ اختر شیرانی
نعتیہ مجموعہ مرسل آخر (نعتیہ نظم: ۱۹۸۵ء)
اعزاز لینن ایوارڈ
ولادت سید احمد ہاشمی
ولادت ۲ فروری ۱۹۲۲ء ریاست ٹوکن
وفات ۱۶ جون ۱۹۹۳ء کراچی
تدفین محمد شاہ قبرستان ۷۔ ڈی ناتھ کراچی
مآخذ معلومات از انور جاوید ہاشمی (کراچی)

قیوم نظر (عبدالقیوم)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر نقاد مترجم ڈرامہ نگار استاد
اولین جنرل سیکرٹری حلقہ کارباب ذوق لاہور۔
پروفیسر شعبہ اردو گورنمنٹ کالج لاہور۔
اولین صدر شعبہ پنجابی جامعہ پنجاب (۷۳۔ ۱۹۷۱ء)
ڈائریکٹر پاکستان آرٹس کونسل و نیشنل سنٹر لاہور۔

کرم حیدری، پروفیسر (ملک کرم داد)

معروف شاعر، ادیب، نقاد، محقق، ماہر تعلیم، مترجم، افسانہ نگار، نعتیہ مجموعے 'نعم'، 'حمد'، 'نعت و منقبت' (۱۹۸۰ء)

پایسٹا الرسول (۱۹۸۸ء) - انوار (۱۹۹۳ء)

اعزاز: صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی

ولادت: ۱۲ اگست ۱۹۱۵ء موضع تریٹ تحصیل مری

ضلع راولپنڈی

وفات: ۳۱ جنوری ۱۹۹۳ء اسلام آباد

تدفین: مرکزی قبرستان اسلام آباد (۱۰۰/۴۴)

مآخذ: لوح مزار - تنہائیاں بولتی ہیں

کرم دین نقیعی، صوفی

اردو شاعر، مرید خواجہ محمد نقیب اللہ شاہ قادری

شعری مجموعہ: باب کرم (حمد، نعت، منقبت: ۱۹۹۵ء)

ولادت: یکم جون ۱۹۳۰ء لنگاہ ضلع چکوال

وفات: ۹ ستمبر ۲۰۰۰ء

تدفین: لنگاہ ضلع چکوال

مآخذ: چکوال میں نعت گوئی

کشفی، پروفیسر ڈاکٹر ابوالخیر

نامور اردو ادیب، نقاد، شاعر، ماہر لسانیات، مترجم، محقق، صحافی، ماہر تعلیم، دانشور۔ سابق صدر شعبہ اردو جامعہ کراچی۔

۱۹۵۹ء تا ۱۹۹۳ء جامعہ کراچی سے وابستہ رہے۔ اردو میں پی

ایچ ڈی اور ڈی لٹ۔ تین شعری مجموعوں اور بیس نثری کتب

نعتیہ مجموعہ: نسبت (مرتبہ: عاطف معین کاظمی)

نثری کتب: حیات محمدی: قرآن مجید کے آئینے میں۔

نعت اور تنقید نعت۔

ولدیت: سید ابو محمد ثاقب خاطر کانپوری

ولادت: ۱۲ مارچ ۱۹۳۲ء کانپور

وفات: ۱۵ مئی ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین: قبرستان جامعہ کراچی

مآخذ: جنگ کراچی ۱۶ مئی ۲۰۰۸ء

کلیم عثمانی (احد شام الہی)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، ملی و قلمی نغمہ نگار، صحافی

بانی مدیر ادبی رسالہ 'لالہ رخ' لاہور۔

نعتیہ مجموعہ: ما و چرا (۲۰۰۱ء)

ولدیت: فضل الہی بیکل

ولادت: ۲۸ فروری ۱۹۲۸ء دیوبند ضلع سہارنپور

وفات: ۲۸ اگست ۲۰۰۰ء لاہور

تدفین: قبرستان کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

مآخذ: جنگ راولپنڈی ۲۹ اگست ۲۰۰۰ء

کوثر جعفری (حکیم حازق محمد صابری)

ایک کے معروف شاعر و ادیب، طبیب۔ تلمیذ صابر مٹھیا لوی

نعتیہ کتب: چادر رحمت۔ گلہائے عقیدت

گلہ سہ عقیدت۔

ولادت: ۱۹۲۵ء کھوڑ ضلع ایک

وفات: ۶ اکتوبر ۱۹۷۸ء کھوڑ

تدفین: کھوڑ ضلع ایک

مآخذ: پک کت ۱۔ فہرست کتب نعت لاہوریری

شاہدہ۔ ڈاکٹر غلام جیلانی برق کے خطوط

کینی سرحدی (عبدالسلام)

اردو شاعر و ادیب، مصنف، دانشور، صحافی

بانی مدیر ماہنامہ 'سفیرِ سخن' پشاور (۳۷-۱۹۳۲ء)

بانی مدیر ماہنامہ 'عمل' پشاور۔

نعتیہ مجموعہ صلی اللہ علیہ وسلم۔

ولادت ۱۲ فروری ۱۹۱۰ء پشاور

وفات ۲۶ اکتوبر ۱۹۸۳ء پشاور

تدفین پشاور

مآخذ اردو کی ترویج و ترقی میں بزمِ سخن (پشاور) کا

کردار (مقالہ ایم فل اردو)

گل حسن گوپا نگ شاد

سندھ کے عوامی شاعر۔ ان کا کلام کئی فنکاروں نے گایا ہے

نعتیہ مجموعے شانِ بختین (نعت و منقبت: ۱۹۵۵ء)

کوثر جاؤک (۱۹۶۰ء)

شانِ رسول صلی اللہ علیہ وسلم (۱۹۹۳ء)

ولدیت جمعہ خان گوپا نگ

ولادت یکم جنوری ۱۹۳۳ء گوٹھ کرم خاں گوپا نگ

تعلقہ میر و خان ضلع لاڑکانہ

وفات ۵ جون ۱۹۹۷ء قمبر

تدفین شہدادکوٹ ضلع لاڑکانہ

مآخذ مہران (سوانح نمبر)۔ قمبر: ہک اپیاس

گلزار حسین شاہ صابری، سید

پیر طریقت، اردو و فارسی و پنجابی کے صوفی شاعر

نعتیہ مجموعہ گلزارِ طیبہ۔

ولدیت پیرسیدن شاہ چشتی صابری

ولادت ۱۹۳۳ء کلس شریف

وفات ۲۸ نومبر ۱۹۹۱ء

تدفین کلس شریف نزد ملکوال تحصیل بھلوال

ضلع سرگودھا

مآخذ نعت گویانِ سرگودھا

گوہر دین، حافظ

اردو و پنجابی شاعر و ادیب، عالم دین

نعتیہ کتب زیارتِ مدینہ۔ ذکرِ جیل۔ محبتِ رسول ﷺ

ولدیت نظام دین

ولادت ۱۹۰۰ء پنڈورک تحصیل کلانوالہ ضلع گورداسپور

وفات ۳ نومبر ۱۹۸۵ء ٹوبہ ٹیک سنگھ

تدفین مانا پیک نمبر ۶۳۲ گ ب تحصیل جزانوالہ

ضلع فیصل آباد

مآخذ سہ ماہی پنجابی ادب لاہور اکتوبر دسمبر ۲۰۰۶

گوہر ہوشیار پوری (محمد اشرف خان)

غزل اور نعت کے ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ آرزو حضور ﷺ کی (۱۹۹۶ء)

ولدیت حاجی نعمت اللہ خان

ولادت ۱۵ اپریل ۱۹۳۰ء ہوشیار پور (انڈیا)

وفات ۱۰ دسمبر ۲۰۰۰ء ساہیوال

تدفین فرید ٹاؤن ساہیوال

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۳ دسمبر ۲۰۰۰ء

لالہ صحرائی (محمد صادق)

اردو کے ممتاز نعت گو شاعر و ادیب، خاکہ و ڈرامہ نگار۔ مولانا مودودی کے بہت قریب رہے۔

نعتیہ مجموعے لالہ زار نعت (۱۹۹۱ء)۔ بارانِ نعت (۱۹۹۲ء)

غزواتِ رحمتہ للعالمینؐ (منظوم: ۱۹۹۷ء)

گلہائے حدیث (۱۰۰ احادیث، منظوم)

نعت سویرا۔ نعت صدف۔

نعت دھنک (۲۰۰۰ء)۔

پھول کے لیے پھول۔ نعت چراغاں (۲۰۰۱ء)

قصیدہ نعت (۲۰۰۱ء) کہکشاں (۲۰۰۵ء)

نعت چمن (۲۰۰۹ء) نعت ہمارے۔

نعت شفق (۲۰۱۰ء)

نعت ستارے (۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۳ فروری ۱۹۲۰ء مہیہ ضلع امرتسر

وفات ۷ جولائی ۲۰۰۰ء ملتان

تدفین جہانیاں ضلع خانیوال

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۸ و ۲۷ جولائی ۲۰۰۰ء

ششماہی ادبیات اسلام آباد (نعت نمبر)

لطیف اثر

نعت و حمد کے معروف اردو شاعر

حمدیہ مجموعے صحیفہ محمد (۱۹۸۸ء)

صحیفہ ذات (منظوم اسمائے حسنہ: ۱۹۹۲ء)

اللہم (غیر منقوط: ۱۹۹۶ء)

طلوعِ حمد (۲۰۰۰ء)

نعتیہ مجموعے صحیفہ نعت (اسمائے نبیؐ پر مشتمل نعتیں: ۱۹۸۹ء)

صحیفہ نور (۱۹۹۲ء)۔ چراغِ اہرم (۱۹۹۳ء)

سرکارِ دو عالم ﷺ (غیر منقوط: ۱۹۹۵ء)

شافعِ محشر (۱۹۹۵ء)

ولدیت حاجی عیوض علی

ولادت ۱۰ ستمبر ۱۹۲۳ء سندیلہ ضلع ہردوئی

وفات ۸ جون ۲۰۰۰ء کراچی

تدفین سخی حسن، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر

ماجد صدیقی (عاشق حسین)

اردو اور پنجابی کے معروف شاعر و ادیب، متعدد کتب

نعتیہ مجموعے سر نور (۱۹۷۶ء)

ولادت یکم جون ۱۹۳۸ء

وفات ۱۹ مارچ ۲۰۱۵ء راولپنڈی

تدفین پشاور وڈ راولپنڈی

مآخذ اطلاع ڈاکٹر ارشد محمود تاشاد

مانی فاروقی (غلام حسنین فاروقی)

ممتاز اردو شاعر، مترجم، خطاط

شعری کتب اشکوں کے پھول (نعت دیگر: ۱۹۹۳ء)

سرِ کن فکان (قرآن میں آید رسولؐ سے

متعلقہ آیات کا منظوم اردو ترجمہ۔ ۱۹۹۷ء)

بے کنارہ کوثر (نعت: ۱۹۹۸ء)

مبارک مونگیری (مبارک احمد)

ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ ذکرِ ارفع (۱۹۹۳ء)

والد اقبال مجیدی

ولدیت مولوی عبد المجید

ولادت ۱۰ مارچ ۱۹۱۳ء حسینا ضلع مونگیر (بہار)

وفات ۶ اکتوبر ۱۹۸۸ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ ماہنامہ تجدد لاہور مارچ ۱۹۹۵ء۔ سیلِ خوں

محبوب چشتی (محمد نواز اختر)

اردو کے معروف مزاحیہ و سنجیدہ شاعر

نعتیہ مجموعہ ذکرِ نبی ﷺ (۲۰۰۹ء)

ولادت ۱۹۳۸ء

وفات ۱۲ جولائی ۲۰۰۸ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ پرواز لندن اکتوبر ۲۰۰۹ء

مجید کھام گاؤنوی (عبد المجید)

معروف اردو شاعر، تحریک پاکستان کے سرگرم کارکن

سابق چیف آرگنائزری پی صوبائی مسلم لیگ

سابق جوائنٹ سیکرٹری مغربی پاکستان مسلم لیگ

سابق سیکرٹری جنرل کراچی و ذیل مسلم لیگ

نعتیہ مجموعہ حرفِ آگئی (۱۹۸۳ء)

ولادت یکم جنوری ۱۹۱۲ء کھام گاؤں (اٹلیا)

ولدیت شاہ غلام شبیر فاروقی

ولادت یکم دسمبر ۱۹۱۹ء علی نگر در بھنگا (بہار)

وفات ۱۰ جولائی ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ اردو بک ریویو مارچ اپریل ۲۰۰۲ء

اشکوں کے پھول۔ سرکن فکاں

ماہر القادری (منظور حسین)

نامور صحافی، اردو شاعر و ادیب، نقاد، سیرت نگار۔ بانی مدیر

ماہنامہ 'فاران' کراچی۔ غنچہ مدینہ، بجنور کے بھی مدیر ہے۔

نعتیہ مجموعے ذکرِ جمیل (۱۹۴۳ء)۔ فردوس (۱۹۵۵ء)

سفرنامہ کاروانِ حجاز (سفرنامہ حج ۱۹۶۵ء)

ولدیت محمد معشوق علی خاں

ولادت ۳۰ جولائی ۱۹۰۷ء کیسر کلاں ضلع بلند شہر

وفات ۱۲ مئی ۱۹۷۸ء جدہ (سعودی عرب)

تدفین جنت المعلى، مکہ مکرمہ (سعودی عرب)

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء۔ پاکستانیکا

ماہر شکوہ آبادی (ظہور الحسن خان)

اردو شاعر، تلمیذ ظاہر بھوپالی و ضیاء القادری بدایونی

شعری مجموعہ دیوان حمد و نعت (۱۹۸۰ء)

ولادت ۱۹۱۰ء (کے قریب) شکوہ آباد

وفات ۲۹ رمضان المبارک ۱۴۰۰ھ

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

محشر رسول نگری (میاں نثار احمد)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، دانشور، ریڈیو مقرر

کتب: فخر کوئین (منظوم سیرت النبیؐ - مسدس کی صنف میں - ۳ جلدوں میں)

ولایت: میاں الہی بخش

ولادت: ۲۹ مارچ ۱۹۱۶ء کوئٹہ

وفات: ۵ دسمبر ۱۹۸۴ء کوئٹہ

تدفین: کانسٹی قبرستان، کوئٹہ

مآخذ: پاکستان کے نعت گو شعراء جلد اول -

تاریخ رنگاں ۲

محمد احسن چنے حافظ

ممتاز سندھی ادیب، شاعر، سوانح نگار، بانی مدیر آواز سندھ

کتب: سرپائے رسول ﷺ

ولایت: جمعہ خان چنے

ولادت: ۱۲ اپریل ۱۹۰۰ء گوٹھ ملکانی شریف

وفات: ۱۸ جون ۱۹۸۶ء

تدفین: گوٹھ ملکانی شریف ضلع دادو (سندھ)

مآخذ: عظیم سندھی انسان

محمد اختر، مولانا حکیم شاہ

معروف طبیب، نامور عالم دین و روحانی شخصیت، مصنف

دینی و روحانی کتب - بانی اشرف المدارس، پہلوان گوٹھ

کراچی - خلیفہ شاہ ابراہیم الحق - ۱۲۸۸ء - ۱۰ اگست ۱۹۷۰ء

اور ۳ فروری ۱۹۷۱ء کے مصنف و مؤلف

وفات: ۱۳ مئی ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین: کراچی

مآخذ: تاریخ رنگاں جلد ۲ - مسلم انڈیا

محسن احسان (احسان الہی)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، دانشور، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ پروفیسر و

صدر شعبہ انگریزی اسلامیہ کالج پشاور -

نعتیہ مجموعہ: اجمل و اکمل رحمۃ اللہ علیہ (۱۹۹۷ء)

اعزاز: صدارتی اعزاز برائے حسن کارکردگی

ولادت: ۱۵ اکتوبر ۱۹۳۲ء دھکی نعل بندی، پشاور

وفات: ۲۳ ستمبر ۲۰۱۰ء برمنگھم (برطانیہ)

تدفین: قبرستان المحقہ اسلامیہ کالج پشاور

مآخذ: جنگ راولپنڈی ۲۳ ستمبر ۲۰۱۰ء -

محشر بدایونی (فاروق احمد)

نامور اردو شاعر، مدیر پندرہ روزہ آہنگ (ریڈیو پاکستان)

قیام پاکستان سے پہلے اور بعد میں کوئٹہ میں ادبی سرگرمیوں

کے روح رواں - بانی انجمن اصلاح ادب کوئٹہ (۱۹۵۳ء)

نعتیہ مجموعہ: حرفِ ثنا (۱۹۸۶ء)

برادرِ خور و ثقلین احمد منور بدایونی

ولایت: حکیم حسین احمد

ولادت: ۴ مئی ۱۹۲۶ء بدایوں (یوپی)

وفات: ۹ نومبر ۱۹۹۴ء کراچی

تدفین: سخی حسن، کراچی

مآخذ: وفیات مشاہیر اردو - جنگ کراچی ۱۱ نومبر ۱۹۹۴ء

محمد اعظم قادری نوشاہی بابا
عالم دین، شیخ طریقت، صوفی شاعر (تخلص اعظمی)

خليفة سيد فقير الله شاه نوشاہی پیماری

نعتیہ مجموعہ بے مثل بشری ﷺ

ولدیت مولوی محمد یار

ولادت ۲۷ نومبر ۱۸۶۱ء میر وصال ضلع شیخوپورہ

وفات ۲ جون ۱۹۵۵ء

تدفین میر وصال ضلع شیخوپورہ

مآخذ تذکرہ مشائخ قادریہ نوشاہی شعراء

محمد افضل فقیر، صوفی

ممتاز دینی، علمی، ادبی و روحانی شخصیت، نعت گو شاعر، مترجم

خليفة علامہ احمد سعید کاظمی - بانی مرکز تعلیم و تربیت کوٹ عبداللہ

نعتیہ مجموعہ جانِ جہاں (۱۹۸۳ء) - عطائے محمد (۱۹۹۱ء)

شایب الرحمة (عربی حمد و نعت: ۱۹۹۲ء)

ولدیت محمد شریف

ولادت ۱۰ جون ۱۹۳۶ء چک دھیدو

وفات ۸ جنوری ۱۹۹۳ء

تدفین خانقاہ کالاخطائی (کوٹ عبداللہ) نارنگ

روڈ تحصیل نارنگ منڈی ضلع شیخوپورہ

مآخذ پاکستان میں فارسی ادب جلد ۶

نوائے وقت میگزین ۱۳ مئی ۲۰۰۷ء

محمد اکرم رضا، پروفیسر

ممتاز شاعر و ادیب، ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعے نذرانہ عقیدت (۱۹۶۳ء)

فیضانِ محبت (نعت، منقبت، تصوف)

وفات ۲ جون ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ سماء نیوز ۲ جون ۲۰۱۳ء

محمد اسماعیل ذبیح، مولانا

سندھی اور فارسی زبانوں کے معروف شاعر و ادیب، مدرس

کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ مجموعہ نالہ ذبیح (۱۹۶۵ء)

ولدیت حاجی خان لغاری

ولادت ۱۹۰۸ء تعلقہ ٹنڈوالہ یار

وفات ۲۸ جون ۱۹۸۹ء

تدفین ٹنڈوالہ یار (سندھ)

مآخذ دُرِ نایاب عرف یادِ رفتگان

محمد اسماعیل ذبیح، مولانا

ممتاز عالم دین، اردو شاعر و ادیب، سیاسی و مذہبی راہنما۔

کارکن تحریک کشمیر - کنوینر کشمیر لبریشن موومنٹ ضلع ہزارہ

صدر ادارہ ادبیات ہزارہ - صدر کسان عوامی محاذ ہزارہ۔

نعتیہ مجموعہ شرابِ طہور (۱۹۸۳ء)

ولادت ۱۸ اگست ۱۹۱۳ء راجوری (کشمیر)

وفات ۱۰ فروری ۱۹۹۶ء نوال شہر ایبٹ آباد

تدفین نوال شہر ایبٹ آباد

مآخذ وفیات اہل قلم

نعتیہ مجموعے توفیق ثناء (۲۰۱۲ء)۔

پھر سوئے حرم لے چل

سلام بحضور سید الانام رحمۃ اللہ علیہ

نعت پر تحقیقی کتب: کاروان نعت کے حدی خواں۔

قافلہ شوق کے مسافر۔ تاجدارِ ملکِ سخن۔

نعت کے تنقیدی زاویے

ولدیت محمد علی

ولادت ۱۵/ جنوری ۱۹۳۶ء

وفات ۲۵/ جون ۲۰۱۲ء گوجرانوالہ

مدفن گوجرانوالہ

ماخذ سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

محمد امین مجاہد حاجی

ممتاز عالم دین، مجاہدِ تحریک کشمیر، مصنف، حمد و نعت کے شاعر

حاجی صاحب ترنگ زنی کے ساتھی و غلیفہ۔

طویل عرصہ انگریزوں کے خلاف برسرِ پیکار رہے

پشتوں میں نعتیہ مجموعوں اور دیگر کتب کے خالق

کتب گلزارِ مدینہ۔ اسرارِ مدینہ۔ بہارِ مدینہ

انوارِ مدینہ۔ الحمد للہ۔

خطاب فخرِ کشمیر

ولدیت محمد اسعد خاں

ولادت ۱۸۹۵ء شیخ محمدی ضلع پشاور

وفات ۳۱/ مئی ۱۹۵۸ء

مدفن بڑی مسجد مجاہد آباد عمر زئی چارسدہ

ماخذ مشاہیرِ علماء حصہ دوم

محمد انور قادری، صوفی

پنجابی وارو کے صوفی شاعر، روحانی بزرگ

نعتیہ کتب مقامِ مصطفیٰ (اردو)۔ علومِ مصطفیٰ (اردو)

ولدیت سائیں فرزند علی پہلوان

ولادت ۱۹۳۵ء سنہ تحصیل اجٹالہ ضلع امرتسر

وفات ۲/ فروری ۱۹۹۵ء

مدفن گوجرہ ضلع جھنگ

ماخذ کھوج شمارہ ۲۳

محمد بشیر احمد بٹ

اردو اور پنجابی کے شاعر، مصنف، شارح غالب

نعتیہ کتب معراجِ دی رات۔ کلی والا

ولادت ۱۹۲۱ء

وفات ۱۹/ دسمبر ۱۹۵۸ء

مدفن پنجابی قبرستان، کراچی

ماخذ وم پ

محمد حسین، مولوی

پنجابی کے ممتاز شاعر

نعتیہ مجموعہ بہارِ فردوس

ولدیت علم دین

ولادت ۱۹۰۰ء کوٹ امیر حسین ضلع گجرات

وفات تخمیناً ۱۹۷۵ء

مدفن گجرات

ماخذ گجرات کا علمی سرمایہ

محمد حسین آسی پروفیسر

شاعر و ادیب، مصنف، ماہر تعلیم، پیر طریقت
نعتیہ مجموعے انعامات میلاد، تبرکات حرمین (۲۰۰۰ء)
وفات ۸ اگست ۲۰۰۶ء شکر گڑھ ضلع نارووال
تدفین لاٹانی نگر تحصیل شکر گڑھ ضلع نارووال
ماخذ جنگ لاہور ۹ اگست ۲۰۰۶ء

محمد حسین قیس چشتی، صوفی

معروف روحانی شخصیت، صوفی و نعتیہ شاعر، ادیب، مصنف
بانی ماہنامہ روحانی پیغام، دو درجن کتب (بشمول مجموعہ نعت)
والد پروفیسر افتخار احمد چشتی
ولدیت مولوی دین محمد
ولادت ۱۳ اپریل ۱۸۷۶ء دنیا نگر، گورداسپور

وفات ۱۰ نومبر ۱۹۵۱ء
تدفین ۱۷ فروری ۱۹۵۲ء ایک الماتیار اولپنڈی میں
پھر جامعہ چشتیہ سرگودھا روڈ، فیصل آباد
ماخذ و مپ۔ خزینہ گرم (جلد ثانی)

محمد شریف راجہ

اردو ادیب، مؤرخ، سیرت نگار، نعتیہ شاعر
کتب آئینہ حجاز۔ حیات رسالت مآب۔

ولادت ۳۰ مارچ ۱۹۲۴ء موہڑہ برن ضلع راولپنڈی
وفات ۲۹ دسمبر ۱۹۹۷ء
تدفین موہڑہ برن ضلع راولپنڈی
ماخذ میرے عہد کے عہد ساز

محمد شفیع ادکار ڈوی، مولانا حافظ

ممتاز عالم دین، شاعر و ادیب، خطیب اعظم پاکستان
رکن قومی اسمبلی (۱۹۷۰ء)

خطیب مرکزی میمن مسجد کراچی (۲۰۷۲-۱۹۵۲ء)
خطیب جامع مسجد گلزار حبیب کراچی۔

کتب الذکر الحسین فی سیرت النبی الامین۔
انوار رسالت۔

ولادت ۱۹۳۹ء کھیم کرن
وفات ۲۳ اپریل ۱۹۸۳ء
تدفین جامع مسجد گلزار حبیب، سولجر بازار، کراچی
ماخذ پکت ۱۔ پاکستانیکا

محمد شفیع شوق

اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ نبی پاک دی اڈیک
ولادت ۲۱ جنوری ۱۹۲۵ء سری نگر، کشمیر
وفات ۲۹ جولائی ۱۹۸۱ء راولپنڈی
تدفین قبرستان عید گاہ، راولپنڈی
ماخذ لوح مزار۔ فہرست ذخیرہ کتب حکیم محمد موسیٰ
امر تری جلد سوم

محمد صدیق صبر قادری

پنجابی زبان کے معروف نعت گو شاعر، تلمیذ محمد دین میر
شعری کتب صبر دیاں نعتاں۔ انوار دے جلوے۔
انوار قادری۔

ولایت	میاں احمد دین	نعتیہ کتب	مجموعہ نعت - سی حرنی در عشق نبی کریم
ولادت	۱۹۳۴ء باغبانپورہ لاہور	ولدیت	چراغ دین
وفات	۵ دسمبر ۲۰۰۱ء لاہور	ولادت	۱۸۷۷ء دلمہاں والی ضلع سیالکوٹ
تدفین	قبرستان شیخ شجائے باغبان پورہ لاہور	وفات	یکم دسمبر ۱۹۵۰ء
مآخذ	نوائے وقت لاہور ۷ دسمبر ۲۰۰۱ء	تدفین	چک ۲۲۶ رب، ملکہا نوالہ فیصل آباد
		مآخذ	ششماہی، کھوج لاہور شمارہ ۳۸

محمد عارف چشتی، مولانا الحاج عبدالرسول

عالم مصنف و شاعر۔ خطیب جامع مسجد ڈھکی دروازہ گجرات
شعری کتب بے مثل صانع کی بے مثل صنعت (نعت)
کرنیں ایک ہی مشعل کی (حمد نعت)

ولدیت	مولوی نور حسین
ولادت	۳ جون ۱۹۱۵ء کنگ سہالی ضلع گجرات
وفات	۲۶ ستمبر ۲۰۰۳ء گجرات
تدفین	کنگ سہالی ضلع گجرات
مآخذ	سرگزشت رنگاں۔

محمد عالم نظامی، حکیم قاضی

عالم دین، پنجابی کے صوفی شاعر
شعری کتب اُسوہ کُھنہ۔

ولادت	مارچ ۱۸۸۷ء جلاپور بھٹیاں حافظ آباد
وفات	اکتوبر ۱۹۸۰ء
تدفین	جلاپور بھٹیاں (موجودہ) ضلع حافظ آباد
مآخذ	مہک گوجرانوالہ نمبر۔ پنجابی ادب دی کہانی

محمد عبداللہ ملکہا نوالہ، مولوی

پنجابی زبان کے دینی و صوفی شاعر، مبلغ و روحانی شخصیت

محمد علی ظہوری

اردو اور پنجابی کے معروف نعت گو شاعر و نعت خواں۔
بانی مجلس حسان پاکستان (تاسیس ۱۹۶۶ء)
نعتیہ کتب شائے حبیب ﷺ۔ مدح رسول ﷺ۔

نوائے ظہوری (۱۹۸۰ء)۔ توصیف

کھتے تیری ثنا (پنجابی)۔

صفتاں سوہنے رسول ﷺ دیاں (پنجابی)

خطاب حسان پاکستان

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۲ اگست ۱۹۳۲ء آرائیاں رائے ونڈ لاہور

وفات ۱۱ اگست ۱۹۹۹ء لاہور

تدفین مرکز توصیف گاؤں آرائیاں رائے ونڈ

روڈ لاہور

مآخذ ماہنامہ منہاج القرآن لاہور ستمبر ۱۹۹۹ء

ششماہی ادبیات اسلام آباد (نعت نمبر)

محمد عمر رضاروحی قادری، پیر شاہ

سندھ کے بزرگ روحانی پیشوا عالم دین، نعت گو شاعر

خلیفہ حضرت ابوالقاسم محمد احمد صدیق قاتل اجیری

محمود اختر کیانی

اردو شاعر و ادیب۔ حدیقہ کیانی (معروف پاپ نگر) کے والد

نعتیہ مجموعہ عقیدت (۱۹۷۱ء)

ولادت راجہ حسن اختر (صدر مسلم لیگ)

ولادت ۱۵ مئی ۱۹۳۰ء کھوٹہ ضلع راولپنڈی

وفات ۲۸ جولائی ۱۹۷۵ء

تدفین دربار مرزا سائیں سبز واری کھوٹہ

ضلع راولپنڈی

مآخذ نظر غبارے از سید ضمیر جعفری

محمود شاہ ہزاروی، سید

ممتاز عالم دین و طبیب، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ قصیدہ باغ و بہار (۱۹۸۰ء)

ولادت سید عثمان شاہ

ولادت ۱۸۹۶ء بٹہ ضلع مانسہرہ

وفات ۲۶ مئی ۱۹۸۶ء

تدفین بٹہ ضلع مانسہرہ

مآخذ شخصیات سرحد

محمودہ خاتون

نعت گو شاعرہ، مجموعہ نعت بھی چھپ چکا ہے۔

نانی فرید الحق ایڈوکیٹ

وفات ۱۲ جنوری ۱۹۵۹ء

تدفین قبرستان سوسائٹی کراچی

مآخذ خاک

کتب فیضانِ روحی۔ رہبر دنیا و دیں

ولادت خان محمد وزیر خان

ولادت ۱۶ مئی ۱۹۰۰ء ناوہ کچامن (راجستھان)

وفات ۱۲ دسمبر ۱۹۷۷ء

تدفین حیدر آباد (سندھ)

مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ۔

محمد یار فریدی، خواجہ

اردو، فارسی و سرائیکی زبانوں کے صوفی شاعر (تخلص بلبل)

پیر طریقت، خلیفہ حضرت خواجہ غلام فرید چشتی

مجموعہ کلام دیوان محمدی الموسم بہ انوارِ فریدی (۱۹۳۸ء)

ولادت مولانا عبدالکریم

ولادت ۱۸۸۱ء گڑھی اختیار خان تحصیل خانپور ضلع

رحیم یار خان

وفات ۲۳ مئی ۱۹۳۸ء لاہور

تدفین گڑھی اختیار خان ضلع رحیم یار خان

مآخذ صحیفہ تاریخ پاکستان میں فارسی ادب ۶

محمد یعقوب نقشبندی

شخص طریقت عالم دین، نعت گو شاعر، مصنف

نعتیہ کتب سید المرسلین، نصرت العاشقین

ولادت ۲۰ ستمبر ۱۸۹۳ء موسیٰ پور پسر و سیا لکوٹ

وفات ۳۰ اکتوبر ۱۹۸۱ء

تدفین بہت پور تحصیل پسر و سیا لکوٹ

مآخذ تاریخ رنگاں ۳

مختار احمد کاشف

اردو شاعر و ادیب، محقق، مترجم۔

نعتیہ مجموعہ: وہی یلین وہی طے صلی اللہ علیہ وسلم

ولدیت: حکیم پیر محمد کاوش

ولادت: ۱۱ ستمبر ۱۹۵۰ء محلہ چاہ پیری والا، گجرات

وفات: ۱۱ ستمبر ۲۰۱۰ء گجرات

تدفین: کراچی

آخذ: معلومات از رحمت اللہ شہزاد (گجرات)

مخلص صدیقی (امام الدین)

اردو و پنجابی شاعر

نعتیہ کتب: عطائے رسول صلی اللہ علیہ وسلم، تحفہ معراج۔

نعت روح کو نین۔

ولدیت: فہیم الدین

ولادت: ۱۹۳۸ء کنج پورہ (کرناٹ)

وفات: ۸ مارچ ۱۹۹۶ء وزیر آباد

تدفین: قبرستان عید گاہ وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ

آخذ: تاریخ وزیر آباد

مسرور جالندھری (سلطان محمود رضوانی)

اسلام آباد کے ممتاز اردو شاعر، تلمیذ ادیب نوگاہی۔

معمد اعلیٰ بزم شعر و ادب اسلام آباد

نعتیہ مجموعہ: مدینے کے قرین (۲۰۰۳ء)

ولادت: ۷ جنوری ۱۹۲۹ء جالندھر

وفات: ۱۰ دسمبر ۲۰۰۸ء اسلام آباد

تدفین: قبرستان ایچ الیون اسلام آباد

آخذ: تنہائیاں بولتی ہیں

مسرور کیفی (صالح محمد)

اردو کے نامور نعت گو شاعر، تذکرہ نگار۔ دودرجن نعتیہ

مجموعے یادگار چھوڑے ہیں۔

نعتیہ کتب: چراغِ حرا (۱۹۷۸ء)۔ طبا و ماوا (۱۹۸۰ء)

جمالِ حرم (۱۹۸۱ء)۔ مولائے کل (۱۹۸۲ء)

نورِ یزدان (۸۳ء)۔ میزابِ رحمت (۸۴ء)

ہالہ گور (۱۹۸۵ء)۔ سید الکونین (۱۹۸۶ء)

مرحبا (۱۹۸۷ء)۔ سجدہ حرف (۱۹۸۸ء)

سفینہ نعت (انتخاب ڈاکٹر ابو الخیر کشفی: ۱۹۹۰ء)

حرفِ عطا (۱۹۹۲ء)۔ نورِ یزدان (۱۹۹۳ء)

آئینہ انوار (۱۹۹۳ء)۔

نقشِ جمال (۱۹۹۶ء)۔ عکسِ تمنا (۱۹۹۷ء)

کرم در کرم (۲۰۰۰ء)

محمد عربی صلی اللہ علیہ وسلم (۲۰۰۰ء)۔ دیارِ نور (۲۰۰۲ء)

شافعِ محشر (۲۰۰۳ء)۔ رنگِ ثنا (۲۰۰۳ء)

سلام اُن پر (۲۰۰۶ء)۔ آبشارِ نور (۲۰۰۹ء)

ولدیت: حاجی عبدالرحمن

ولادت: ۲۸ فروری ۱۹۲۸ء

وفات: ۳۰ جنوری ۲۰۰۳ء کراچی

تدفین: کراچی

آخذ: ماہنامہ آہنگ، مئی ۲۰۰۵ء۔

فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر

مشاق علوی

اردو شاعر و ادیب، صحافی، محقق، ناشر
روزنامہ جنگ، راولپنڈی کا فلمی صفحہ ایڈٹ کرتے رہے۔
نعتیہ مجموعہ نعت و سلام۔

ولدیت الطاف پرواز (ممتاز شاعر و ادیب)
ولادت یکم فروری ۱۹۴۱ء درویش ہری پور
وفات ۱۷ جون ۲۰۰۴ء اسلام آباد
تدفین ہمک (ماڈل ٹاؤن) اسلام آباد
مآخذ معلومات از جبار مرزا (اسلام آباد)
مضطرب دھرمیموی (کریم بخش)

سرگودھا کے معروف اردو پنجابی شاعر
نعتیہ مجموعہ سبد گل
ولادت ۸ جون ۱۹۱۶ء دھرمیمہ ضلع سرگودھا
وفات ۳۱ جنوری ۱۹۹۴ء
تدفین دھرمیمہ ضلع سرگودھا
مآخذ اب انہیں ڈھونڈ چرائی گئے خیالے کر

مظفر وارثی (محمد مظفر الدین احمد صدیقی)

نامور اردو شاعر و ادیب، نعت گوئی میں خصوصی مقام رکھتے
تھے۔ نوائے وقت لاہور کے قطعہ نگار۔

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۸۸)
حمدیہ مجموعے الحمد (۱۹۹۲ء)۔ لاشریک (۲۰۰۱ء)
نعتیہ مجموعے باب حرم (۱۹۷۶ء)۔ نورازل (۱۹۸۳ء)
کعبہ عشق (۱۹۸۹ء) میرے اچھے رسول ﷺ

مسعود رضا خاکی، ڈاکٹر آغا

سلام و مرثیہ کے ممتاز شاعر، محقق، ادیب، عالم، ماہر تعلیم
سابق صدر شعبہ اردو و گورنمنٹ کالج شیخوپورہ
نعتیہ مجموعہ معراج سخن (۱۹۹۰ء)

ولدیت آغا محمود رضا
ولادت ۵ جنوری ۱۹۲۶ء میرٹھ
وفات ۷ اگست ۱۹۸۸ء لاہور
تدفین قبرستان مومن پورہ لاہور
مآخذ واپ۔ برصغیر کے امامیہ مصنفین کی مطبوعہ
تصانیف و تراجم۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ

مسلم اویسی امرتسری، محمد

پنجابی کے معروف نعت گو شاعر، فلمی گیت نگار، ڈرامہ نگار۔
پنجابی نعتوں پر مبنی درجنوں مختصر کتابچے چھپ چکے ہیں
کتب سرکار یثرب۔ اک میم محمد چکے
تیری خیر ہووے پہریدارا۔
اساں یا محمد کہناے۔

اس رات دے تارے دسدے نیں۔

رحمت دے بھل۔ اج عرش سجایا جاناے

ولادت ۱۹۱۵ء امرتسر
وفات ۱۳ جنوری ۱۹۶۷ء
تدفین لاہور
مآخذ ہمارے اہل قلم۔ کیپٹن شاکر کندان
پنجابی کتابیات

مقبول احمد قادری

معروف اردو نعت گو شاعر
مجموعہ نعت کیف دسرور (۱۹۹۱ء)
وفات آخری ہفتہ اپریل ۲۰۰۱ء لاہور
تدفین وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ
مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۳۰ مئی ۲۰۰۱ء
(چہلم کی خبر)

مقبول نقش (عبد السبحان)

معروف اردو شاعر، تلیڈ کمالی بینائی
نعتیہ مجموعہ حرف ثبات (۲۰۰۳ء)
ولایت عبد الجبار
ولادت ۱۹۱۹ء جیش پور (ٹانگانگر بہار)
وفات ۳۱ جنوری ۲۰۰۵ء کراچی
تدفین قبرستان پہلوان گوٹھ، کراچی
مآخذ دبستانوں کا دبستان کراچی جلد ۲-ک ۱م

ممتاز احمد ممتاز حاجی

بورے والہ کے معروف پنجابی شاعر
نعتیہ مجموعہ صفیں پاک رسول دیاں
ولایت سلطان احمد
ولادت ۱۹۳۹ء ملوٹ (بھارت)
وفات ۱۰ اگست ۱۹۹۲ء
تدفین بورے والہ
مآخذ حرف نذرانے

دل سے درنی تک (۱۹۹۲ء)۔ انہی لقب

صاحب التاج (نعت منقبت: ۲۰۰۰ء)

ولایت شرف الدین احمد المعروف بدصونی وارثی

ولادت ۲۰ دسمبر ۱۹۳۳ء میرٹھ

وفات ۲۸ جنوری ۲۰۱۱ء لاہور

تدفین جوہر ٹاؤن لاہور

مآخذ نوائے وقت ۲۹ جنوری ۲۰۱۱ء۔ وکی پیڈیا

فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر

مظہر الدین مظہر، مولانا حافظ

نامور اردو نعت گو شاعر، صحافی، مترجم، روحانی شخصیت
کارکن تحریک پاکستان۔ روزنامہ 'شہاب' اور 'احسان' لاہور
سے وابستہ رہے۔ کشمیر کے حوالے سے معروف ترانہ
'میرے وطن تیری جنت میں آئیں گے اک دن' کے خالق
نعتیہ کتب شمشیر و سناں۔ حرب و ضرب۔

جلوہ گاہ (۱۹۷۵ء)۔ تجلیات (۱۹۸۳ء)۔

باب جبریل (۱۹۷۸ء)۔ میزاب (۱۹۸۲ء)

خاتم المرسلین ﷺ (مرتبہ نذر صابری)

ولایت مولانا نواب الدین ستکوہی

ولادت ۱۹۱۳ء مدراس ضلع امرتسر

وفات ۲۲ مئی ۱۹۸۱ء

تدفین پہلے ایک برس عید گاہ راولپنڈی میں امانتاً

پھر چھتر، مری روڈ، ضلع راولپنڈی میں مزار بنا

مآخذ لوح مزار۔ امرتسر کے نعت گو شعراء

ادبیات اسلام آباد (نعت نمبر)

ممتاز بجنوری

ممتاز شاعر و ادیب دبستان ممتاز کے بانی سرپرست

مجموعہ کلام نگار حرم (حمد و نعت: ۱۹۸۹ء)

ولادت بجنور

وفات ۵ جنوری ۱۹۹۱ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ پاکستان بک ۱۹۹۱ء۔

منصور احمد خالد

اردو و پنجابی شاعر و ادیب مترجم، صوفی

شعری کتب طبع البدیع علیہا (نعتیہ مجموعہ: ۲۰۰۵ء)

ولادت یکم جولائی ۱۹۴۳ء گجرات

وفات ۲۰ مارچ ۲۰۰۷ء لاہور

مدفن لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۳/مارچ ۲۰۰۷ء

منظور احمد مجبور مکان شریفی سید

فارسی و اردو کے نعت گو شاعر، کارکن تحریک پاکستان معروف

روحانی شخصیت عالم دین مفتی

نعتیہ مجموعہ بام عرش (اردو و فارسی: ۱۹۹۲ء)

ولایت سید غلام رسول

ولادت ۱۹۰۵ء مکان شریف (رتھتھڑ) گورداسپور

وفات ۲۷ مارچ ۱۹۶۹ء لاہور

مدفن رہائش گاہ مرحوم مکان شریف ۱۲۰

سول لائن ساہیوال

مآخذ اکابر تحریک پاکستان جلد دوم ۲۔

منظور الحق مخدوم ڈاکٹر محمد

حافظ آباد کے ممتاز نعت گو شاعر ادیب۔

صدر بزم نعت حافظ آباد۔ سرپرست اعلیٰ اہل قلم حافظ آباد

نعتیہ مجموعہ تاجدار حرم (۱۹۹۶ء)

ولایت میاں غلام محمد

ولادت ۱۶/جون ۱۹۳۰ء

وفات ۲۲ ستمبر ۲۰۰۶ء حافظ آباد

مدفن شریف پورہ حافظ آباد

مآخذ سید صبح الدین صبح رحمانی (کراچی)

منظور حسین منظور ملک

ممتاز اردو شاعر، ممتاز صحافی، کالم نگار، استاذ ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعہ ارمان عقیدت (۱۹۷۰ء)۔

برگِ طوبیٰ (۱۹۷۲ء)۔ کیفِ دوام۔

ولایت قادر بخش

ولادت ۹ مئی ۱۸۹۹ء ڈھیر امید علی شاہ نزداد دخیل

ضلع میانوالی

وفات ۳۱ مارچ ۱۹۷۴ء

مدفن داؤد خیل ضلع میانوالی

مآخذ میانوالی میں اردو شاعری کا ارتقاء

(مقالہ ایم فل اردو)۔ بازگشت

منور بدایونی (ثقلین احمد)

اردو کے ممتاز شاعر۔ تمکید عیش بدایونی

شعری کتب منور نعتیں (۱۹۶۳ء)

تدفین کراچی
ماخذ محراب معانی (تذکرہ شعرائے پہلی بھیت)

میناز میری (انیس مجتبیٰ)

معروف اردو شاعر، ماہر تاریخ، تلمیذ احسن مارہروی
نعتیہ مجموعے خم خانہ زمزم (۱۹۷۰ء)۔
گہائے عقیدت (۱۹۷۱ء)
خمشانِ حجاز (۱۹۷۱ء)
مینائے عقیدت (۱۹۷۵ء)
خمنجائے حجاز (۱۹۷۷ء)

ولادت ۱۹۰۲ء مارہرہ

وفات ۱۸ فروری ۱۹۸۶ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

ماخذ قومی زبان کراچی مارچ ۱۹۸۷ء

پاکستان کے نعت گو شعراء

ناور جاجوی (امانت علی ناور)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر، جانشین رح ناروی
نعتیہ مجموعے نذرانے (اردو: ۱۹۸۸ء)

ہدیے (پنجابی: ۱۹۸۹ء)

اعزاز مسعود کھدر پوش ایوارڈ (۲۰۰۴ء)

ولادت ۸ ستمبر ۱۹۳۴ء ٹوبہ ٹیک سنگھ

وفات ۱۵ مارچ ۲۰۱۳ء فیصل آباد

تدفین قبرستان نور پور، فیصل آباد

ماخذ اطلاع ڈاکٹر ارشد محمود ناشاد

کلیات منور (۲۰۰۸ء)

اعزاز دو بار صدارتی انعام ۵۰۰ روپیہ

(۱۹۶۳ء اور ۱۹۶۷ء میں) حاصل کیا

برادر بزرگ محشر بدایونی (ممتاز شاعر)

ولدیت حسین احمد معراج بدایونی

ولادت ۲ دسمبر ۱۹۰۸ء بدایوں (پوپی)

وفات ۶ اپریل ۱۹۸۴ء کراچی

تدفین عزیز آباد کراچی

ماخذ ڈاکٹر سلطان (مرحوم کے صاحبزادے)

مولس انصاری (پیر بخش)

اردو کے بزرگ شاعر

نعتیہ مجموعہ فخر بشیر علیہ السلام (۱۹۹۹ء)

ولدیت مسند علی انصاری

ولادت ۱۹۱۵ء ضلع اتناؤ

وفات ۱۸ اکتوبر ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ خبرنامہ اکادمی اسلام آباد اکتوبر ۲۰۰۸ء

مہر پہلی بھیتی (عتیق احمد)

اردو شاعر و ادیب، تلمیذ فنی عبدالحجید پہلی بھیتی

نعتیہ مجموعہ رحمت کل (۱۹۸۳ء)

برادر خلیق احمد خلیق (اردو شاعر و ادیب)

ولادت ۱۸۹۶ء پہلی بھیت

وفات ۱۹۸۵ء کراچی

نادر خاں زار قادری قلندری مقیم شاہی

پنجابی شاعر

نعتیہ حرنی سی حرنی شان محمدی۔

ولادت کوری دولال نزد مندرہ

وفات ۱۶ دسمبر ۱۹۷۱ء

تدفین کوری دولال نزد مندرہ ضلع راولپنڈی

مآخذ حسن نواز شاہ (گوجران)

نادم صابری (گلزار احمد)

اردو و پنجابی شاعر، واقعہ کر بلا پر ساڑھے تین ہزار سے زائد

قطعات لکھ کر شہرت پائی، تحریک پاکستان کے شاعر

نعتیہ مجموعہ نخلستان نعت

ولادت ۱۹۱۸ء کپورتھلہ

وفات ۶ مارچ ۲۰۰۲ء خان پور ضلع رحیم یار خان

تدفین خان پور ضلع رحیم یار خان

مآخذ روزنامہ دن لاہور ۷ مارچ ۲۰۰۲ء

نازش رضوی (ابوظفر سید علی امام)

اردو شاعر و ادیب، تاریخ گو، ممتاز صحافی، تلمیذ اختر شیرانی۔

سابق مدیر روزنامہ زمیندار و ماہنامہ ادبی دنیا لاہور

نعتیہ مجموعہ روح المعانی

ولادت سید امیر علی

ولادت یکم جنوری ۱۹۰۱ء لاہور

وفات ۲۵ اپریل ۱۹۷۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی جون ۱۹۷۳ء

ناصر جلالی دہلوی، مولانا سید محمد

ممتاز عالم دین، تلمیذ مولانا رشید احمد گنگوہی روحانی شخصیت،

خلیفہ والد خویش و مولانا علی حسین اشرفی کچھوچھو۔

اردو شاعر و ادیب، صحافی، خطیب، کارکن تحریک خلافت و

تحریک پاکستان۔ بانی مدیر ماہنامہ اذان، کراچی۔

کئی دیگر رسائل کے مدیر رہے۔

شعری مجموعہ تبرکات ناصر (حمد نعت و دیگر کلام: مرتبہ محمد کمال

اظہر: ۱۹۹۹ء)

ولدیت مولانا سید امیر حمزہ نقوی

ولادت ۱۸۸۷ء دہلی

وفات ۳۱ دسمبر ۱۹۶۵ء کراچی

تدفین خاموش کالونی قبرستان لیاقت آباد کراچی

مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

ناصر کاس گنجوی (ناصر محمود خاں)

غزل گواردو شاعر، فلمی نغمہ نگار۔ پاکستان کی اولین سینما

اسکوپ فلم جان پہچان کے گانوں کے خالق۔

نعتیہ مجموعہ دیارِ گل

ولدیت علامہ احمد خاں کیفی کاس گنجوی

ولادت ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۸ء کاس گنج ضلع ایبہ (بھارت)

وفات ۲۲ جون ۲۰۰۲ء کراچی

تدفین قبرستان گلشن اقبال، کراچی

مآخذ جنگ کراچی ۲۳ جون ۲۰۰۲ء، خونِ باب

خن (کاس گنج کے ۱۰ شعراء کا تعارف و کلام)

ناظم بزنی (محمد ایوب)

اردو شاعر، نعت گو۔ آٹھ بزنی کے بھائی

نعتیہ مجموعہ کاروان شوق (۱۹۸۳ء)

ولدیت حبیب اللہ خان حبیب

وفات ۱۹۸۷ء

تدفین گوجرانوالہ

مآخذ معلومات از ڈاکٹر عبدالعزیز ساحر

نثار بزنی (قلندر بخش جونیجو)

سندھی کے ممتاز شاعر و ادیب، فلمی گیت، افسانہ و ڈرامہ نگار

نعتیہ مجموعہ تاجدارِ حرم۔

ولدیت محمد حسن خان جونیجو

ولادت ۱۳ جون ۱۹۲۲ء، مرزا پور ضلع شکار پور

وفات ۷ جولائی ۲۰۰۰ء

تدفین درگاہ پیر سلیم شاہ، گوٹھ مرزا پور تعلقہ گڑھی

یاسین ضلع شکار پور

مآخذ م ج م ج۔ پاکستانی اہل قلم کی ڈائریکٹری ۱۹۷۹

نثار بیانوی (سید نثار احمد جعفری)

اردو کے کہنہ مشق شاعر، تلمیذ انیس لکھنوی

شعری مجموعہ حمد و ثناء (حمد و نعت: ۲۰۰۴ء، مرتبہ سید قمر حیدر قرر)

ولدیت علامہ حکیم سید محمد

ولادت ۵ مئی ۱۹۰۵ء، میانہ

وفات ۱۶ فروری ۱۹۷۱ء، کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے تیس سال۔

تذکرہ شعرائے اردو حیدر آباد

نجم آفندی (میرزا تجل حسین)

نعت، نوحہ و مرثیہ کے معروف شاعر، ادیب

نعتیہ مجموعہ دربار رسالت (۲۰۰۶ء، مرتبہ ڈاکٹر سید

تقی عابدی)

ولدیت میرزا عاشق حسین بزم آفندی

ولادت مارچ اپریل ۱۸۹۳ء، اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۲۱ دسمبر ۱۹۷۷ء، کراچی

تدفین سخی حسن، کراچی

مآخذ نجم آفندی، فکر و فن

نجم نعمانی سبزواری (سید محمد یاسین)

پنجابی وارد کے نعت گو شاعر، تلمیذ ٹیٹس بینائی امرتسری

شیخوپورہ کے معروف ماہر تعلیم، گورنمنٹ ہائی سکول اور جامعہ

ہائی سکول شیخوپورہ کے ہیڈ ماسٹر رہے۔

نعتیہ کتب نعت رسول (۱۹۸۳ء)

موج نور (۱۹۸۳ء)

قدیل حرم (۱۹۹۱ء)

ولدیت سید محمد تقی شاہ

ولادت ۱۹۳۴ء، مالیر کوٹلہ (بھارت)

وفات ۲۶ مئی ۱۹۹۹ء

تدفین شیخوپورہ

مآخذ تاریخ شیخوپورہ۔ پنجابی ادب دی کہانی

نذر صابری (غلام محمد)

ممتاز شاعر و ادیب، کتاب دوست و کتاب شناس۔

لاہور میں گورنمنٹ کالج انٹک (۱۹۳۸ء تا ۱۹۸۳ء)

بانی محفل شعر و ادب (تاسیس: ۱۹۵۷ء)

بانی مجلس نوا درات علمیہ انٹک (تاسیس: ۱۹۶۳ء)۔

مرید مولانا نواب الدین صابری رمداسی

نعتیہ مجموعہ: واماندگی شوق (اردو)

ولدیت: مولوی علی بخش

ولادت: یکم نومبر ۱۹۲۳ء ملتان (آبائی وطن جالندھر)

وفات: ۱۱ دسمبر ۲۰۱۳ء انٹک

تدفین: نیامرکزی قبرستان انٹک

ماخذ: معلومات از ڈاکٹر ارشد محمود ناشاد

نذیر اختر، محمد

معروف پنجابی شاعر۔ تحریک پاکستان کے شاعر و کارکن

نعتیہ سی حرنی: گلزار عاشقان المعصوم بہ سی حرنی شان

سرکارِ دو عالم محمد مصطفیٰؐ

ولدیت: خدا بخش

ولادت: ۲۹ اکتوبر ۱۹۳۱ء ساہن پال

ضلع منڈی بہاء الدین

وفات: ۲۸ اپریل ۱۹۹۴ء

تدفین: مانوچک ضلع منڈی بہاء الدین

ماخذ: تذکرہ شعرائے نوشاہیہ

نذیر ذفر

میلہ کے معروف اردو و پنجابی شاعر

نعتیہ مجموعہ: کملی والے پیا (۲۰۰۳ء)

ولادت: ۱۹۳۷ء سیالکوٹ

وفات: ستمبر ۲۰۰۸ء میلہ

تدفین: میلہ

ماخذ: کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

نذیر قیصر

ممتاز ماہر تعلیم، محقق، مصنف، ماہر اقبالیات، دانشور۔

بانی پرنسپل سر سید کیمبرج سکول لاہور

نعتیہ مجموعہ: آئے ہوا موزن ہو (۱۹۹۲ء)

والد: شہزاد قیصر (ادیب، محقق)

ولادت: ۵ جنوری ۱۹۳۵ء تحصیل گڑھ شکر، ہوشیار پور

وفات: ۲۴ فروری ۲۰۱۳ء

تدفین: مرید کے

ماخذ: جنگ لاہور ۲۵ فروری ۲۰۱۳ء

نسیم امروہوی (سید قائم رضا)

ممتاز ماہر لسانیات اردو، نعت و مرثیہ گو شاعر، معلم لغت نویس

بانی سہ روزہ اخبار مراد خیر پور سندھ (۱۹۵۱ء تا ۱۹۷۱ء)

مدیر اردو لغت اردو بورڈ کراچی (۱۹۷۱ء تا ۱۹۷۷ء)

نعتیہ مجموعہ: صبح ازل (۱۹۸۱ء)

ولدیت: سید برہیس حسن برہیس

ولادت: ۲۴ اگست ۱۹۰۸ء امروہہ ضلع مراد آباد

وفات: ۲۸ فروری ۱۹۸۷ء کراچی

تدفین: احاطہ مسجد آل عبا فیڈرل بی ایریا، کراچی

ماخذ: تذکرہ شعرائے میرٹھ

نسترا کبر آبادی (اعجاز محمد خان)

کراچی کے معروف اردو شاعر، تلمیذ صبا کبر آبادی
نعتیہ مجموعے دل کی باتیں (۱۹۳۷ء)

رسالت مآب (۱۹۹۴ء)

ولادت ۱۹۱۲ء کبر آباد (آگرہ)

وفات ۱۹۹۵ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

نصر کریمی (نصر اللہ نصر)

اردو، فارسی و پنجابی شاعر، تلمیذ چودھری بدر الدین قیصری

تحریک پاکستان کے مجاہد۔ ساجی کارکن بانی بزم اصلاح

نعتیہ مجموعہ حسن محمد ﷺ

ولادت مولانا عبدالکریم

ولادت ۱۲ جولائی ۱۹۱۷ء فیروز پور

وفات ۲۹ جولائی ۱۹۹۹ء

تدفین کھڈیاں ضلع قصور

مآخذ ادبی تاریخ ضلع قصور

نصرت نعیمی (مولانا رجب علی خاں)

ممتاز عالم دین، خطیب، نعتیہ شاعر، تلمیذ افرصاری

نعتیہ مجموعہ سعادت کے نمونی (۱۹۹۳ء)

ولادت ۱۵ مئی ۱۹۳۶ء کراچی

وفات ۲۲ فروری ۲۰۱۵ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

نصیر آرزو (نصیر الدین خان)

معروف اردو شاعر، صحافی، کالم نگار۔ مدیر ہفت روزہ 'مرکز'

کراچی۔ بانی مدیر خاتون شرق و آفتاب، کراچی

نعتیہ مجموعہ نور چرا (۱۹۸۳ء)

ولادت احمد الدین خان ندیر

ولادت ۳ اگست ۱۹۲۳ء جے پور

وفات ۳ فروری ۲۰۰۹ء کراچی

تدفین یاسین آباد کراچی

مآخذ سید محمد قاسم (کراچی)

نصیر الدین نصیر گلوڑوی، پیر سید

اردو، فارسی، عربی، پشتو، ہندی اور سری لنکی کے نامور شاعر، عالم

دین، مصنف، روحانی پیشوا، سجادہ نشین دربار گولڑہ شریف۔

نعتیہ مجموعے دیں ہمہ اوست (عربی، فارسی، اردو و پنجابی)

نعتیں: ۱۹۸۳ء)

تقسیمینات برکلام احمد رضا خان (۲۰۰۵ء)

ولادت پیر سید غلام معین الدین گیلانی بڑے لالہ جی

ولادت ۱۱ نومبر ۱۹۴۹ء گولڑہ شریف، اسلام آباد

وفات ۱۳ فروری ۲۰۰۹ء گولڑہ شریف، اسلام آباد

تدفین دربار گولڑہ شریف، اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

نظر زیدی (سید نظر حسین)

ممتاز اسلامی اسکالر، اردو شاعر و ادیب، صحافی

تلمیذ تاجور نجیب آبادی۔ مدیر پندرہ روزہ ہدایت لاہور

شعری کتب نور، علی نور (نعتیہ مجموعہ: ۱۹۹۶ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی

ولدیت سید شمشیر علی

ولادت اپریل ۱۹۱۷ء موضع کلیہڑی ضلع بجنور

وفات ۲۱ جون ۲۰۰۲ء لاہور

مدفن قبرستان وحدت کالونی، لاہور

مآخذ نوائے وقت لاہور ۲۲ جون ۲۰۰۲ء

نظر لکھنوی (محمد عبدالحمید صدیقی)

نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ لمعاتِ نظر

ولادت ۳ جولائی ۱۹۲۷ء موضع چنٹ ضلع لکھنؤ

وفات ۳ جنوری ۱۹۹۴ء اسلام آباد

مدفن قبرستان ایچ ایٹ اسلام آباد

ماخذ سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

نظیر شاہ جہانپوری (نظیر احمد خاں)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ دل شاہ جہانپوری

نعتیہ مجموعہ ارمِ درِ ارم (۱۹۹۲ء)

ولدیت بشیر احمد خاں

ولادت ۱۹۰۶ء شاہ جہانپور

وفات جون ۱۹۹۸ء کراچی

مدفن لائڈھی، کراچی

مآخذ تاریخِ رفقاں جلد ۳۔

کتابی سلسلہ 'تذکرہ' کراچی شمارہ ۲

نظیر لدھیانوی (اصغر حسین خان)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، نقاد، محقق، تذکرہ نگار، صحافی، ادب

میں علامہ تاجور اور صحافت میں مولانا ظفر علی خان کے شاگرد

اور اُن کی تمام شعری کتب کی دوسری اشاعت کے مرتب۔

۱۹۵۱ء تا ۱۹۷۳ء روزنامہ امر و زلاہور سے وابستہ رہے۔

شارح غالب و مترجم اقبال۔ متعدد شعراء کا کلام ترتیب دیا

نعتیہ مجموعہ آفتابِ چرا (۱۹۸۷ء)

ولدیت محمد نجیب اللہ خان نشاط لدھیانوی

ولادت ۹ فروری ۱۹۰۲ء لدھیانہ

وفات ۲۷ جنوری ۱۹۸۹ء لاہور

مدفن میانی صاحب لاہور

مآخذ نوائے وقت لاہور ۲۸ جنوری ۱۹۸۹ء۔

خفگان خاک لاہور

نعیم حیدر تقویٰ، پروفیسر ڈاکٹر

اردو اور سندھی کے ممتاز ادیب، شاعر، محقق، نقاد، مترجم

صدر شعبہ اردو و فاتی گورنمنٹ اردو کالج کراچی

نعتیہ مجموعے بصیرت (۱۹۷۸ء)۔

شبستانِ عقیدت (حمد، نعت، منقبت، سلام)

بادۂ عرفان (حمد، نعت، منقبت، سلام)

ولدیت ضیاء تقویٰ مرحوم

ولادت یکم اکتوبر ۱۹۳۸ء حیدر آباد

وفات ۳ مارچ ۱۹۹۲ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء

نعیم صدیقی، مولانا (فضل الرحمن)

ممتاز عالم دین، دانشور، شاعر و ادیب، مصنف، صحافی، بانی رکن جماعت اسلامی و مولانا مودودی کے قریبی ساتھی بانی تحریک اسلامی، مدیر اعلیٰ و نگران ماہنامہ 'سیارہ' لاہور مدیر ماہنامہ ترجمان القرآن لاہور۔

نعتیہ مجموعہ نور کی ندیاں رواں (۱۹۸۷ء)

دیگر کتب رسول اور سنت رسول (۱۹۶۰ء)

محسن انسانیت (سیرت النبی ﷺ: ۱۹۶۰ء)

ولادت قاضی سراج الدین

ولادت ۲۷ جون ۱۹۱۶ء چکوال

وفات ۲۵ ستمبر ۲۰۰۲ء لاہور

تدفین کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۶ ستمبر ۲۰۰۲ء۔

جنگ راولپنڈی ۲۶ ستمبر ۲۰۰۲ء

نعیم میرٹھی (نعیم الرحمن)

اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ حرفِ تابندہ (نعت و سلام: ۱۹۹۳ء)

وفات ۱۵ اکتوبر ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ عقیل عباس جعفری

نفیس الحسنی شاہ، سید انور حسین نفیس رقم

اسلامی طرزِ خطاطی کے عالمی شہرت یافتہ خطاط اردو و فارسی

شاعر و ادیب، مترجم، عالم دین و معروف روحانی شخصیت خلیفہ مولانا شاہ عبدالقادر رائے پوری۔ ۱۹۷۱ء میں پاکستان خوش نويس یونین کے متفقہ صدر منتخب ہوئے۔ خطِ شطیلق میں خطِ نفیسی کے مجدد۔ مرکزی نائب امیر عالمی مجلس تحفظ ختم نبوت۔ خانہ کعبہ، مینارِ پاکستان، سمسٹ مینار لاہور، عجائب گھر لاہور پر ان کی خطاطی کے لازوال نمونے موجود ہیں۔

نعتیہ مجموعہ نفائس النبی ﷺ (۲۰۰۳ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۸۶ء)

ولدیت سید محمد اشرف علی زیدی

ولادت ۱۱ مارچ ۱۹۳۳ء گھوڑا پالہ تحصیل ڈسکہ

ضلع سیالکوٹ

وفات ۵ فروری ۲۰۰۸ء لاہور

تدفین (اپنی بنا کردہ) خانقاہ حضرت سید احمد شہید

نزد سکیاں پل لاہور

مآخذ روزنامہ جناح ۳۸ فروری ۲۰۰۸ء۔

نفیس فریدی (نفیس الدین فریدی)

ممتاز اردو شاعر، نغمہ نگار، براڈ کاسٹر۔ ریڈیو پاکستان، کراچی سے وابستہ رہے۔ ۱۹۶۵ء کی جنگ کے دوران نغمے لکھنے پر صدارتی ایوارڈ حاصل کیا۔

نعتیہ مجموعہ نفیس نعتیں (۲۰۰۲ء)

ولادت ۲ جولائی ۱۹۳۵ء بدایوں (پوٹی)

وفات ۳۰ نومبر ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین ماڈل کالونی، ملیر، کراچی

مآخذ سید محمد قاسم (کراچی)

نگار فاروقی (ضامن حسین)

ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ ازل تا ابد (۱۹۹۹ء)

حمدیہ مجموعہ چراغِ عالمین

ولدیت حکیم محبوب حسین

ولادت اکتوبر ۱۹۲۳ء آگرہ

وفات ۲۰۰۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ 'تذکرہ' کراچی شمارہ ۲

نور الحسن چشتی حاجی

نعت گو شاعر۔ مالک مراد پاٹری گجرات

نعتیہ مجموعہ ارمغانِ نور (اردو: ۱۹۸۰ء)

عرفانِ نور (اردو و پنجابی: ۱۹۹۶ء)

ولدیت محمد عبداللہ

وفات ۲۰ فروری ۲۰۰۳ء گجرات

تدفین قبرستان بھٹیاں، مسلم آباد، گجرات

مآخذ لوحِ مزار

نور حسین گر جا کھی، مولانا

ابجدیث عالم دین، مبلغ، خطیب، پنجابی شاعر

نعتیہ مجموعہ شانِ مصطفیٰ مع خصائصِ مصطفیٰ ﷺ

فضائلِ مصطفیٰ ﷺ

والد راسخ عرفانی (معروف شاعر)

ولدیت میاں کرم الہی

ولادت ۱۸۹۲ء گر جا کھی، گوجرانوالہ

وفات دسمبر ۱۹۵۱ء گوجرانوالہ

تدفین گر جا کھی ضلع گوجرانوالہ

مآخذ 'مہک' گوجرانوالہ نمبر۔ کھوج شمارہ ۳۳

نیر مدنی (سید محمد مدنی)

ممتاز شاعر، تلمیذ اصغر گوٹہ وی، عالم دین، فارغ دیوبند

تلمیذ مولانا اشرف علی تھانوی

نعتیہ کتب گلپاگ اسرافیل۔ بعد از خدا

ولادت ۱۹۱۳ء الہ آباد

وفات ۱۲ اگست ۱۹۸۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ ماہنامہ نعت لاہور دسمبر ۲۰۰۰ء

واصف بدیانوی

معروف پنجابی شاعر، صحافی۔ نوائے وقت سے وابستہ رہے

سوسے زائد چھوٹی بڑی شعری کتب تخلیق کیں۔

نعتیہ کتب تاجدارِ مدینہ۔ دربارِ مدینہ۔ نغمہ حبیب۔

مقبول نعتاں۔ مشہور نعتاں۔ نوردی بارش۔

واصف دیاں نعتاں۔ مدینے دے پھل۔

مدینے واسفر۔

ولادت ۱۹۳۹ء بدیانہ ضلع سیالکوٹ

وفات ۷ جولائی ۲۰۰۳ء

تدفین بدیانہ تحصیل پسرور ضلع سیالکوٹ

مآخذ نوائے وقت لاہور ۸ جولائی ۲۰۰۳ء

پنجابی کتابیات

واصف علی واصف

نامور صوفی دانشور اردو پنجابی شاعر، ادیب، مصنف، کالم نگار
تین درجن دیگر کتب (بشمول ”گفتگو“ ۲۹ جلدیں) کے خالق
نعتیہ مجموعہ ذکر حبیب (اردو پنجابی: ۲۰۰۳ء)

ولادت ملک محمد عارف

ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۲۹ء محلہ کنڈان والا خوشاب

وفات ۱۸ جنوری ۱۹۹۳ء لاہور

مدفن میانی صاحب لاہور

ماخذ وکی پیڈیا

وجیہ السیماء عرفانی، سید محمد

عالم دین، شاعر و ادیب، صحافی، محقق، براڈ کاسٹر، سلسلہ پیشہ
کے شیخ طریقت، خلیفہ سید محمد تقی شاہ المعروف بہ سید عزیز میاں
سجادہ نشین اجیمہ شریف۔ کارکن تحریک پاکستان۔ ریڈیو اور ٹی
وی سے دینی پروگرام پیش کرتے رہے۔

نعتیہ کتب میرے حضور (۱۹۸۵ء)۔

ولادت سید محمد ہادی عرفان

ولادت ۲۳ اکتوبر ۱۹۲۰ء گاؤں لودھے تحصیل گوجران

ضلع راولپنڈی

وفات ۲۲ فروری ۱۹۹۱ء لاہور

مدفن سندر شریف ملتان روڈ لاہور

ماخذ روزنامہ جناح اسلام آباد ۹ ستمبر ۲۰۰۵ء

وحید الحسن ہاشمی، سید

اردو کے ممتاز مرثیہ و نعت گو شاعر، ادیب، ماہر عروض، ماہر تعلیم
سید شبیبہ الحسن ہاشمی کے والد المحترم

نعتیہ مجموعہ یاسین علیہ السلام (۱۹۹۷ء)

ولادت مولوی سید شبیر حسن صفالہ آبادی

ولادت ۱۹۳۰ء جونپور

وفات ۲۰ نومبر ۲۰۱۰ء لاہور

مدفن لاہور

ماخذ اطلاع ڈاکٹر ارشد محمود ناشاد۔

وحیدہ روشن پروین جالندھری

ماہرہ تعلیم، اردو اور فارسی کی ممتاز شاعرہ، ادیبہ، سماجی شخصیت،
بانی دارالقرآن (فی سبیل اللہ) لاہور

نعتیہ مجموعہ لمعات (۱۹۷۸ء)

خواہر نسبی آفتاب اقبال (فرزند علامہ اقبال)

ولادت ۱۰ اپریل ۱۹۲۰ء جالندھر

وفات ۱۲ جولائی ۱۹۸۹ء

مدفن سخی حسن کراچی

ماخذ علامہ اقبال اور ان کے فرزند اکبر آفتاب اقبال

وحیدہ نسیم، پروفیسر

ممتاز اردو شاعرہ و ادیبہ، ناول و افسانہ نگار، ماہر تعلیم۔

پروفیسر بائی و پریل کالج برائے خواتین ناظم آباد کراچی

نعتیہ مجموعے نعت رسول، نعت و سلام (۱۹۷۹ء)

دیگر کتب حدیث دل (سفر نامہ حج)۔

دختر فصیح الدین

ولادت ۹ ستمبر ۱۹۲۷ء اورنگ آباد حیدر آباد دکن

وفات ۲۷ اکتوبر ۱۹۹۶ء کراچی

مدفن کراچی

ماخذ پاکستانیکا۔ دبستانوں کا دبستان کراچی

وزیر حسین شیرازی، سید

اردو شاعر، خوش نویس۔ صدر خوش نویس یونین سرگودھا

نعتیہ مجموعہ خیابان نجات

ولدیت سید سردار علی شیرازی

ولادت ۱۹۰۶ء شہد راولپور

وفات ۲۷ دسمبر ۱۹۷۹ء سرگودھا

مدفن بڑا قبرستان، سرگودھا

مآخذ چھ ماہی لکھ لاہور، جنوری تا جون ۲۰۱۰ء

وفا ڈبائیوی (محمد حفظ الرحمن)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، تلمیذ احسن مارہروی

سابق خازن مسلم یونیورسٹی علی گڑھ۔

جنرل سیکرٹری علی گڑھ مسلم لیگ (۱۹۴۶ء تا ۱۹۴۷ء)

نعتیہ مجموعہ نقش وفا (۱۹۵۸ء)

ولدیت مظہر الحق

ولادت ۱۸۹۹ء ڈبائی ضلع بلندشہر (انڈیا)

وفات ۱۲ جون ۱۹۹۱ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ تاریخ رنگاں جلد ۳۔

گہائے رنگ رنگ

وفا صدیقی (وصی احمد)

اردو شاعر و ادیب، محقق، ماہر تعلیم۔ ریٹائرڈ صدر شعبہ اردو

گورنمنٹ کالج برائے طلباء، ناتھ کراچی

مجموعہ کلام نقوش وفا (حمد ولعت وغزلیات: ۲۰۰۳ء)

ولدیت بشیر احمد صدیقی

ولادت ۲ جنوری ۱۹۳۴ء کاکوری ضلع لکھنؤ

وفات ۲۰۰۷ء کراچی

مدفن محمد شاہ قبرستان، ناتھ کراچی

مآخذ معلومات از سید محمد قاسم (کراچی)۔

ہمارے اہل قلم

ولی محمد واجد

اردو و پنجابی کے ممتاز نعت گو شاعر، صحافی، ٹریڈ یونین راہنما

بانی پنجابی اکادمی ملتان۔ سابق چیف رپورٹر روزنامہ

'امروز ملتان'۔ مدیر ماہنامہ 'السعد' ملتان۔

نعتیہ مجموعے والضحیٰ (۱۹۹۸ء)۔ نذرانیہ شا

ولادت ۱۹۳۳ء جالندھر

وفات ۳۰ اپریل ۲۰۰۳ء ملتان

مدفن قبرستان شاہ رکن عالم کالونی، ملتان

مآخذ رنگاں ملتان۔

ولی وارثی امرتسری (سید میر منظور محمود)

اردو کے معروف شاعر و ادیب، ناول نگار، عالم دانشور۔

تلمیذ مولانا محمد عالم آسی و حکیم فیروز الدین فیروز طغرائی

کتب نور خدا۔ سیرت سید الانبیاء۔

ولادت ۲۳ جنوری ۱۹۰۸ء امرتسر

وفات ۱۹۹۰ء ممبئی روڈ لاہور

مدفن لاہور

مآخذ تذکرہ شعرائے وارثیہ۔ ک م

ہارون رشید ارشد

معروف اردو شاعر و ادیب، مترجم، عالم دین۔

مختلف موضوعات پر ۲۳ رکت کے مصنف و مؤلف

نعتیہ مجموعہ آبشارِ کرم

ولدیت حاجی محمد شفیع

ولادت ۱۸ جنوری ۱۹۱۷ء الہ آباد

وفات ۱۹۹۷ء لاہور

مدفن لاہور

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

ہلال جعفری (سید اشرف علی)

اردو کے ممتاز نعت گو شاعر۔ بانی 'بزمِ حسان' پاکستان

نعتیہ کتب جانِ رحمت (تضمین سلام رضا۔ ۱۹۶۶ء)

معراجِ مصطفیٰ (تضمین قصیدہ رضا: ۱۹۶۶ء)

طلوعِ سحر (نعتیہ سدس۔ ۱۹۷۱ء)

ہلالِ حرم (۱۹۸۳ء)

کاسۂ ہلال (نعتیہ قطعات: ۱۹۹۸ء)

کشتکولِ ہلال (مرتبہ نعتیہ قصائیں: ۲۰۰۰ء)

توشنہ ہلال (بعد از مرگ طباعت: ۲۰۰۶ء)

اعزاز سیرت الیوارڈ

ولدیت سید اوصاف علی جعفری

ولادت ۱۹۱۶ء ریواڑی ضلع گورڈگاواں

وفات ۱۵ اکتوبر ۲۰۰۱ء اسلام آباد

مدفن قبرستان چک شہزاد اسلام آباد

مآخذ لوحِ مزار۔ تنہائیاں بولتی ہیں

ہدم، مہر محمد خان

معروف عالم دین، مفسر، محدث، واعظ، شیخ طریقت

اردو پنجابی شاعر و ادیب، کارکن تحریک پاکستان

چھانگا مانگا، لاہور سیالکوٹ میں متعدد مدرسے قائم کئے۔

اردو شعری کتب: شاہنامہ اسلام ہدم (۴ جلدیں)

نعتیہ مجموعے تصویرِ حرم (۱۹۳۵ء)۔

گلہائے حسن عقیدت (۱۹۶۵ء)

ولدیت بابا الہی بخش (درویش مست)

ولادت ۱۹۱۶ء محلہ افغاناں، سنور، ریاست پٹیالہ

وفات ۲۸ اپریل ۱۹۸۳ء چھانگا مانگا

مدفن جامعہ حنفیہ رضویہ، چھانگا مانگا ضلع قصور

مآخذ ادبی تاریخ ضلع قصور۔ کھوج شماره ۴۴

یزدانی جالندھری (سید عبدالرشید)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، صحافی، بنگالی، ہندی، انگریزی سے

اردو مترجم، ناول نویس۔ متعدد رسائل سے وابستہ رہے

سابق نائب مدیر روزنامہ سیاست، ہفت روزہ چٹان، لاہور

ایڈیٹر ماہنامہ افکار، کراچی، اعزازی مدیر ماہنامہ، محفل، لاہور

نعتیہ کتب صحیح سعادت (نعتیہ مثنوی: ۱۹۸۲ء)

توصیفِ خیر البشر (۱۹۹۲ء)

ولدیت سید بہاول شاہ

ولادت ۱۶ جولائی ۱۹۱۵ء کھرلاکنگودہ، جالندھر

وفات ۲۳ مارچ ۱۹۹۰ء لاہور

مدفن میانی صاحب، لاہور

مآخذ توراتِ دل۔ جنگ لاہور ۲۴ مارچ ۱۹۹۰ء

تدفین ریڑھی قبرستان لاندھی کراچی
 مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ۔
 یوسف نگینہ حاجی محمد
 پیر طریقت نعت گو شاعر عالم دین مفسر
 نعتیہ مجموعے ضیائے نگینہ (۱۹۸۸ء)
 کشکول یوسفی۔ نگینہ دے نگینے (پنجابی)
 وفات ۲۶ دسمبر ۱۹۸۹ء لاہور
 تدفین پیلے گوجراں نزد سمندری ضلع فیصل آباد
 مآخذ وفیات اہل قلم

یعقوب سفری محمد
 ضلع جہلم کے ممتاز پنجابی صوفی شاعر پانچ شعری کتب
 شعری کتب فخر دو جہاں (منظوم سیرت النبی: ۱۹۷۷ء)
 کمال محمد۔ جمال محمد
 ولادت ۱۹۲۸ء پٹی فرید پور تحصیل پنڈ دادن خاں
 وفات ۲۴ جولائی ۲۰۰۸ء
 تدفین پٹی فرید پور تحصیل پنڈ دادن خاں ضلع جہلم
 مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۵ جولائی ۲۰۰۸ء
 یکتا امر وہوی (سید واحد علی)

ممتاز شاعر و ادیب۔ سابق اتالیق والی خیر پور میرس میر علی تالپور
 نعتیہ مجموعے دُرودان پُر (۱۹۷۵ء)
 ولادت ۱۹۱۱ء امر وہہ ضلع مراد آباد
 وفات ۱۴ جولائی ۲۰۰۳ء کراچی
 تدفین قبرستان بہشت زہرا ناتھ کراچی
 مآخذ دبستانوں کا دبستان کراچی جلد ۲۔

یوسف علی عزیز جے پوری حافظ سید محمد
 ممتاز روحانی و علمی شخصیت، علم فقہ کے بلند پایہ عالم مصنف
 مؤرخ، شاعر و ادیب۔ تلمیذ آگاہ دہلوی خلیفہ خواجہ اللہ بخش
 تونسوی۔ خطیب گلزار مسجد سندھ سیکرٹریٹ، کراچی۔
 نعتیہ مجموعہ نغمہ عندریب (۱۹۹۹ء)
 ولدیت سید افضل علی جعفری
 ولادت ۱۴ مارچ ۱۸۸۹ء محمد آباد ٹونک (راجستھان)
 وفات ۱۲ نومبر ۱۹۷۵ء کراچی

۳۶	ارمانِ حرم	نعتیہ مجموعوں کے ناموں کا اشاریہ	
۲۴	ارمانِ نبی		
۷۴	ارمغان	صفحہ نمبر	مجموعہ
۲۴	ارمغانِ ادیب	۱۹	ابر انوار
۴۱	ارمغانِ جمیل	۱۹	ابر باراں
۵۳	ارمغانِ حرم	۱۹	ابر بہار
۶۱	ارمغانِ حرم	۱۹	ابر جمال
۶۸	ارمغانِ ضمیر (حمد، نعت، منقبت)	۱۹	ابر جنت
۱۰۴	ارمغانِ عقیدت	۱۹	ابر حجاز
۸۷	ارمغانِ فیض	۱۹	ابر دیانِ نعتاں
۶۶	ارمغانِ مدینہ	۱۹	ابر رحمت
۶۳	ارمغانِ نعت	۱۹	ابر فردوس
۱۱۲	ارمغانِ نور	۱۹	ابر کرم
۱۱۲	ازل تا ابد	۱۹	ابر کمال
۱۰۲	اس رات دے تارے دسدے نیں	۱۹	ابر محبت
۲۳	اس قدم کے نشاں	۱۹	ابر مدینہ
۶۰	اساس	۱۹	ابر نور
۱۰۲	اساں یا محمد کہنا اے	۲۰	ابر نیساں
۹۷	اسرا مدینہ	۱۰۲	انج عرش سجایا جانا اے
۷۷	اُسوہ کُسنہ	۹۵	اجمل واکمل
۴۵	اُسوہ کُسنہ (نعت و قصائد)	۷۷	احسن التقویم
۹۹	اُسوہ کُسنہ	۳۹	احوالِ محمدی انجمن مولود النبیؐ
۹۳	اشکوں کے پھول (نعت و دیگر)	۵۴	اذان
۲۶	اظہارِ عقیدت	۶۷	ارادت
۴۳	اعتزافِ عجز	۲۱	ارض و سما
۲۵	اعجازِ بیان	۱۱۰	ارم در ارم

۸۲	انوارِ مصطفیٰ	۳۵	افکارِ برق
۷۷	انوارِ معرفت	۶۷	اقراء
۲۷	انیندرے	۱۰۲	اک میم محمد چمکے
۷۵	اور بھی کچھ مانگ	۲۵	اکرام محمدی
۴۰	اوصافِ ختم المرسلین ﷺ	۳۲	الحمد للہ الذی (نعت، منقبت)
۴۱	اوصاف (حمد و نعت)	۹۸	الذکر الحسین فی سیرت النبی الامینؐ
۴۱	ایقان (نعت، منقبت)	۹۳	اللہم (غیر منقوط)
۳۹	اے خاصہ خاصانِ رسل	۴۱	المدثر
۸۹	آب زمزم (حمد، نعت، منقبت)	۶۹	المنزل
۱۱۵	آبشارِ کرم	۴۴	النبی ﷺ
۱۱۱	آبشارِ نور	۸۲	امام الاشعار
۴۷	آپ ﷺ	۵۴	امام العالمین ﷺ
۵۰	آخری کرنیں	۴۳	امام القلبتین
۸۶	آدابِ نعت	۶۱	امام القلبتین
۹۲	آرزو و حضوری	۷۲	امبر تیری تھان
۲۶	آغوشِ محمد	۹۱	انوار
۱۱۰	آفتابِ حرا	۹۸	انوار دے جلوے
۶۵	آمنہ کا چاند	۲۱	انوارِ جمال
۶۵	آمنہ کا لال	۹۸	انوارِ رسالت
۳۴	آنکھ بنی کشکول	۷۷	انوارِ رسولؐ
۴۸	آنکھ میں گنبدِ خضریٰ	۵۸	انوارِ سخن
۶۶	آں خنک شہرے	۳۴	انوارِ شہ لولاک
۶۷	آوازِ دل	۳۷	انوارِ طیبہ
۷۳	آوازِ دل	۲۱	انوارِ عقیدت (تضمین قصیدہ نور)
۷۵	آہِ حمر گاہی	۹۸	انوارِ قادری
۳۶	آہِ ناتمام	۹۷	انوارِ مدینہ

۷۵	بدرالدینی	۸۶	آہنگ اذان
۴۱	برج نور (نعت، منقبت، سلام)	۴۳	آہنگ ثناء
۶۵	برق تپاں	۸۵	آہنگ حجاز
۴۴	برق نور	۱۰۱	آئینہ انوار
۳۸	برگ شا	۹۸	آئینہ حجاز
۲۲	برگ سبز	۵۹	آئینہ رحمت
۵۰	برگ سدرہ	۴۳	آئینہ کرم
۱۰۴	برگ طوبی	۱۰۸	آئے ہوا موزن ہو
۶۸	برہان رحمت (تضمین سلام رضا)	۸۴	باب جبریل
۳۶	بستان بہراد	۱۰۳	باب جبریل
۶۸	بستان رحمت (تضمین سلام رضا)	۱۰۲	باب حرم
۷۲	بستان فیوض	۳۳	باب حرم (نعت و منقبت)
۱۱۰	بصیرت	۷۵	باب کرم (حمد، نعت، منقبت)
۶۹	بعد از خدا	۹۱	باب کرم
۷۰	بعد از خدا	۱۱۰	بادۂ عرفان (حمد، نعت، منقبت، سلام)
۱۱۲	بعد از خدا	۶۸	باران رحمت (تضمین سلام رضا)
۸۸	بلغ العلیٰ بکمالہ	۹۳	باران نعت
۳۸	بن جائے سنسار مدینہ	۸۸	باعث کون و مکال کا علم غیب
۶۵	بہار طیب و طاهر	۳۰	بارغ کلام اکبر
۶۳	بہار عقیدت	۱۰۴	بام عرش (اردو و فارسی)
۲۱	بہار عقیدت	۵۱	بانگ بلال
۹۷	بہار فردوس	۸۶	با وضو آرزو
۹۷	بہار مدینہ	۳۶	بت کدہ
۶۶	بہاراں مسکرا پیاں	۵۴	بہضور خاتم الانبیاء ﷺ
۴۳	بیاض نقیہ	۱۹	بہضور سرور کائنات ﷺ
۴۰	بیعت	۵۴	بدرالدینی

۶۸	تحفہ رسولیہ (فارسی)	۹۳	بے کنارہ کوثر
۱۰۱	تحفہ مخراج	۷۲	بے مثال
۳۲	تحفہ نظامی	۱۰۶	بے مثل بشر
۵۵	تسبیح رعنا (نعت و منقبت)	۹۹	بے مثل صانع کی بے مثل صنعت
۶۰	تسکین روح	۸۵	پردہ پوش
۴۹	تشیب	۲۷	پناہ یکساں
۱۱۵	تصورِ حرم	۹۷	پھر سوئے حرم لے چل
۲۳	تصورِ کمالِ محبت (نعت و منقبت)	۳۷	پھول دیکھے نہ گئے
۷۹	تضمینِ مبین	۹۳	پھول کے لیے پھول
۱۰۹	تضمینات برکلام احمد رضا خان	۸۳	پیامِ جلوئی
۳۸	تقدیس (نعت و منقبت)	۵۸	پیامِ مغفرت
۷۳	تمام و ناتمام	۲۹	پیکرِ نور
۷۳	تمنائے مدینہ	۵۰	تا بندگی (نعت و منقبت)
۲۵	تنویر	۱۹	تاجدارِ حرم
۴۷	توحید و رسالت	۱۰۷	تاجدارِ حرم
۴۵	توشہ	۱۱۲	تاجدارِ مدینہ
۶۴	توشہ (اردو حمد و نعت)	۴۳	تائیدِ جبریل
۱۱۵	توشہ ہلال	۳۰	تب و تابِ جاوداں
۹۹	توصیف	۹۸	تبرکاتِ حرمین
۱۱۵	توصیفِ خیر البشر	۱۰۶	تبرکاتِ ناصر (حمد نعت و دیگر)
۹۷	توفیقِ ثناء	۷۲	تپشِ دل
۱۰۲	تیری خیر ہووے پہرے دارا	۳۷	تجلی (حمد و نعت)
۳۰	ثنا	۲۰	تجلیِ فاراں
۳۱	ثنا اور طرح کی	۱۰۳	تجلیات
۸۳	ثناء سرورِ کائنات ﷺ	۱۹	تجلیاتِ حرم
۷۳	ثناء آقا ﷺ	۲۴	تحفہ حرم (نعت و سفر نامہ حج)

۷۵	جلوے ای جلوے	۳۵	ثنائے حبیب ﷺ
۲۱	جمال	۳۶	ثنائے حبیب ﷺ
۴۵	جمال احمد مرسل	۴۴	ثنائے حبیب ﷺ
۴۵	جمال الہام (حمد و نعت)	۹۹	ثنائے حبیب ﷺ
۸۸	جمال الہی	۴۳	ثنائے خواجہ ﷺ
۵۲	جمال آیات (فارسی)	۶۰	ثنائے خواجہ ﷺ
۳۶	جمال جہاں فروز	۵۱	ثنائے خواجہ کوئیں ﷺ
۱۰۱	جمال حرم	۴۲	ثنائے رسول
۵۰	جمال خلیل	۸۱	جادہ نور (حمد و نعت)
۸۸	جمال رسول صلی اللہ علیہ وسلم	۵۱	جام کوثر
۲۱	جمال رسول	۵۸	جام حیات
۱۱۶	جمال محمد	۷۴	جام طہور
۴۴	جمال مدینہ	۳۲	جام کوثر
۴۳	جمال مصطفیٰ	۷۹	جام نور
۷۹	جمال نور	۶۶	جان کائنات
۴۴	جمالتان حرم	۶۶	جان بہار
۴۴	جمالتان رحمت	۹۶	جان جہاں
۶۶	جہانناں دی رحمت	۱۱۵	جان رحمت (تضمین سلام رضا)
۸۱	جیون جوت	۷۳	جذبات حامد
۹۱	چادر رحمت	۲۵	جذب دل
۴۲	چراغ محمدی	۴۳	جذب حسان
۴۲	چراغ مدینہ	۲۹	جریدہ
۵۹	چراغ آرزو	۴۸	جزائے نعت
۶۴	چراغ حرا	۷۵	جس شان توں شانناں سبھ بنیاں
۱۰۱	چراغ حرا	۱۰۳	جلوہ گاہ
۶۶	چراغ صبح جمال	۶۶	جلوے

۳۲	حرفِ منزہ (حمد و نعت)	۳۲	چراغِ طور
۶۲	حرفِ نسبت (نعت و منقبت)	۳۶	چراغِ طور
۶۴	حرفِ ذنوا	۴۰	چراغِ طور
۲۳	حریمِ اسرئ	۴۲	چراغِ منزل (حمد، نعت، سلام)
۲۹	حریمِ نعت	۴۱	چرخِ ظہوری
۳۳	حسرتِ نعت	۳۴	چشمہ کوثر (نعت منقبت)
۶۶	حسنِ کائنات	۶۴	حاصلِ زندگی
۵۳	حسنِ کلام	۵۹	حاضری و حضوری
۶۳	حسنِ کلامِ محمدؐ	۸۴	حدیثِ ایمان (حمد و نعت)
۱۰۹	حسنِ محمدؐ	۲۹	حدیثِ آشنا
۸۸	حسنتِ جمیعِ خصالہ	۵۳	حدیثِ جاں
۲۲	حضورؐ	۴۳	حدیثِ عشق
۳۷	حضورِ چاہتی ہوں	۱۰۳	حرب و ضرب
۵۳	حدیبِ العلویٰ نعتِ خیر الوریؐ	۶۶	حرزِ جاں
۳۹	حمد و ثناء	۹۴	حرفِ آگہی
۶۲	حمد و ثناء	۷۵	حرفِ خوشبو
۱۰۷	حمد و ثناء	۸۹	حرفِ حرفِ روشنی
۴۷	حمد و سلام (حمد و نعت)	۱۱۱	حرفِ تابندہ (نعت و سلام)
۵۲	حمد و محمدیت	۳۳	حرفِ ثبات
۶۹	حمد و مناجات	۱۰۳	حرفِ ثبات
۷۶	حفظاً یا	۹۵	حرفِ ثنا
۸۸	خلیۃ النبیؐ	۵۴	حرفِ سپاس
۲۳	خاتم المرسلینؐ	۷۳	حرفِ شیریں
۱۰۳	خاتم المرسلینؐ	۱۰۱	حرفِ عطا
۴۳	خاتم النبیینؐ کے حضور ہدیہ شعاع	۵۹	حرفِ معتبر
۳۴	ختمِ الرسلؐ و شان	۶۴	حرفِ معتبر

۸۶	در یتیم	۶۸	خزینہ بہشت
۶۶	دستِ دعا	۵۹	خزینہ رحمت
۷۵	دعائے نیم شبی	۱۰۵	خم خانہ حجاز
۱۰۳	دل سے درِ نبی تک	۱۰۵	خم خانہ زمزم
۱۰۹	دل کی باتیں	۷۰	خمتان حجاز
۲۹	دم دم پڑھاں سلام مدینے	۱۰۵	خمتان حجاز
۷۸	ذائقہ نو گلستانہ	۸۴	خمتانِ سرمدی
۱۰۶	دیارِ گل	۳۶	خوانِ رحمت (سلامِ رضا پر تضمین)
۶۸	دیارِ نبی (منظوم سفرنامہ حج)	۴۷	خورشیدِ بطحا
۱۰۱	دیارِ نور	۵۰	خورشیدِ رسالت
۱۰۹	دیں ہمہ اوست (عربی فارسی اردو پنجابی)	۵۰	خورشیدِ نبوت
۴۹	دیوانِ اظہر	۵۴	خوشبوئے التفات (حمد نعت منقبت)
۹۴	دیوانِ حمد و نعت	۵۹	خوشبوئے دوست
۷۶	دیوانِ ذوقِ تصوف (نعت و منقبت)	۷۴	خیاباں خیاباں ارم
۵۶	دیوانِ ریاض	۱۱۴	خیابانِ نجات
۱۰۰	دیوانِ محمدی المومس بہ انوارِ فریدی	۱۹	خیر البشر
۹۴	ذکرِ ارفع	۷۸	خیر البشر
۹۲	ذکرِ جمیل	۷۱	خیر الورئی
۹۴	ذکرِ جمیل	۶۱	خیر کثیر
۱۱۳	ذکرِ حبیب	۲۰	دارین
۴۲	ذکرِ حبیب کم نہیں وصلِ حبیب سے	۱۰۷	در بارِ رسالت
۳۶	ذکرِ حضور	۱۱۲	در بارِ مدینہ
۵۳	ذکرِ خیر علیہ السلام	۵۱	در دکا در ماں
۴۷	ذکرِ خیر الانام علیہ السلام	۳۶	درمانِ غم
۳۲	ذکرِ رسولِ انام	۱۱۶	دُرودانِ پر
۹۴	ذکرِ نبی	۳۸	دُرودِ کاوش (منظوم درود)

۳۰	ریاض اکبر	۲۵	ذوق عرفان
۵۶	ریاض رسول	۴۲	رب الدجیب
۳۹	زادِ آخرت (نعت دو دیگر کلام)	۶۶	رحمت دافخرانہ
۳۴	زادِ راہ	۱۰۲	رحمت دے پھل
۶۵	زادِ راہ	۷۰	رحمت دے چشے
۵۲	زادِ راہ (حمد، نعت، سلام، مرثیہ، مناقب)	۱۰۵	رحمتِ کل
۵۳	زادِ سفر	۲۹	رحمت لقب
۵۸	زادِ عقلی	۷۰	رحمتِ یزدان
۲۹	زبورِ حرم	۷۸	رحمتہ للعالمین (پنجابی)
۶۰	زخمہ دل	۵۲	رختِ سفر
۷۱	زمرہ مدق	۳۱	ردا اللورده علی قصیدہ البردہ
۵۸	زیارتِ رسول	۲۲	رسالت مآب
۵۸	زیارتِ مدینہ	۱۰۹	رسالت مآب
۹۲	زیارتِ مدینہ	۵۱	رفا
۶۴	سارے حرفِ گلاب	۱۰۱	رنگِ ثنا
۶۲	سازِ حجاز	۵۹	رنگِ روشنی خوشبو
۱۰۲	سبدِ گل	۲۷	رنگِ دبو
۵۸	سبز گنبد	۷۷	روح العباد فی ذکر المیلاد
۲۰	سبز گنبد نیلا آسمان (نعت، منقبت)	۱۰۶	روح المعانی
۸۸	ستونِ نعت	۶۲	روح الہام
۱۰۱	سجدہٴ حرف	۷۷	روح تصوف
۴۷	سچی سرکار	۶۶	روح کائنات
۶۰	سحابِ رحمت	۶۱	روشنی
۵۵	سدرۃ المنتہی	۸۹	روضہ پاک رسول جی
۵۹	سرِ اپانوز ہے ذاتِ اقدس	۳۸	روۃ التاج
۹۵	سرِ پائے رسول	۱۰۰	رہبر دنیا و دین

۳۹	سلسلہ انوار کا	۳۲	سراج السالکین
۳۵	سلسلہ خواب (حمد، نعت و دیگر کلام)	۶۱	سراجا منیرا
۴۴	سمادات	۷۴	سرتاج الانبیاء
۴۹	سنہری جالیوں کے سامنے	۳۷	سر طیبہ
۵۴	سونعتیہ اشعار	۲۲	سرکار
۸۵	سورج (نعت، منقبت، غزل)	۹۳	سرکارِ دو عالم ﷺ (غیر منقوط)
۳۴	سوزِ جہاں تاب	۱۰۲	سرکارِ یثرب
۸۵	سوئے حرم	۲۳	سر مایہ حیات
۹۹	سی حرنی در عشقِ نبی کریم	۳۱	سر مایہ درویش
۱۰۶	سی حرنی شانِ محمدی	۵۵	سرورِ روح
۸۸	سیاحِ لامکان	۹۳	سرورِ نور
۸۵	سیرت الحبیب (منظوم پنجابی سیرت)	۱۹	سرورِ کونین
۲۵	سیرتِ محمدی	۲۴	سرورِ سدرہ
۱۰۱	سید الکونین	۹۳	سرکنِ فکاں
۶۱	سید المرسلین	۱۰۹	سعادت کے موتی
۱۰۰	سید المرسلین	۷۷	سفرِ حجاز
۴۹	سید سادات	۳۳	سفیرِ کائنات
۶۱	سیدنا	۶۱	سفینہٴ نزل
۵۴	سیدنا کریم (قصیدہ)	۱۰۱	سفینہٴ نعت
۹۶	شبابِ الرحمة (عربی حمد و نعت)	۴۶	سکِ متراں دی
۷۷	شاخِ سدرہ	۱۰۱	سلام اُن پر
۳۴	شاخِ طوبی (فارسی نعت)	۴۳	سلام بحضورِ خیر الانام ﷺ
۵۵	شاخِ طوبی (نعت و منقبت)	۹۰	سلام بحضورِ سرورِ کونین
۹۳	شافعِ محشر	۹۷	سلام بحضورِ سید الانام ﷺ
۱۰۱	شافعِ محشر	۶۳	سلام ربی علی نبی ﷺ
۹۲	شانِ نختن	۱۹	سلسبیل

۱۰۸	صبح ازل	۹۲	شان رسول صلی اللہ علیہ وسلم
۵۳	صبح تجلی	۶۶	شان کائنات
۷۸	صبح سخن	۵۲	شان مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم
۱۱۵	صبح سعادت (نعتیہ مثنوی)	۶۳	شان مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم
۷۴	صبح صادق	۴۶	شاہنامہ اسلام
۲۲	صبح مدینہ	۶۶	شاہ خواباں
۹۸	صبر دیاں نعتاں	۱۱۰	شبستان عقیدت (حمد، نعت، منقبت، سلام)
۹۳	صحیفہ محمد	۹۶	شرابِ طہور
۹۳	صحیفہ کلمات (منظوم اسمائے حسنہ)	۵۲	شرح اسماء النبی صلی اللہ علیہ وسلم
۹۳	صحیفہ نعت (اسمائے نبی پر مشتمل نعتیں)	۷۷	شعر والہام
۷۹	صحیفہ نور	۴۷	شعلہ فکر
۹۳	صحیفہ نور	۸۰	شعور وفا (نعت، منقبت، سلام وغیرہ)
۸۳	صدائے جعفری عرف پھلاں دے ہار	۷۵	شمس الضحیٰ
۳۱	صدائے دل	۹۰	شمس و قمر
۴۲	صدقے جاواں محمدی شان اتوں	۵۴	شمسیر ضیاء بار
۷۲	صراط منزل (نعت، منقبت، سلام)	۱۰۳	شمشیر و سناں
۳۰	صفات (حمد و نعت)	۷۴	شمع فروزاں
۱۰۳	صفتاں پاک رسول دیاں	۶۴	شمع نور
۳۱	صفتاں رب رسول دیاں (حمد و نعت)	۵۹	شوق نیاز (حمد و نعت)
۹۹	صفتاں سوہنے رسول دیاں	۲۶	شہ دوسرا
۴۳	صل علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم	۳۹	شہاب ثاقب
۲۴	صل وسلم دائماً	۷۴	شہر شرف
۴۶	صلو علیہ وآلہ	۵۳	شہنشاہ کوئین
۳۲	صلوۃ و سلام	۱۰۳	صاحب التاج (حمد، نعت، منقبت)
۹۲	صلی اللہ علیہ وسلم	۶۶	صائم دے دوہڑے
۵۷	ضیائے حرم	۶۶	صائم دے میلے

۱۱۲	عرفان نور	۱۱۶	ضیائے نگینہ
۵۹	عرفان وارث	۷۶	طاب طاب
۳۱	عشق محمدؐ	۴۶	طاق حرم
۱۰۱	عطائے رسول	۷۱	طلغ البدر
۹۶	عطائے محمدؐ	۸۱	طلغ البدر علینا
۱۹	عطر جذبات	۱۰۴	طلغ البدر علینا
۵۴	عقیدت	۹۳	طلوع حمد
۶۴	عقیدت	۱۱۵	طلوع سحر (نعتیہ مسدس)
۱۰۰	عقیدت (نعت منقبت)	۶۴	طلوع شمس
۸۹	عقیدت جاوداں	۷۵	طلوع نور
۲۷	عقیدت کا سفر (حمد، نعت، منقبت)	۲۷	طور سے چراغ
۱۰۱	عکس تمنا	۷۰	طوبہ سینا
۹۷	علوم مصطفیٰؐ	۶۶	طائے یلین
۵۱	عود سخن	۶۴	طیبہ جانے والے
۵۳	غبارِ حجاز	۷۱	ظہور صداقت
۲۷	غذائے روح	۷۱	ظہور ہدایت
۹۳	غزواتِ رحمتہ للعالمینؐ (منظوم)	۷۱	ظہور کرامت
۷۶	فارقلیط	۴۹	عالم افروز
۱۰۵	فخر بشرؐ	۳۳	عالم داسر کردہ (پنجابی منظوم سیرت)
۲۶	فخر دبستان	۷۶	عبدہ
۱۱۶	فخر دو جہاں (منظوم سیرت النبیؐ)	۲۷	عبدہ و رسولہ
۹۵	فخر کوئینؐ (مسدس سیرت النبیؐ)	۳۳	عرش رسا
۹۴	فردوس	۷۲	عرفانیات (حمد و نعت و منقبت)
۷۱	فردوس آرزو	۷۱	عرفانیات عارف
۴۳	فردوس خیال	۴۵	عرفانِ حشمت
۶۵	فردوسِ عقیدت	۷۵	عرفانِ عابد

۳۷	قوسین نشین	۶۶	فردوسِ نعت
۱۰۷	کاروانِ شوق	۶۷	فرشِ راہ
۱۱۵	کاسۂ ہلال (نعتیہ قطعات)	۶۷	فرطِ عقیدت (حمد و نعت وغیرہ)
۹۹	کتھے تیری ثنا	۲۸	فروغِ محمد
۳۶	کرم بالائے کرم	۱۱۲	فضائلِ مصطفیٰ ﷺ
۱۰۱	کرم در کرم	۶۵	فیضانِ رحمت
۹۹	کرنیں ایک ہی مشعل کی (حمد و نعت)	۱۰۰	فیضانِ روحی
۲۴	کشکول (حمد و نعت)	۹۶	فیضانِ محبت (نعت، منقبت، تصوف)
۲۰	کشکولِ ادراک	۳۰	قائبِ قوسین
۱۱۵	کشکولِ ہلال	۶۱	قاسمِ خلد
۱۱۶	کشکولِ یوسفی	۴۳	قرآنِ ناطق
۱۰۲	کعبہٴ عشق	۳۱	قصیدہ امینیہ (عربی نعت)
۳۶	کفر و ایمان	۱۰۰	قصیدہٴ باغ و بہار
۶۹	کلام بابا طاہر شاہ	۲۵	قصیدہ بردہ شریف (پنجابی ترجمہ)
۸۲	کلامِ حیدر	۵۱	قصیدہ بردہ شریف (اردو ترجمہ)
۲۷	کلیاتِ اعظم	۸۸	قصیدہ بنام خیر الانام
۴۶	کلیاتِ حفیظ تائب	۳۶	قصیدہ حبِ الحبيب
۸۲	کلیاتِ قادری (نعت، منقبت و دیگر)	۹۳	قصیدہٴ نعت
۷۵	کلیاتِ نیازی	۸۵	قطبی تارا (نعت، منقبت)
۲۱	کمالِ رسول	۵۸	قد مکرر
۱۱۶	کمالِ محمد	۸۱	قدیلِ حرم
۵۱	کمبل پوش	۱۰۷	قدیلِ حرم
۷۹	کملی میں بارات	۶۳	قدیلِ عرش
۷۸	کملی والا	۶۱	قوسِ عقیدت (حمد و نعت)
۸۵	کملی والا	۳۴	قوسین (حمد و نعت)

۵۶	گلدستہ نعت	۸۳	کملی والا مائی
۵۹	گلدستہ نعت	۹۷	کملی والا لڑا
۶۹	گلدستہ نعت	۱۰۸	کملی والے پیا
۷۵	گلدستہ نعت	۹۲	کوثر جاؤک
۴۲	گلدستہ تورانی	۴۶	کوثریہ
۴۵	گلزارِ حشمت	۹۳	کہکشاں
۱۰۸	گلزارِ عاشقان	۳۳	کیف بہاراں
۳۰	گلزارِ اکبر	۵۹	کیفِ دوام
۹۲	گلزارِ طیبہ	۱۰۴	کیفِ دوام
۴۲	گلزارِ محمدی	۴۳	کیفِ مسلسل
۲۴	گلزارِ محمدی	۲۲	کیفِ منظوم
۴۵	گلزارِ مدینہ	۳۶	کیفِ وسرور
۹۷	گلزارِ مدینہ	۱۰۳	کیفِ وسرور
۳۰	گلستانِ اکبر	۵۷	کیفیات
۶۱	گلستانِ ثناء	۲۳	کیفیات (نعت، منقبت و دیگر)
۸۰	گلشنِ صلی علی	۴۳	کیفیاتِ دوام
۹۳	گہائے حدیث (۱۰۰ احادیث، منظوم)	۴۴	گلِ طیبہ
۱۱۵	گہائے حسنِ عقیدت	۲۸	گلِ مراد
۲۶	گہائے عقیدت	۵۸	گلاں خیر البشر دیاں
۸۷	گہائے عقیدت	۱۱۲	گلابِ اسرافیل
۹۱	گہائے عقیدت	۴۵	گلبہارِ مدینہ
۱۰۵	گہائے عقیدت	۸۶	گلدستہ حجاز (پشتو)
۵۷	گہائے عقیدت بنام دیوانِ ریاض	۴۲	گلدستہ محمد و نعت
۴۰	گنبدِ خضریٰ	۴۷	گلدستہ عقیدت
۸۶	گنجینہٴ انوار	۹۱	گلدستہ عقیدت

۷۱	محفل نعت	۴۶	لا زوال
۳۱	محمد رسول اللہ	۱۰۲	لا شریک
۷۰	محمد رسول اللہ (مجموعہ حمد و نعت)	۹۳	لا لہ از ازلت
۱۰۱	محمد عربی صلی اللہ علیہ وسلم	۲۹	لب کشا (نعتیں، غزلیں)
۳۱	محمد ہی محمد (غیر منقوط عربی وارد و نعت)	۷۵	لچال
۶۱	مختار کوئین	۱۱۳	لمعات
۵۴	مدح رسول	۵۲	لمعات جمال
۹۹	مدح رسول	۱۱۰	لمعات نظر
۷۳	مدحت	۵۲	لوح بھی تو قلم بھی تو
۵۴	مدحت خیر البشر صلی اللہ علیہ وسلم	۴۰	لوح شفاعت
۲۳	مدحت شان رسول	۸۴	م ص
۳۰	مدحت کے چراغ	۲۹	ماحصل (غزلیں، نعتیں)
۶۲	مدحت مولائے کل	۷۶	ماذماز
۳۰	مدنی سیں سلطان (سرائیکی نعت)	۹۱	ماہ چرا
۸۳	مدیحہ النبی (فارسی)	۸۲	مانی مدینے والا
۴۵	مدینے داساتی	۳۱	مٹھوے نے بول (منظوم ترجمہ احادیث)
۱۱۲	مدینے داسفر	۲۲	مجتبیٰ
۱۱۲	مدینے دے پھل	۹۹	مجموعہ نعت
۴۲	مدینے دے موتی	۲۱	مجامدِ پیغمبری (حمد و نعت)
۶۶	مدینے دیاں کلیاں	۹۲	محبّت رسول صلی اللہ علیہ وسلم
۶۳	مدینے کا صدقہ	۸۵	محبوب خدا
۴۵	مدینے کی ہوا	۸۵	محبوب نبی
۱۰۱	مدینے کے قفریں	۸۰	محراب (حمد و نعت)
۱۰۱	مرحبا	۸۰	محسن اعظم
۳۸	مرحبا سیدی	۸۳	محفل میلاد

۲۳	مقصود کائنات	۹۰	مرسل آخر (نعتیہ نظم)
۴۰	مقصود کائنات محمد	۹۰	مسدس کامل
۶۹	مکال لامکال (حمد و نعت)	۲۴	مشارق (حمد و نعت)
۱۰۱	لطفا و اما	۷۹	مشکبار
۳۴	مدوح خلائق	۱۱۲	مشہور نعتاں
۴۳	مدوح کائنات	۳۶	مصحف بہزاد
۳۲	منظوم اردو ترجمہ خطبہ بکوک	۶۶	مصدر الہام
۷۸	منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بانٹ سعاد	۴۳	مصدر خیر
۷۸	منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بردہ شریف	۹۰	مطلع الانوار
۲۹	منگتا مدینے دا	۴۳	مطلع الفجر
۱۰۵	منور نعتیں	۴۰	مطلع انوار
۶۸	موج زمزم (اردو حمد و نعت)	۴۳	مطلع فاراں
۳۶	موج طہور	۸۳	معجزات رسول
۵۹	موج کوثر	۸۶	معجزات رسول
۷۹	موج کوثر	۲۷	معراج
۱۰۷	موج نور	۹۷	معراج دی رات
۶۵	موج نور (نعت، منقبت، قصیدہ)	۴۳	معراج فن
۱۰۱	مولائے کل	۸۲	معراج مصطفیٰ
۸۵	مہر عرب	۱۱۵	معراج مصطفیٰ (تضمین قصیدہ رضا)
۳۳	مہمانِ معلیٰ	۸۳	معراج مومن
۶۰	میثاق	۵۹	معطر معطر
۶۳	میغاثہ بخلد	۹۷	مقام مصطفیٰ
۳۰	میرے آقا	۳۶	مقام رسالت
۱۱۳	میرے حضور	۳۶	مقام رسول
۶۶	میرے حضور آگئے	۱۱۲	مقبول نعتاں

۴۴	نذر حبیب	۱۰۳	میزاب
۹۱	نسبت	۱۰۱	میزاب رحمت
۸۵	نسیم جاز	۹۰	میزانِ حق
۴۹	نسیم جاز (مثنوی)	۳۰	میلا داکبر
۵۳	نسیم مثنیٰ	۶۲	میلا دالبیٰ
۴۳	نشیدِ حضوری	۴۳	میلا دحامد
۱۰۰	نصرت العاشقین	۵۰	میلا دخلیل
۶۶	نظارے	۶۶	میلا دصائم
۲۵	نعتِ اشرف	۷۶	میلا دوسلام
۲۴	نعتِ ازہر	۴۸	مینارہ نور
۹۳	نعتِ چراغاں	۱۰۵	مینائے عقیدت
۶۱	نعتِ حبیب اکرم ﷺ	۳۲	مینائے کوثر
۸۷	نعتِ خیر البشر	۳۱	میں ہوں غلام اُن کا
۹۳	نعتِ دھنک	۷۶	مُحَمَّدؐ
۳۶	نعتِ رسول	۹۶	نالہ دُخ
۱۱۳	نعتِ رسول	۹۸	نبی پاک دی اُدیک
۵۵	نعتِ رسول	۴۷	نجات دیاں راہواں
۱۰۷	نعتِ رسول	۵۲	نجمِ سحر
۷۹	نعتِ رسولِ مقبولؐ بربانِ خدا	۱۰۶	نخلستانِ نعت
۹۰	نعتِ مصطفیٰ	۸۷	نذرانہ
۳۵	نعتِ نوشاہی	۲۳	نذرانہ اشک
۵۶	نعتِ نیر	۱۱۴	نذرانہ ثنا
۱۰۱	نعتِ روحِ کوئین	۹۶	نذرانہ عقیدت
۹۳	نعتِ ستارے	۳۷	نذرانہ عقیدت بہ درگاہِ رسالت
۴۹	نعتِ سوغات	۱۰۵	نذرانے

۳۶	نغمہ روح	۹۳	نعت سویرا
۳۶	نغمہ طور	۹۳	نعت شفق
۱۱۶	نغمہ عنذلیب	۹۳	نعت صدف
۳۶	نغمہ نور	۲۱	نعت محل
۴۳	نغمہ نور	۶۸	نعت نذرانے
۶۸	نغمہ ہائے مبارک	۱۰۲	نعت و سلام
۱۱۱	نفاس النبی ﷺ	۱۱۳	نعت و سلام
۱۱۱	نفیس نعتیں	۶۰	نعت و منقبت
۵۷	نقشِ اولیں (حمد و نعت)	۹۳	نعت ہلارے
۱۰۱	نقشِ جمال	۶۶	نعتاں صائم دیاں
۱۱۴	نقشِ وفا	۳۳	نعتن جونذرا نو
۴۳	نقوشِ حرم	۷۳	نعتوں کے گلاب
۱۱۴	نقوشِ وفا (حمد و نعت و غزلیات)	۹۰	نعتیں
۵۳	نکبتِ حرا	۶۰	نعتیہ دیوان
۴۸	نکبتِ نور	۴۳	نعتیہ رباعیات
۱۰۴	نگارِ حرم (حمد و نعت)	۴۳	نعتیہ قطعات
۱۱۶	نگینے دے گئیں (پنجابی)	۴۳	نعتیہ مثنویاں
۳۹	نمودِ صبح (نعت و غزل)	۹۱	نعم (حمد، نعت و منقبت)
۸۴	نوائے بردہ (قصیدہ بردہ)	۹۸	نعماتِ میلاد
۶۷	نوائے حجاز	۴۳	نعماتِ مدحت
۶۵	نوائے صائم	۵۵	نغمہ الہام (منظوم ترجمہ احادیث)
۹۹	نوائے ظہوری	۳۶	نغمہ بیتاب
۷۵	نوائے نیاز	۱۱۴	نغمہ حبیب
۸۷	نورِ ازل	۳۵	نغمہ حضور
۱۰۲	نورِ ازل	۶۸	نغمہ ربانی (منظوم میلاد)

۱۰۸	واماندگی شوق	۶۶	نورای نور
۳۱	وحدت و مدحت (حمد و نعت)	۵۹	نور ایمان
۷۸	ورفتا لک ذکرک	۴۸	نور بے مثال (اردو و پوربی)
۶۳	وسیلہ (اردو)	۱۰۹	نور چرا
۴۶	وسیلہ (پنجابی)	۵۳	نور جھروکے
۴۲	وسیم فردوس	۱۱۴	نور خدا
۷۹	و نور شوق	۶۶	نور دا چشمہ
۷۹	ولائے رسول	۶۵	نور دا نظہور
۳۶	وہی یسین و ہی طہ	۱۱۲	نوردی بارش
۹۱	وہی یسین و ہی طہ	۲۸	نوردی خیرات
۴۷	ور نفس (حمد و نعت)	۱۱۱	نور کی ندیاں رواں
۳۶	وسلمو تسلیما	۱۱۰	نور علی نور
۹۱	ہالہ نور	۷۷	نور مصطفیٰ ﷺ
۹۵	ہدیے (پنجابی)	۷۱	نور ہدایت
۱۰۵	ہلالِ حرم	۴۳	نور ہدایت (فارسی نعتیہ قطعات کا پنجابی ترجمہ)
۳۳	ہمد رنگ	۱۰۱	نور یزداں
۶۴	ہوائے طیبہ	۸۷	نور و ظہور (نعت، منقبت)
۶۵	یا حبیبی مرحبا	۸۶	نور و نکبت
۱۹	یا رسول اللہ ﷺ	۸۱	نوری ڈھلک (پنجابی)
۱۱	یا رسول عربی ﷺ	۳۶	نوری طاق (پنجابی)
۲۵	یا شافع اُمم	۳۰	نہال روضہ اکبر
۳۳	یا صاحب الجہاں	۲۷	نیر اعظم
۱۰۳	یا سین ﷺ	۳۷	نیر حرم
۱۸	یا نبی سلام علیک	۶۲	نے ستاں (نظم، نعت وغیرہ)
۸۱	یا بیہا الرسول	۱۱۲	واصف دیاں نعتاں
۶۸	یہ ہیں کارنامے رسول خدا کے	۱۱۴	واضحیٰ

نعت ریسرچ سینٹر کی مطبوعات

- 1- اردو حمد و نعت پر فارسی شعری روایت کا اثر 600/- ڈاکٹر عاصی کرناٹی
- 2- اردو نعت کا تحقیقی و تنقیدی جائزہ 350/- رشید وارثی
- 3- نعت میں کیسے کہوں (تنقید) 200/- پروفیسر محمد اقبال جاوید
- 4- غالب اور نثائے خواجہ (تنقید) 200/- صبیح رحمانی
- 5- نعت کی تخلیقی سچائیاں (تنقید) 150/- ڈاکٹر عزیز احسن
- 6- بہتر نازک ہے (تنقید) 150/- ڈاکٹر عزیز احسن
- 7- اردو نعت اور جدید اسالیب (تنقید) 120/- ڈاکٹر عزیز احسن
- 8- نعت مگر کہاں (تنقید) 150/- صبیح رحمانی
- 9- جادۂ رحمت کا مسافر (تنقید) 80/- ڈاکٹر حسرت کاسکھوی
- 10- بہشت تضامین (شعری مجموعہ) 250/- حافظ عبدالغفار حافظ
- 11- خیر البشر (میلادنامہ) 200/- نور بانو محبوب
- 12- نعت اور تنقید نعت (تنقید) 300/- ڈاکٹر ابوالخیر کشفی
- 13- فنِ ادارہ نویسی اور ”نعت رنگ“ (تنقید) 200/- ڈاکٹر انصاف احمد انور
- 14- ”نعت رنگ“ اہل علم کی نظر میں (مضامین) 300/- ڈاکٹر شبیر احمد قادری
- 15- فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر (کتابیات) 300/- محمد طاہر قریشی
- 16- زبورِ حرم (کلیات نعت) 450/- اقبال عظیم
- 17- شہہ لولاک (شعری مجموعہ) 150/- امان خان دل
- 18- جادۂ رحمت (انگریزی مجموعہ) 200/- جیش منیر منغل
- 19- اشاریہ ”نعت رنگ“ (بیس شمارے) 300/- ڈاکٹر سہیل شفیق
- 20- سرکار کے قدموں میں (انگریزی ترجمہ) 500/- سارہ کاکلی
- 21- شہبہ توفیق (شعری مجموعہ) 200/- ڈاکٹر عزیز احسن
- 22- قوسین (شعری مجموعہ) 200/- آفتاب کریمی
- 23- نزول (شعری مجموعہ) 100/- شفیق الدین شارق
- 24- آنکھ بنی سکھول (شعری مجموعہ) 100/- آفتاب کریمی
- 25- آپ (شعری مجموعہ) 150/- حنیف اسعدی

- 26- کرم و نجات کا سلسلہ (شعری مجموعہ) ڈاکٹر عزیز احسن 150/-
- 27- نعت اور سلام (شعری مجموعہ) وحید نسیم 20/-
- 28- ممدوح و خلائق (شعری مجموعہ) آفتاب کریمی 200/-
- 29- مرقع چہل حدیث (مجموعہ احادیث) پروفیسر محمد اقبال جاوید 300/-
- 30- نعتیادب کے تنقیدی نقوش (تنقید) پروفیسر محمد اکرم رضا 250/-
- 31- نعت کے تنقیدی آفاق (تنقید) ڈاکٹر عزیز احسن 150/-
- 32- مثنوی رموز بنیودی کا فنی و فکری جائزہ (اقبالیات) ڈاکٹر عزیز احسن 200/-
- 33- اُمید طہیری (شعری مجموعہ) ڈاکٹر عزیز احسن 150/-
- 34- نعت شناسی (تنقید) ڈاکٹر ابوالخیر کشفی 300/-
- 35- اردو نعتیادب کے انتقادی سرمائے کا تحقیق مطالعہ (تحقیقی مقالہ) ڈاکٹر عزیز احسن 700/-
- 36- پاکستان میں اردو نعت (تنقید) ڈاکٹر عزیز احسن 300/-
- 37- نعت نامے بنام صبح رحمانی (مجموعہ مکاتیب) ڈاکٹر محمد سمیل شفیق 1000/-
- 38- نعتیادب کے تنقیدی زاویے (تنقید) ڈاکٹر عزیز احسن 350/-
- 39- تعلق بالرسول ﷺ کے تقاضے اور ہم (سیرت) ڈاکٹر عزیز احسن 52/-
- 40- دل جس سے زندہ ہے (ظفر علی خان کی نعتیہ تب و تاب) ڈاکٹر محمد اقبال جاوید 100/-
- 41- نعت رنگ کے پچیس شمارے (ایک اجمالی جائزہ) ڈاکٹر شہزاد احمد 50/-
- 42- وفیات نعت گویان پاکستان ڈاکٹر محمد منیر احمد سلج 200/-

زیر طبع کتب

- 1- اردو نعت اور جدید تنقیدی رویے کاشف عرفان
- 2- کراچی کا دبستان نعت (صاحب کتاب شعراء کا تذکرہ) منظر عارفی
- 3- اردو نعت کی شعری روایت صبح رحمانی
- 4- حدیث نامہ (انتخاب نعت) صبح رحمانی

تذکرہ نگاری اور جال نویسی کو شخصی احوال کے ضمن میں بطور ماخذ ایک اہم حیثیت حاصل رہی ہے۔ اس کے متعلقہ و ذیلی عنوانات میں ”وفیات“ کا موضوع بھی شامل رہا ہے اور یہ تاحال ہمارے مطالعے و تحقیق میں، بالخصوص شخصی مطالعے کا، ایک اہم اور ناگزیر ماخذ بھی ہے۔ عربی زبان میں، تاریخ نویسی کے ذیل میں اور پھر مطالعات رجال کے تحت ”وفیات“ نے ایک بنیادی موضوع کی حیثیت حاصل کر لی تھی اور اس ضمن میں ماضی میں ”وفیات الاعیان“، مصنف ابن خلکان اور ”وفیات الوفیات“، مصنفہ محمد شاکر الکتبی جیسی تصانیف کا ایک سلسلہ عام ہو گیا، جسے ایک مستقل روایت کی صورت میں بڑے عظیم پاک و ہند کے مؤرخین و محققین نے بھی عربی و فارسی کی پیروی میں یہاں جاری رکھا۔ اس روایت کے تحت ماضی قریب میں ”تاریخ محمدی“ مصنفہ مرزا محمد بن رستم حاشیائی کی ایک عمدہ مثال ہے، جب کہ عہد حال میں ابو نصر خالدي کی تالیف ”وفیات اعیان الہند“ ایک ویق اضافہ ہے۔

اردو زبان میں اس روایت کو بالعموم معیاری صحافت نے اور اس کے ذیل میں ”وفیات“ پر شذرات کے اہتمام نے فروغ دیا ہے۔ مغربی دنیا کے بعض نامور تحقیقی مجلات میں OBITUARY کے عنوان سے ”وفیات“ کی جو ایک روایت موجود رہی ہے، اردو کی علمی صحافت نے بھی اس کا اہتمام سے اتباع کیا ہے اور بالخصوص ”معارف“ (اعظم گڑھ) نے یا مولانا سید سلیمان ندوی نے اس روایت کے اجراء میں شاید سب سے زیادہ مؤثر و مستقل کردار ادا کیا ہے۔ اگرچہ اسی دو میں اردو کے متعدد رسائل نے مرحومین پر تقریقی شذرات اور مضامین شائع کرنے شروع کر دیے تھے لیکن ”معارف“ نے ۱۹۱۷ء سے باقاعدگی سے ”وفیات“ کے عنوان کے تحت یہ سلسلہ شروع کیا، جو مستقل جاری رہا۔

اس روایت کے فروغ میں مولانا عبدالماجد ربابی بھی نمایاں ہیں، جنھوں نے اپنے جریوں ”سچ“، ”صدق“ اور ”صدق جدید“ میں ”وفیات“ کو مستقل عنوان بنادیا۔ پھر تقریقی شذرات یا مضامین کے رسائل میں شائع کرنے کی روایت عام ہو گئی، لیکن ایسی تحریریں ”وفیات“ کی روایتی صورت میں نہ لکھی گئیں اور نہ مرتب ہوئیں اور جو مجموعے ایسی تحریروں کے مرتب ہوئے وہ بالعموم سن وار نہیں بلکہ موضوع وار مرتب کیے گئے۔

صحافت سے قطع نظر، گزشتہ چند دہائیوں میں ”وفیات“ کا سلسلہ مستقل کتابوں کی صورت میں بھی عام ہوا ہے اور متعدد مصنفین اور محققین اپنے اپنے طور پر ”وفیات“ کے مجموعے مرتب کر رہے ہیں، جیسے ”وفیات مشاہیر پاکستان“ (پروفیسر محمد اسلم)، ”وفیات مشاہیر بہار“ (سید شاہد اقبال)، ”وفیات اعیان پاکستان“ (پروفیسر محمد اسلم)، ”وفیات ناموران پاکستان“ (ڈاکٹر محمد منیر احمد سلج)، ”تہنایاں بولتی ہیں“ (آسودگان خاک اسلام آباد) (ڈاکٹر محمد منیر احمد سلج) وغیرہ۔ اس باب میں ڈاکٹر سلج نے نوایک ایسی مثال قائم کر دی ہے جس کی نظیر تاحال کہیں اور نظر نہیں آتی۔ رجال و وفیات پر ان کی تالیفات کا سلسلہ ”خنگان خاکِ گجرات“ سے شروع ہوا جس کے بعد ان کی تالیفات: ”وفیات ناموران پاکستان“، ”وفیات اہل قلم پاکستان“ اور ”تہنایاں بولتی ہیں“ نے اس روایت کو ایک نہایت ویق مثال کی صورت میں پیش کیا ہے، جس کی افادیت ہر اہل علم و دانش اور مصنفین و محققین خوب جانتے ہیں اور ڈاکٹر سلج کے حد درجہ محترف و ممنون بھی ہیں۔ اس روایت میں اب ڈاکٹر سلج نے ایک اور اضافہ کیا ہے جو اپنی نوعیت کی مفرد مثال ہے کہ وفیات کو موضوعاتی اعتبار سے ”وفیات نعت گویان پاکستان“ کے طور پر پیش کیا جائے کہ خاص اس موضوع سے دل چسپی رکھنے یا مطالعہ و تحقیق کرنے والے حضرات اس سے خاطر خواہ استفادہ کر سکیں۔ اس طرح اس روایت کا آغاز مرحوم نعت گو شعراء کے احوال و کوائف ----- ”وفیات“ کے ذیل میں اب ہمارے ہاتھوں میں ہیں۔

نعت گوئی کی روایت میں، وفیات نویسی کی یہ ایک ایسی مثال ہے کہ جس کی نظیر تو کیا اس کا خیال بھی شاید کسی کے ذہن میں نہ آسکا ہوگا، جو عزیز صبیح رحمانی کے ذہن رسا کا بیان کا نام نہ ہو سکتا تھا کہ یہ ذہن ذہین رسالت کے زمرے میں اس طرح کے نعتیہ منصوبے وضع کرتا رہتا ہے اور انھیں اپنی تمام تر فائز و سلیقے اور سن ترتیب کے ساتھ عملی صورت بھی دیتا ہے۔ چنانچہ ڈاکٹر سلج کی اس تازہ کاوش کی صورت میں، جو صبیح رحمانی کی تحریک کا نتیجہ ہے، ”وفیات نعت گویان پاکستان“ ہمارے ہاتھوں میں ہے، جو ان نعت گو شعراء کے بارے میں، جواب اس دنیا میں نہ رہے، بنیادی معلومات پر مشتمل ایک ایسے ماخذ کی حیثیت میں استفادے میں آتی رہے گی، جس کے بغیر نہ کوئی جامع اور حقیقی مطالعہ مکمل ہو سکے گا، نہ موضوعاتی تاریخ و تحقیق کا حق ادا ہو سکے گا۔ اس پر مستزاد، اپنے پسندیدہ نعت گو شعراء کے بارے میں بنیادی معلومات کی طلب و جستجو رکھنے والے عام حضرات کی تسکین کا بھی یہ کتاب ایک وسیلہ بنی رہے گی۔